

ЮРІЙ ІВАНОВИЧ

*Дядькові Кирилові
з балади Івана Драча «Кирила»
та козопасу Івану Шевчуку
з роману Валерія Шевчука
«Дім на горі» присвячую*

Фарца

Збірка оповідань

Ніжин
ПП Лисенко М.М.
2017

УДК 82-3
ББК 84(4Укр)
Ю 70

Юрій Іванович
Ю 70 **Фарца:** збірка оповідань – Ніжин: ПП Лисенко М.М.,
2017. – 144 с.

УДК 82-3
ББК 84(4Укр)

© Юрій Іванович, 2017
© ПП Лисенко М.М., 2017

Цей розмаїтий химерний світ

Шановний читачу! Ти тримаєш у руках книгу, яка народилася в голові автора, тривалий час жила в його думках, пройшла крізь серце перед тим, як з'явитися на світ. Писати до неї передмову мені легко, але й відповідально. Легко тому, що я досить добре знаю автора. Ми – колеги й товариші. Ось уже більше як двадцять років працюємо на кафедрі методики викладання української мови та літератури в ушлавленому Гоголівському університеті й за щоденними викладацькими клопотами не помічаємо, як стрімко летить час... Одне покоління вихованців змінюється на інше, стає минувиною те, що ще вчора видавалося актуальним. Новий час – нові виклики, а відповіді на них ми обоє шукаємо в роботі та у власній творчості, на яку відвойовуємо години в тієї ж повсякденної діяльності.

Відповідально ж писати тому, що не маєш права на нещирість, поверховість, лукавство... Адже новий день принесе нові зустрічі як із автором, так і з читачем. Тому лише правдивість повинна панувати у твоїх думках і твоєму серці. А ще – повага до книжки, яку представляєш...

Буду відвертим: ця збірка оповідань мені подобається. Я із задоволенням перечитую її. Чому? Та тому, що вона пройнята добротою й гумором... У час, який просяк суцільним детективом, дешевенькою еротикою та висмоктаним із пальця фентезі, я знаходжу у творах Юрія Івановича щирі й непідробні почуття, дотепність, цікаві сюжети, простого й зрозумілого мені героя, а ще – вишукану й справді літературну мову. Художні тексти тримають мене, додають снаги, інформації для роздумів... Певно, досить уже про книжку. Розповім про автора.

Ім'я та прізвище доктора педагогічних наук, професора Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Юрія Івановича Бондаренка добре відоме освітянам не лише Чернігівщини, але й усій Україні. Він автор монографії, близько десятка навчально-методичних посібників, численних публікацій у провідних фахових журналах України. Його науково-методичні статті, надруковані в часописах «Дивослово», «Українська мова і література в школі», «Українська мова і література в школах України», «Слово і Час», неодноразово ставали в пригоді вчителям-словесникам. А ще він пише оповідання...

Художня проза Юрія Івановича вражає світлим оптимізмом та своєю неординарністю. У ній автор перевтілюється й стає веселим, безтурботним ніжинським хлопцем, який вміє покепкувати і над часом, у якому живе, і над життєвими ситуаціями, у які потрапляють його герої, і, зрештою, над собою... Письменник дарує нам справді самобутні твори. І за вдаваною простотою викладу та легкістю письма криється серйозне філософське підґрунття, яке для вдумливого читача відкриває нові горизонти осмислення світу. Такі оповідання, як «Мерс», «Портрет», «Кишенья» та ін., дають змогу заглибитись у художній світ, крізь химерність якого просвічують риси буттєвих істин.

За стильовими ознаками оповідання Юрія Івановича належать, на мою думку, до творів, які продовжують традиції української «химерної прози», що стала помітним явищем у літературному процесі 70-80-х років ХХ століття. Прикметними є особлива оповідна манера, присутність всюдисущого, іронічного, обізнаного в усьому оповідача, який ніби грається з реальністю, зміщуючи її межі (до прикладу, «Кіт Сергій Васильович – капітан»). У творах панує стихія розмовного мовлення («Баба Зіна класу «Еліт»»), відбувається перехрещення різних планів бачення героя («Вовкулака»), що зумовлює складні стилістичні ефекти: хронологічну непослідовність у викладі матеріалу («Фарца»), зміну

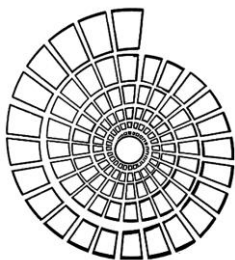
тональностей – від комізму до глибокої лірики й драматизму («Тасмниця вогню», «Портрет», «Мерс»), а то й трагізму («Вісімнадцять як один»), загальну романтичну піднесеність, композиційну розкутість («Потоп», «Цунамі»), вільні комбінації з часом («Душ «Шарко»).

Юрій Іванович найчастіше виступає в ролі сучасника, який розповідає в розважальній формі про незвичайні події. Його оповідання нагадують казку, де завдяки автору або головному герою добро здебільшого перемагає зло. Як нам потрібна нині така впевненість!

Студентські роки навчання Юрія Бондаренка на філфакі Ніжинського педінституту припали на розквіт української «химерної прози». Саме в цей період були написані Валерієм Шевчуком «Дім на горі», «На полі смиренному», Євгеном Гуцалом «Позичений чоловік...», трохи раніше – Василем Земляком «Лебедина зграя», Володимиром Яворівським «Оглянись з осені». Тож не дивно, що творча манера автора закорінена в таке благодатне підґрунтя.

Я щиро вітаю свого колегу із першою книжкою, із його письменницьким дебютом. Бажаю йому здоров'я й наснаги. Книзі ж – удачного читача і вдумливого критика, щедрого видавця. А тобі, шановний читачу, гарного відпочинку й насолоди від прочитання.

*Із повагою – Олександр Забарний,
член Національної спілки письменників України.*

БАБА ЗІНА КЛАСУ «ЕЛІТ»

Сходишки в будинку були аварійними, дерев'яними, дореволюційними. Ніхто й не знав, до якої революції вони мостилися. Вели на другий поверх, де жила ветеран усіх воєн баба Зіна. Власне, цих сходинок уже не мало й бути. Будинок планувався під знесення, усім мешканцям давно пощастило з новими квартирами. Проте бабу Зіну не чіпали. Який сенс давати старій, дев'яностотрирічній людині квартиру? Вона ось-ось помре – і всі проблеми розв'яжуться самі собою.

Навколо будинку чигали бульдозери, готові розчистити майданчик під нову забудову. Паркінг, житло елітного класу мріялися новим власникам на цьому місці. Але баба Зіна, ветеран усіх воєн, але баба Зіна, що витирала сопляки майбутнім генералам, космонавтам, політикам, видатним аферистам і повіям, коли працювала бабою Зіною в радянському дитсадку, бо нянею її ніхто так і не навчився називати, продовжувала жити всім забудовникам на зло!!!

Три місяці тому до зовсім кволої баби прислали лікаря. Він присів коло неї на ліжку, зміряв тиск, послухав серце, що хлиталось у різні боки, ніби крила двохсотлітнього млина, який стоїть у Пирогові, і видав вердикт: тиждень-два – і можна починати копати котлован.

Минув тиждень, минуло два. Група ентузіастів, яким кортіло швидше вселитися в нове помешкання, бо давно

сплатили за нього гроші, причому наперед, підійшла до дверей бабиної квартири. На дзвінок ніхто не відповів. Смикнули двері – вони відчинилися. На ліжку лежало маленьке, охайне тільце баби Зіни зі складеними ручками й розплющеними повіками. «Померла!» – майнула радісна думка в усіх зразу. Ентузіасти з гуркотом рвонули униз східцями сповістити світ про цю незабутню подію. Але тільки вони опинилися на вулиці, як із другого поверху почувся хрипкий голос із грамофона. Очі автоматично звелися вгору. У відчиненому вікні, з грамофоном і самоваром, червонощока й весела, сиділа баба Зіна й пила чай. Вона хитро всміхалася, поклала собі на кутній зуб грудку аж си-зого, твердого цукру-рафінаду, який продавали Бог знає коли, ударила кулаком під щелепу, розколола рафінад і почала присьорбувати із блюдечка. Ентузіасти не зрозуміли. Вони знову піднялися на другий поверх – там труп. Вийшли на вулицю – весела баба Зіна, чай і грамофон.

Походи у квартиру тривали не один раз. Не одна комісія констатувала дивне перевтілення. Проводили експерименти: одні залишалися у квартирі, інші виходили на вулицю. Перші бачили її мертвою, другі – за чаюванням. Нарешті вона не втерпіла:

– Чого ви скачете сюди-туди? – звернулася баба вниз, перехилившись через підвіконня, коли всі черговий раз повибігали з будинку на вулицю й задрали голови вгору. – Скільки ви будете шії витягувати? Чи не час і мене спитати про що-небудь?

– Слушайте, бабо, – зважився один, – ви живі чи мертві?

– Раз – жива, а раз – мертва, – сміючись, відповіла та.

– Слухайте, бабо, – закипіли забудовники, – ми гроші сплатили, й нам у нову оселю переїжджати пора.

– А мені ж чому квартиру не виділили? – схибно спитала баба Зіна.

– Так ви ж скоро «того», – боячись сказати слово «помрете», невпевнено відповіли їй знизу.

– Значить, моєї смерті чекаєте, сучині діти. Зрозуміло. Тоді піднімайтеся до мене, там ви її уздрінете.

Така відповідь не влаштувала майбутніх мешканців «елітки». У квартирі баби вони вже були, труп бачили, але це не вирішувало їхню проблему.

– Слухайте, шановна, – звернулися до неї, – може, ми якось домовимося, щоб ви вже зовсім «того», – знову забракло слова «померла», але баба зрозуміла й ще раз схибно перепитала:

– Що «того»?

– Ну, ніби померла.

Баба Зіна підняла брови:

– Так померла чи ніби?

– Та померла, померла. Кому треба твоє «ніби»? – гримнув на попереднього мовця хтось із натовпу.

Баба задумалася.

– А як Коля Кудактов прийде? Він же мене не знайде, – не то до себе, не то до інших звернулася вона.

– Який Коля? – вирвалося в усіх зразу.

– Що ви? Не знаєте Коли? Офіцер-красень. Льотчик! Обіцяв на мені женитися, пішов за квітами й має повернутися. Я чекаю.

– А коли це було?

– Пригадується, рік ішов дев'ятсот тридцять п'ятий.

Під будинком – мертва сцена. Після того, як забудовники отямилися, вони утворили коло й почали радитися. Усі розуміли: хоч баба і з'їхала з глузду, без Колі Кудактова та весілля вона помирати не погодиться й справа не зрушиться з місця. Урешті, багатьом навіть сподобалася ідея відгуляти свайбу й похорон баби Зіни одним заходом та й почати зводити будинок.

– Хочу віддатися заміж! – заволала з вікна баба Зіна.

– А як віддамо, тоді помрете? – перепитали її.

– Тоді помру, – ствердно кивнула вона.

Серед майбутніх власників квартир класу «Еліт» знайшлися жартуни. Мовляв, баба не при своїх, давайте їй підсунемо старого шимпанзе замість Колі Кудактова – і на весіллі погуляємо, і бабу на той світ проведемо, і посміємося до кольок у пузі. Хоча й не всі розділяли цю ідею, проте на другий день старий шимпанзе «Коля Кудактов», готовий до шлюбної церемонії (у фраку, з метеликом на шиї і квіткою у лацкані) стояв перед вікном баби Зіни. Однак та його не прийняла:

– Ну, хіба це Коля? Коля не такий. Коля носить ялові чоботи, шикарне галіфе, гімнастерку й пілотку з червоною зіркою.

Одягти шимпанзе в галіфе, гімнастерку й пілотку із зіркою – справа не з простих. Його криві ноги погано поєднувалися з тими лекалам, які були в місцевих ательє. Уся швейна промисловість міста вирішувала важке питання: як зі старого шимпанзе зробити льотчика-аса тридцятих років ХХ століття, красеня в гімнастерці, із незабутніми профілем та фасом у пілотці? На це пішло декілька тижнів.

Баба Зіна зустріла нову подобу «Колі Кудактова» трохи краще, ніж раніше, але все рівно не погодилася йти з ним до РАЦСу: на рукаві й петлицях бракувало двох військових шпал, а на грудях значка «Ворошилівський стрілець». Кинулися до колекціонерів, дістали, прикріпили.

– Ведіть його в хату й сфотографуйте нас на пам'ять, – наказала баба Зіна.

Забудовники пом'ялись, знаючи, що у квартирі лежить неживе тіло, але бажання виконали. «Колю Кудактова» посадили на ліжко коло мертвої баби і сфотографували. Зробили фото, глянули: на ньому баба Зіна п'є чай із молодим, елегантним чоловіком у військовій формі, біля них грамофон і самовар. Весілля призначили через тижень.

Коли весільний кортеж (два лінкольни, купа мерседесів і тойот) із «Колею Кудактовим» на чолі прибув під будинок баби Зіни в призначений день, вікно виявилось зачиненим. Забігли у квартиру – нікого.

Вискочили на вулицю. Кудись зникли бульдозери для розрівнювання майданчика під забудову та інше будівельне причандалля. На стіні старого будинку побачили прикріплене оголошення: «Баба Зіна трагічно померла, тобто вийшла заміж за справжнього Колю Кудактова. Ваші гроші, мерзотники й обманщики, пішли на її похорон, або ж на весілля. Будівництво зупинене за відсутністю коштів. Чекайте нової інформації».

Із повідомлень у пресі: «23 квітня 2010 року у великобританському аеропорту Хітроу була затримана міжнародна аферистка баба Зіна, яка ввійшла в довіру до майбутніх забудовників ще тоді, коли вони відвідували молодшу гру-

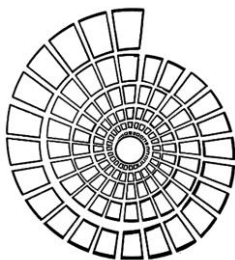

пу дитсадка, а пізніше обманним шляхом позбавила їх нерухомості. У її кейсі знайдені один автомобільний паркінг і двісті сорок три квартири класу «Еліт». Усіх, хто постраждав у результаті афери й хоче повернути собі нерухомість, просимо надіслати десять тисяч доларів на рахунок №472095831 або на ім'я Худахтова Миколи Петровича до запитання. Гроші потрібні для оплати за пересилку вкраденого майна класу «Еліт» їхнім власникам. Форма пересилки – бандероль».

Зі звернень громадян у газету: «Шановна редакціє, не так давно ви писали про одну цілительку, яка позбавляє людей нерухомості. Будь ласка, надрукуйте її адресу або номер телефону. Дуже треба».

Відповідь у газеті: «Ідучи назустріч нашим читачам, які страждають від паралічу, особливо розумового, публікуємо фотографію цілительки баби Зіни. Цей знімок слід прикладати з лікувальною метою до нерухомості будь-якого походження. Зникає мментально! Лікувальним процедурами можна зловживати».

Із роздумів баби Зіни, власниці нафтових свердловин та алмазних копалень, генерального директора наркотрафіка за маршрутом «Карапутівка – Зазайки»: «Хм... Вітька Копиленко... Колись соплі теліпалися, як циркові канати, хоч сокирою рубай. А тепер – директор банку!!! Ірка Карабута... Горщик до одного місця присмоктався, так і ходила по дитсадку, поки я не відірвала. Помічник-референт народного депутата!!! А квартиру мені виділити – дзуськи! Ич, сучині діти, бабу хотіли надурити!»

ВЕЛИКА БІЙКА

Тільки голод допоміг зоологу Коуелу потрапити до вовчої зграї. Це трапилося три роки тому, коли він приїхав на Аляску досліджувати поведки білих вовків. Єгер Зеленц похитав головою:

– Ні, стати своїм серед вовків – це неможливо, – сказав він.

Поселившись у хижі егеря, Коуел довго виношував план, але підступитися до вовчої зграї боявся. Саме провидіння допомогло йому. У ту зиму якась хвороба косила оленів. Вовки доїдали дохлятину, але врешті почали вити з голоду. І Коуел ризикнув. Він привіз із міста заморожену тушу корови, поклав її на санки й рушив до зграї.

– Де Джесертон? – спитав він у перших зустрічних вовків.

Ті облизалися на корову, але, почувши ім'я вожака, не посміли вихопити собі по шматку м'яса. Джесертон зустрів його досить бундючно, але, покосившись на морожену корову, пом'якшав. Він узяв гостинець, зважив на передніх лапах:

– Годиться, – буркнув під ніс.

Так Коуел став «своїм». Три роки він бігав у зграї, придивлявся до всього, чим живуть вовки, списав декілька товстих зошитів про їхні звички. Джесертон патрунував Коуела, навіть хотів зробити своїм секретарем, оцінивши

його кмітливість і здатність вести справи, інколи відпустив до Зеленця в гості, переступаючи через свою неприязнь до егеря.

Того ранку, повернувшись від Зеленця, Коуел зрозумів, що в зграї щось трапилося. Вовки розбилися на купки, зирнули один на одного скоса. Заходилося на бійку. Першим підійшов Клешен, молодий вовк, який сам не вибивався в лідери, але завжди бігав другим номером за Гарреном.

– Слухай, Коуеле, – сказав він, – ми знаємо, що ти людина й граєш у якісь свої людські ігри. Ми знаємо, що ти потрапив у зграю завдяки Джесертону, підсунувши йому шматок дохлої корови. Але Джесертон вже не той, він старий і не може бути вожаком. Сьогодні ми його усунемо від влади. Вибирай, Коуеле, або ти з нами проти Джесертоня, або підеш під хвіст отій старій кобилі, яку ми зарізали восени. Подивись: онде він висить на сосні й лякає ворон.

Сказати, що Коуел злякався – нічого не сказати. Чоловік розумів, що важить життям, але не це було найстрашнішим. Урешті порятунок не так і далеко. Два слова по рації Зеленцю – і егері рознесуть зграю з вінчестерів за п'ять хвилин. Але що робити з науковим проектом? Піти сьогодні від вовків означало поховати декілька років праці. У рідному університеті чекають результатів, професор Бодлін висловлювала скепсис з приводу того, чи можна взагалі отримати вірогідні дані про білих вовків. Він, Коуел, запрягся, що зробить усе за декілька років. Були виділені гроші. І немалі гроші! Спробуй пояснити домощеним професорам, які майже не виходять за межі уні-

верситетського містечка й не знають життя, що переділ влади у вовчій зграї накрив усі дослідницькі плани.

Затим підійшов Джесертон.

– Слухай, Коуеле! За ці роки ти став мені як рідний. Згадай, це я дозволив тобі жити у зграї і створив умови для плідної наукової праці. Якби не я, дзуськи б ти накопав стільки інформації про нас – білих вовків. Ніхто з твоїх колег і близько не підійшов до таких наукових результатів. Слухай, Коуеле, сьогодні вирішується моя, а значить, і твоя доля. Отой Гаррен і його підсвистувач Клешен хочуть усунути мене від влади. Вони підбурили півзграї і спробують загризти мене. Але я ще не настільки старий, щоб поступитися місцем. Ці дурні думають, що налякають мене – і я підтисну хвоста. Ні, Коуеле, я ще міцно стою на своїх чотирьох, і Лоур, і Беджак зі своїми сучками за мене. Ми ще здатні перегризти горло таким пройдисвітам, як Гаррен і Клешен. Вибирай, Коуеле, якщо ти мене підтримаєш, я гарантую зелену дорогу твоїм дослідженням, ти напишеш свою дисертацію і з честю її захистиш. То що скажеш?

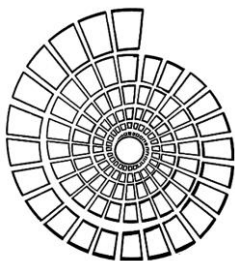
У Коуела в голові думки не могли зібратися до купи. Він промукав щось невизначне й сів на сніг. Йому менше за все хотілося опинитися серед тих, хто програє. Так, Джесертон залишив його в зграї, так, завдяки вожаку він накопав багато цінної інформації. Але ж... Ті два молоді й кляті вовки заради влади перегризуть горло будь-кому. Якщо Джесертон і втримається сьогодні, його дні все ж пораховані.

Почалася бійка. Джесертон першим кинувся на Гаррена, намагаючись захопити ініціативу. Їхні хвости мет-

лялися, а щелепи зійшлися в смертельному поцілунку. Півзграї справа, півзграї зліва застигли у своїй готовності вскочити в гаряче. Ще секунда – і посеред галявини буде одна скирта білої шерсті, із якої випрядеться той, хто стане вожаком.

Коуел був ніби третя сила над двома стихіями. Він уже заспокоївся й дивився на бійку тверезо, намагаючись уловити момент, коли треба вступити в діло. Йому були байдужі і Джесертон, і Гаррен, він знав одне: давитиме кожного, хто хоч на йоту втратить шанс на перемогу. Мав вийти з бійки разом із сильнішим, щоб далі продовжувати те, чому присвятив роки. Доля його наукової програми вирішувалася в цю мить, і Коуел рішуче чекав, як складуться справи. Ось він побачив, що Джесертон задкує, у нього помер дух вожака, який більше не може протистояти молодій силі Гаррена. Коуел зігнувся й різко випростався. Це був справжній кидок, гідний білого вовка – вічного мисливця за здобиччю. Зуби Коуела встряли в горлянку Джесертонна, але не глибоко. Хрипіли обое. Коуел намагався додушити пальцями гарячий кадик вовка, йому бракувало довгих зубів – і він давив вожака всім тілом. Коли Джесертон сконав, Коуел став на чотири лапи й обдивився зграю. Поруч зіпав ротом і ніздрями Гаррен, вдячно позираючи на людину. Перемога сталася. Принаймні, півзграї визнає Коуела й можна буде працювати далі.

ВІСІМНАДЦЯТЬ ЯК ОДИН

I

Шестирічний Сашко вирішував філософську проблему: звідки беруться й куди зникають поїзди, які проносяться перед їхнім будинком разів тридцять за день? Не звертати на них увагу могли тільки дорослі, які давно звиклися, що живуть біля залізниці. А от у шестирічного Сашка, який неодмінно хотів мати всьому пояснення, думки не склалися до купи. Хлопчик постійно проводжав поглядом кожен поїзд. Спочатку він бадьоро махав рукою машиністам, радів, якщо їм ті відповідали йому, а в кінці довго дивився вслід кожному потягу. Щось у поїздів було страшенно привабливим, незвичним, навіть фантастичним. Сашко міг довго-предовго (хвилин 5-10) сидіти на порозі будинку й спостерігати рух на залізниці, коли десь у далині починає зароджуватися стукіт, потім він стає сильнішим, з'являється залізне громаддя, що наростає й наростає, поки не зрівняється з тобою – і тоді розкіш очам: перед ними пролітають вагони – один, два, три, чотири, п'ять... Хлопчик уже вмів рахувати до тридцяти, а тому точно визначав кількість частин цієї довгої і швидкоплинної вервечки під назвою «потяг».

– Мамо! Звідки прилітають поїзди?

Ну, що могла сказати Ніна Антонівна?

– Із Прилук. – На більше фантазії в неї не вистачало.

– Тату! Звідки прилітають поїзди?

Ну, що міг сказати п'яничка Олексій Григорович?

– Слухайся, синку, маму! Або: – Принеси щось закусити.

– Звідки прилітають поїзди, бабуся?

– Якби твій батько менше пив та швендяв із вудкою біля ставків зі своїми друзками, то ми б уже давно побудували нову хату й звідси виїхали, щоб не слухати цього вічного гуркоту, від якого болить голова.

Сашку не подобалося те, про що мріяла бабуся. Він радів, коли тато приходив додому «веселенький»: це означало, що вони ще довго житимуть біля залізниці, по якій проносяться такі грандіозні!, такі неповторні! такі-такі! словом, поїзди!

II

Нещастя трапилося несподівано. Одного дня Сашко вирішив зловити поїзд руками. Він вийшов на колію, розвів долоні – і з радістю під свист потяга розлетівся... на багато маленьких Сашків.

Поїзд зупинили. Усі пасажери визирали у вікна й хапалися за голову, коли їм говорили, що вбито дитину. Прибігли мати й батько, бабуся й ще пів їхньої вулиці. Люди стояли й зіпали ротами. Швидка допомога спочатку забрала маму, потім – бабуся, а далі – ще з десятків слабких на серце.

Потяг рушив далі. У загальному збудженні пасажирів ніхто й не помітив маленького хлопчика, який притулювся на бічному сидінні й, коливаючись у такт плацкартного вагона, роздивлявся його зсередини. Сашко вперше їхав залізницею – і йому було неабияк цікаво пізнавати новий світ.

Ось провідниця, схвильована після страшної події, розносить пасажирам чай, бере з них гроші й встигає при цьому обговорити свої враження від того жахіття, що відбулося на колії з нещасною дитиною. Вона закочує очі й кривить обличчя. Видно, що їй страшно: склянки з чаєм аж торохтять у руках. Ось пузатий дядько в майці сьорбає гарячу рідину зі склянки товстими губами й облизує їх та студить, щоб не опеклися. Його не хвилюють слова провідниці. Він бачить перед собою лише чай. Коло нього не менш пузата тітка теж дме на губи дядькові – допомагає їх остудити. На верхній полиці лежить хтось із книжкою, так що не видно лица, тільки стирчать голі п'яти. Він інколи визирає звідти й собі робить великі очі, як і провідниця. Між пасажирами пробігла дівчинка, а потім швидко повернулася назад. «Не сидиться!» – подумав Сашко, бо саме так говорили в них удома, коли він починав бігати туди-сюди.

Хлопець пішов вагоном, зазираючи в кожне відділення та скрізь бачачи нові обличчя, столи, заставлені їжею, сумки та валізи, верхні й нижні полиці. Він швендяв, куди хотів – і всі думали, що дитина їде не сама, десть тут знаходяться її батьки.

III

Коли на останній станції всі пасажери вийшли з вагона, Сашко сидів під вікном і нікуди не рушав.

– Ти з ким, хлопчику? – спитала провідниця.

– Я сам, – сказав Сашко.

– Який-такий... з-з-ам!?! – перелякано здивувалася провідниця й від цього виплюнула «с», як «з». – А де твої батьки?

– Удома.

– Чому вдома?

– Бо я той, кого збив поїзд, – спокійно пояснив хлопчик. – Вони залишилися, а я поїхав.

– Куди поїхав?

– Куди потяг, туди і я.

Жінка присіла на краєчок сидіння навпроти малої дитини й задихалася. Із неї випирали не тільки повітря, але, здається, й душа. Очі гостро дивилися на Сашка, у них хаотично метушилися перелякані думки.

– Наталко! – хтось крикнув із відчинених дверей у тамбур. – Неси здавати використану білизну на прання.

– Сарас, – невпевнено відповіла та, знову перекрутивши звуки.

Коли провідниця Наталка вивела Сашка за руку з вагона, її здивування взагалі хлюпнуло через край: уздовж поїзда по всьому перону вона побачила інших провідниць, кожна з яких тримала за руку точнісінько такого ж хлопчика – у тих же джинсовій курточці, вовняних штанцях, білих кросівках.

Малого Сашка накладом вісімнадцять штук, розтиражованого за кількістю вагонів, провели по перону, наче якогось казкового героя. Сільські тітки, що продавали сир та молоко (бо привокзальна площа давно стала невеликим базарчиком), безліч інших людей, що чавили один одному ноги, протовплюючись на приміську електричку, бомжі місцевого значення – усі відклали свої нагальні справи й проводжали здивованими поглядами цю процесію.

Сашків у повному складі спочатку продемонстрували бригадиру потяга, а потім спрямували у відділок міліції.

Провідниці й міліціонери та ще купа роззяв, що прителіпалася за цим десантом, вилупившись, дивилися на незрозумілий феномен і не могли нічого сказати. Вісімнадцять однаковісіньких хлопчиків зиркали з-під лоба своїми сіро-синіми очима й ніяково посміхалися.

– Аферисти! – моментально випалив начальник привокзального відділку міліції. – Ти диви, який фокус викинули – один як вісімнадцять, а вісімнадцять як один! Можна шахраювати скільки хочеш – і винного не знайдеш! Кожен із цих злодюг легко заховається серед собі подібних братків та й гап-лик кримінальній справі! – Так начальник уявив підступну аферу, яку треба викрити. На очах у присутніх він моментально перетворився на Пінкертона, Шерлока Холмса й шерифа з американських кінофільмів одночасно, довівши свою готовність вступити в боротьбу з організованою злочинністю.

Сашків відправили в «обизячник» (це таке місце, куди садять людей, схожих на «обизян»), а потім почали брати по одному на допити. Хлопчики не нагадували «обизян», а навпаки, мали досить привабливий вигляд, проте іншого місця для злочинців у відділку не було.

Із самого початку начальник помітив: усі діти говорять про те саме й навіть тими самими словами.

– Як тебе зовуть?

– Сашко.

– А чому тебе так багато?

– Бо я опинився під поїздом.

– Ну, ми це вже чули. – Із досадою, мабуть, удесьяте казав начальник відділку, думаючи, чи продовжувати цей безрезультатний допит.

– Розкрийте, у який спосіб ви обдурювали пасажирів на залізничному транспорті?

Кожен із Сашків тільки блимав своїми сіро-синіми очима.

Хто його знає, чим би закінчилося спілкування міліціанта та хлопчиків, якби до відділку не увірвалася мама Ніна. Лежачи під крапельницею в лікарні, вона своїм материнським чуттям відчула, що її син живий і навіть здогадалася, у якому напрямку його шукати. Жінка зразу ж і категорично заявила про свої права на дитину.

– У вас мій син! Джинсова курточка! Вовняні штанці! Білі кросівки! Я – мама! Де він?

– Чи не оцей? – міліціонер розчинив двері «обизьяника» й показав рукою на вісімнадцять однаковісіньких, хитро зиркнувши на жінку.

– Мій! – крикнула мама.

– Ма-мо! – заволали всі вісімнадцять Сашків і радісно обхопили її з усіх боків.

– А Ви, мадам, свої можливості не перебільшуйте? – якось невпевнено заїкнувся начальник відділку міліції.

Мама гостро й зі злом оглянула стража порядку з голови до ніг і гордо та з пафосом заявила:

– У моєї прабабці взагалі було двадцять двоє і всі – її! От!

– Значить, підете як організатор аферистичної групи! – сказав начальник. – Дають від семи до дев'яти.

– Ніночко! А хіба всі ці хлопчики наші!? – із-за спини якось невпевнено поцікавився батько-п'яничка.

Мати погасила це дурнувате запитання одним поглядом.

IV

Зала судового засідання була переповнена народом і гула на всі голоси. Ще б пак, уперше судили жінку за те, що в неї вісімнадцятеро дітей і всі її. І всі хлопчики. І всі одного віку. І всі один в один. І всі в джинсових курточках. І шерстяних штанцях. І в білих кросівках. Словом, кримінальна справа складалася з багатьох томів.

– І зовсім не за те!

– А за що ж!?

– А за те, що вона зі своїх синочків виховала справжніх аферистів, які можуть ставати то одним, то аж вісімнадцятьма, і запустила їх по поїздах видурювати в людей гроші! От! Її судять як організатора злочинної групи, а також за втягування в кримінал неповнолітніх.

– Ні! Не так. Це вони свою маму втягнули в кримінал. Ніж до горла – і або ти з нами, або самі знаєте що...

– Та вони ж ще зовсім малі! По шість років кожному! Який ніж?!

– Ніж! Ніж! То ви не знаєте теперішніх дітей! Ще ходить у ясла, а вже справжня банда! На минулому тижні старша група дитсадка «Червона шапочка» обібрала пенсіонерку! А молодша на шухері стояла! Ох, і покоління! Ох, і покоління! Що з них буде, як виростуть? Що з них буде?

– Та, кажуть, там взагалі одна дитина!

– Як одна!? Хіба з одної вийде ціла купа аферистів!? Дуля з маком вийде, а не купа!

– Є такі одинаки, що за цілу групу зійдуть. Обчистять й оком не моргнуть.

Усі замовкли, бо засідання розпочалося й суддя спитав:

– Громадянку мамо Ніно! Як так вийшло, що у Вас аж вісімнадцятеро дітей!?

– А що такого? – зігравши здивування, відповіла мама, ставши горою проти судді. – У моєї прабаби Мокрини їх було аж двадцять двоє.

– А Ви знаєте, що за таку кількість дітей дають до дев'яти років ув'язнення, по півроку за кожного?

– Уперше чую.

– І все рівно стверджуєте, що вони – усі Ваші?

– Так. Усі мої, – твердо стояла на своєму жінка.

– Ти що – дурна!? Відмовся хоч від десятка – менший термін дадуть! – у залі наростав неспокій.

– А чому вони всі хлопчики?

– Не везе нам із чоловіком на дівчаток.

– А чому на одне лице? – хитро примружився суддя.

– Прошу зарахувати це як обтяжливі обставини, – втрутився представник прокуратури.

– Та за таке по морді треба бити, щоб не прикидалися! – у залі закипали пристрасті.

– Це для того, щоб легше було виманювати в пасажирів поїздів гроші?

– Мої діти – чесні, порядні, мухи не скривдять. Подивіться їм у вічі – і ви все це побачите, – у мами Ніни почали бриніти і голос, і нерви.

– Ну, ви розумієте, що однаковісіньких хлопчиків просто так не буває?

– Та банда! Банда! – репетували із залу. – По них видно!

– Уродилися такими! – жінка трохи не заплакала.

– Подивіться на їхні штанці, курточки, кросівки! – продовжували кричати із залу. – Усе однаковісіньке! Явна афера!

V

Ситуація на засіданні суду стала надто важкою – залишилося тільки стелі на голову впасти. Представник прокуратури вніс іще одну пропозицію: позбавити жінку материнських прав. Загнана в глухий кут, мама Ніна відбивалася як могла. У неї було таке відчуття, ніби вже зараз почнуть забирати дітей. Із цим вона ніяк не могла змиритися. «Тікати! Тікати!» – думка, не менш гостра, ніж шпилька, пристебнута до блузки, вколола мозок.

– Тіка-а-ати! – заволала мама Ніна.

Вона вхопила стілець і вгатила ним у вікно – усі хлопці в один мент опинилися на вулиці.

Невідомо, чи гналися за ними, чи ні, але тікали вони почесному. Через якісь собачі двори. Через якісь гаражі. Вилазили на паркани й стрибали з них у невідомість – у кропиву, у реп'яхи, у зарості бузини. Якщо мама Ніна не могла видертися на паркан, хлопці гуртом підсаджували її під зад, а потім вона згори хапала їх за шкірки й по одному перекидала на інший бік. За ними телпався батько-алкоголік, який не то гнався, не то тікав разом із ними, але заважав страшенно, бо його також доводилося перетягувати через паркани.

У якусь хвилину родина зупинилася. Нерви в мами Ніни здали зовсім. Віджекавшись, вона почала хапати всіх підряд Сашків і ляскати їх рукою по сраках, тягати за вуха, скубти за чуприни.

– Невігласа шматок!!! – у душі вона продовжувала сприймати вісімнадцятьох як одного. – Що я з тобою тепер далі буду робити!? Де я тобі штанців і курточок стільки настанчуся! Чого тебе поперло під того поїзда!? Халепа довбана! Халамидник нещасний! Щоб мені з дому ані руш, а то знов кудись улізеш!

Мама згребла всіх вісімнадцятьох Сашків до себе, поцілувала кожного й заплакала. Материнське серце підказувало: вісімнадцятеро все ж краще, ніж один!

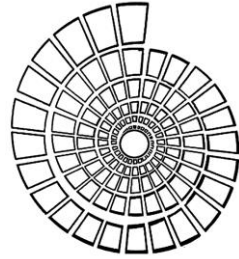
ВОВКУЛАКА

I

Сергій розумів, що людське сидить у ньому тільки десь під маківкою голови, а все інше – псяче. Бажання, відчуття, інстинкти – геть усе від собаки. Це страшенно його мучило. Він роздягнувся перед дзеркалом догола й почав обмацувати різні куточки свого тіла. Ніде ознак собаки не знаходив. «Ну, як таке може бути? – гадав він. – Я відчуваю хвіст, кігті, шерсть, а їх немає?». Сергію захотілося загарчати – і він загарчав. Вийшло смішно та навіть якось дико. Але дико по-людськи, а не по-звірячому. Хлопець став ще раз прискіпливо роздивлятися себе з ніг до голови. Давив так сильно, що сліди його пальців залишили синяки на стегнах і на руках, на шиї і на щоці. «Із тебе такий псяка, як із собаки – кіт!» – вирішив Сергій припинити знуцання над власним тілом. Вийшов на поріг і всівся. Його похнюплений вигляд видавав розгубленість і зажуру. Булицею рухалося безліч народу, але Сергій нікому не був потрібним. Тільки одне «Драсьте!» і пролунало в його бік. Хлопець дивився в землю, не знаючи, як далі бути.

– Що? Знов себе собакою уявив? – пролунав голос із кутка двору. – От смішний пацан, так смішний! Скільки тобі разів казати: ніякий ти не пес! тобі до справжнього пса, як до неба рачки! Краще б мені яку кістку кинув!

Це був їхній Роджерт. Нічого особливого – дворняга. Батько покупився на вівчарку. Довелося цьому простачку дати вишукане прізвисько, щоб хоч якось задовольнити своє самолюбство господаря.

Роджерта за двір випускали тільки вночі, щоб вигулявся, а вдень його людям краще не показувати. І якби не притичина з собачим самовідчуттям, Сергій, може, ніколи б і не заговорив із цим хвостатим селюком. Але тут ситуація інша. До кого поткнешся з такою бідю? Людям скажи – засміють. От і доводиться з нічним волоцюгою обговорювати інтимне питання. Та й не в перше.

– Зведи мене зі своїми. – попросив Сергій. – Кістками загодую.

Роджерт знав, хто такі «свої», як і те, що Сергій не обдурить. Собаці жилося непогано. Миска завжди була повна не тільки вчорашнім супом. Хлопець задобрював пса то котлеткою, то шматком ковбаски. Треба ж якось порозумітися. Собака й не від того, щоб удесяте поговорити зі «своїми», тобто із місцевим виводком. Та було одне «але». Рудий – байстрюк й отаман над усіма вільними й прив'язаними псами – сміявся з таких прохань.

– Скажи своєму хазяїну: хай не вигадує! Не бути йому серед нас і крапка. Не хочу з ним і бачитися. Знайся кінь з конем, а пес ... сам знаєш із ким.

II

Слово Рудого було законом. Не Роджерту його порушувати. Але й хлопця жаль. Скільки йому мучитися? Дворняга вкотре вирішив залагодити справу. Годині о десятій вечора, коли батько Сергія зняв із нього нашійник і відпустив на свободу до ранку, першим ділом рвонув до отамана.

Він застав зграю Рудого, до якої й сам належав як член із обмеженими правами, у повному складі. Вільні й вільновідпущені лежали навколо ватажка. Вільні – це ті, які ніколи не сиділи на цепку, були незалежними козарлюга-

ми, але їй годуватися мусили самі. Вільновідпущені служили своїм хазяям денно й ношно, мали за це миску баланди, однак і місце їх у зграї було значно нижчим. Тільки тимчасово, здебільшого вночі, їм давали побігати та підженитися, щоб зовсім не здуріли, а решту часу вони ревно стояли на варті біля садиб своїх господарів. Тому їй повної довіри до них серед вільних не було. Роджерт належав до вільновідпущених. Він не міг просто так вимагати щось там від Рудого. Собака це розумів, тому добре думав, на якій нозі підїхати до вожака.

Сьогодні якраз була ніч перед неділею. Зграя в повному складі обговорювала доповідь пса Кудлатого, найближчого друга їхнього ватажка, на тему: «Мічена територія: технологія захоплення й утримання».

Рудий не випадково обрав цю тему для лекції та подальшої дискусії. За річкою знаходилася земля, яку хотілося забрати собі. Вона давно вже мічена бандою Капловухого, яка не допускала на той берег жодного чужого собаку. Доповідь мала психологічну мету: підготувати зграю до атаки, пояснити кожному псяці, що і як робити під час нелегкої вилазки за річку. Рудий знав: Капловухий без бою свою територію не здасть. Та й законних підстав для цього багато: собача мітка – то святе, її нікому не дано переступати!

Роджерт явився якраз на обговорення. Собаки дуже сумнівалися, чи треба вступати в конфлікт із Капловухим та його братками. Але хитрюзі Рудому спало на думку першим запустити на мічену територію хазяїна Роджерта Сергія, який уже давно просився до їхнього гурту. Рудий завжди відмовляв хлопцеві у прийнятті до зграї, але зараз виникла така ситуація, що самому легко вискочити на тонкий лід. Рудому було страшно, тому він і вирішив: «Нехай спочатку хлопець під виглядом собаки сунеться до Капло-

вухого «в гості». Побачимо, яка буде реакція. А вже потім і самі спробуємо підгребти їхню землю під свої лапи».

Тільки Роджерт став перед очі Рудого, той несподівано для нього зразу ж спитав:

– Як там твій хазяїн? Собачих замашок ще не покинув? Ха-ха!

Роджерт сприйняв ці слова як шанс. Його буквально розпирало розказати, який би класний із Сергія вийшов собака. Псячий язик ніби сам говорив і говорив. Його несло й несло. Чого тільки Роджерт не казав. І про те, що чує від Сергія собачий дух. І про те, що хлопець має такий нюх, що може розкрити всю рецептуру борщу, який варять на третій вулиці. І ще багато чого.

– Веди! – упевнено сказав Рудий.

III

Другого дня зранку Сергій стояв перед отаманом майже на витяжку. Рудому це сподобалося: йому треба такі хлопці, які ладні на будь-яку справу, тільки-но він кивне носом. Протеже Роджерта скидався на слухняного. Але дозволити йому вступити до зграї в ту ж хвилину Рудий не міг. Дев'ять разів відмовляв, а тепер що: раз і передумав? Треба покомизитися. Вожак обдивився хлопця з ніг до голови:

– Ну, розкажуй, що там у тебе собаче?

Сергій, немов на прийомі у психіатра, почав розказувати, як він відчуває хвоста, якого насправді немає, як – кігті, як – шерсть, який у нього гострий нюх і який гострий зір.

– Усе ніби збігається! – погодився Рудий. – А чого ж цього всього на тобі не видно? Ні шерстинки! Ні кігтів! Покажи, як ти можеш оскалюватися.

Сергій скорчив фізіономію.

– Якось не дуже схоже на собаку, – заколивався Рудий. – Щось тут не так.

Вожак удавано задумався.

– А нюх точно, як у пса! – із-за спини вставив свої п'ять копійок Роджерт, намагаючись підсобити Сергію.

– Таке інколи буває, – уліз у розмову Кудлатий. – Он під лісом живе чоловік – його теж усі «собакою» називають.

– Називають? Правда? – перепитав Рудий.

– Називають! Називають! – підгавкнули ще декілька членів зграї.

Усі пси зрозуміли, що отаман таки хоче прийняти хлопця до їхнього кодла, і давай підігрувати Рудому.

– Ну, що ж. Раз когось там називають «собакою», то, може, і з тебе щось путнє вийде, – ватажок подивився Сергію прямо в очі. – Тільки ми тебе приймемо не за просто так. У нас тут кожен проходить через випробування. Згоден?

– Та ще б! – полегшено зітхнув Сергій. – Випробуйте!

– Дивись! Он за річкою лежить земля Капловухого та його братків. Нам треба відрізати від неї хоч шматочок. Але зробити це не легко. Там кругом їхні мітки. За собачими законами, їх не можна переступати. Твоє завдання – піти туди й перемітити територію. Тоді й той берег стане нашим. Нічого не бійся! Тебе ніхто там не зачепить: для них ти – людина! Зрозумів?

– Зрозумів, – відповів Сергій.

До хлопця підбіг Кудлатий і почав його обнюхувати.

– Нічого не вийде: людським тхне! Мітки дійсними не будуть!

– А давайте на нього шкуру вовка натягнемо, – запропонував Роджерт. – Оту, що ми вкрали із двору старого

Панаса. Пам'ятаєте, як він узимку вовка вполював? А потім зняв шкуру, вивісив на груші, щоб трохи висмерділася. Ми тоді трохи з глузду від злості не з'їхали. Гавкали на ту шкуру цілий тиждень, а тоді вночі взяли та й стягнули. Наш друг Задирака аж на дерево за нею лазив. Собаці це нелегко дається!

пси хутко притягнули вовчу шкуру. Спочатку добре нею натерли Сергія, а потім почепили йому на плечі. Вийшов чи то вовк, чи то людина. Цікаво, як на це подивиться Капловухий?

IV

Рудий знав, що посилає Сергія на справжнє собаче випробування. Земля за річкою – чужа земля. Вийти на той берег псам, що ходили під Рудим, – це бійня, відгризені вуха й хвосты, видерта шерсть. А то й смерть! Ризикувати своїми бійцями отаман не хотів. «Хай краще цей недо-собака поткнеться туди. Побачимо, що з цього вийде».

Вожак улігся на пагорбі, що слугував пунктом спостереження за територією противника. Із цієї висоти добре було видно, як Сергій обережно підійшов до мосту, озирнувся й повільно перетнув недозволену межу. На плечах у хлопця тепілася вовча шкура, по дорозі тягнувся вовчий хвіст. Він був уже на тому березі. На думку Рудого, Капловухий мав би вискочити разом зі зграєю на захист своїх володінь. Але цього не сталося. Сергій продовжував іти далі.

– Гляньте! Він рухається по їхніх мітках, як по мінному полю, і кругом «підривається»! Якби то були справжні міни, від нього вже б одне шмаття вгору полетіло! Ні! Собака таким не буває, – спостерігаючи за хлопцем, коментував Кудлатий. – А ти казав: у нього нюх! у нього нюх! – він ехидно покосився на Роджерта.

Зграя припишкла, дивлячись, чи Сергій потрапить під удар банди Капловухого. Але на диво було тихо.

Сергій розщібнув штани й почав розставляти мітки. Робив він це явно без знання справи.

– Шо ти сциш, де попало! – загукали з пагорба собаки.
– Забивай ключові місця! Не сци на траву! Виставляй мітки на стовбурах дерев, на стовпах, у крайньому разі – на пеньках і кущах. Щоб зразу було чути, хто тут хазяїн.

Хлопець зрозумів критику й змінив поведінку. Тепер він знаходив потрібні місця й залишав на них свої позначки.

– Ти що? Не знаєш, куди зі своєю ширінкою приткнутися? Бігаєш від дерева до дерева, як той собака, – іззаду почувся голос сусідського дядька Степана. – А на плечі навіщо начепив вовчу шкуру?

– Та це в нас гурток юних натуралістів, – промимрив Сергій. – Імітуємо повадки вовків.

Дядько Степан явно поспішав, а тому стенов плечима та й рушив далі. «Дивний у Петра синок», – подумав він.

V

З протилежного краю на хлопця зирили Капловухий та його зарізяки. Вони були повністю збиті з пантелику. Від Сергія несло не то людиною, не то вовком. Собачий нюх не знав таких поєднань. Тому Капловухому важко давалося яке-небудь рішення. Якби Сергій був собакою, його давно вже б оточили й дали прочухана. Але з вовком зв'язуватися страшно. З іншого боку, через річку перейшла ніби людина. Чому ж у неї шкура й хвіст вовчі?

– Треба здаватися, – запанікували деякі боягузи.

– Здати нашу землю без бою? – гнівно відреагував Капловухий.

– Давайте вишлемо розвідку, – запропонував Здихля, – замучений собачими хворобами худорлявий песик.

– Годиться! – підхопив думку Капловухий. – От ти, Здихле, і підеш.

Капловухому не жаль було втрачати цього доходягу. Яка з нього користь? Ледве на ногах тримається. Якщо пропаде, туди йому й дорога.

Здихля обережно посунув до Сергія. Два кандидати – один на вступ, другий на виліт зі своїх зграй – зустрілися на дорозі й не знали, що один одному казати. Кожен дивився насторожено, боячись пропустити хвилину, коли треба кидатися навтьоки.

– Ти вовк чи людина? – нарешті спитав Здихля.

– Я – собака, – невпевнено відказав Сергій.

– А чого мітки на чужій землі розставляєш? Закону не знаєш? Тут наші позначки одна на одній. Хіба носом не чуєш? Чого сюди лізеш?

Сергій міг, звичайно, вирахувати рецептуру борщу із самого запаху, але собачих міток, дійсно, на нюх не брав. Він замовк, не знаючи, що казати. Хлопцю тільки зараз дійшло, у яку халепу він ускочив. То ж почав озиратися навколо себе. За річкою на пагорбі чатувала банда Рудого. Але поблизу із-за кущів не менш насторожено дивилася зграя Капловухого, готова в повному складі виступити на захист своєї території й розідрати будь-кого, хто порушить собачий закон. Обидві зграї розуміли, що без утрат така сутічка не обійдеться, а тому трохи гальмували себе, не даючи злості повного виходу. Вони тільки гавкали в бік противника зі своїх засідок, але на радикальні дії не йшли. Хлопець залишився сам на сам із проблемою. «Треба щось казати цьому Здихлі, – думав він, – бо він крутне хвостом не в той бік – і пси Капловухого пошматують мене – одне пір'я полетить».

– Ні! Ти, мабуть, не собака, – припустив Здихля. – Справжній собака тричі б подумав, перш ніж іти сюди. – Еге ж ти не пес?

– Так, я – не пес, – ствердив Сергія. – Я – вовкулака!

– А це хто такий? – поцікавився Здихля.

– Страшна тварюка! – почав наговорювати на себе хлопець. – Людина й вовк в одній подобі! Розумний, як людина, а хижий, як вовк. Лютий ворог собак. Де зустрине, роздере зразу. Або на ланцюг посадить. Довічно! – Сергій зробив надто суворе обличчя, насупив брови й поворушив вовчою шкурою на плечах.

– То он воно що – вовкулака? – здивовано заморгав очима Здихля. – І це ти?

– Я-я-я! – спробував прогарчати Сергій, чомусь понімецьки намагаючись вимовити слово «так».

Подіяло. Здихля, глянувши на вовчу шкуру, на оскал хлопця, став задкувати й шаснув у кущі до своїх.

– Вовкулака! Вовкулака! – панічно шепотів він. – Вовкулака нашу територію помітив! Страшна тварюка! Страшна тварюка! Роздере! На цепок! Довічно!

На Капловухого подіяло не стільки слово «вовкулака», скільки «тварюка», «роздере», «довічно». Він із усією зграєю почав тихо відповзати подалі від Сергія. Земля за річкою здавалася без бою.

VI

Рудий лежав на пагорбі й спостерігав, як хлопець повертався з того берега. Назустріч Сергієві вискакували пси, радо махали хвостами, аж підстрибували. Вони не боялися зайти на чужу територію, розуміючи, що тепер вона їхня.

Протилежні почуття боролися в душі вожака. З одного боку, він страшенно зрадив, що за річкою відкрилися нові можливості. Тепер Капловухий не конкурент. Усе село аж до гаю переходило під оруду його – Рудого. З іншого боку, отаман розумів: після такого подвигу й з такими даними Сергій може претендувати на більше, ніж просто бути в зграї; дивись, ще й на місце вожака згодом замахнеться. Рудий добре задумався. «Треба якось так зробити, щоб і авторитет перед своїми не втратити, і Сергія до зграї не допустити», – вирішив для себе він.

– Ну, що? – звернувся до хлопця, коли той підійшов до нього.

– А що? – весело, ніби передражняючи, відповів Сергій, розуміючи, що заслужив те, чого прагнув.

– Треба тебе до зграї приймати, – ствердно кивнув головою Рудий.

– Треба, треба, – підтакнув Роджерт.

– Неси паспорт й ідентифікаційний код – будемо оформлювати документи, – це Рудий Сергієві.

Собаки принишкли. У жодного з них не було ні паспорта, ні ідентифікаційного коду. Та й у Сергія їх не було: п'ятнадцять років, до повноліття – ще рік. Рудий хитрувато дивився в очі хлопцеві.

– І в мене паспорта немає, – вкотре спробував виручити свого хазяїна Роджерт.

– І в мене! І в мене! – загукали собаки, які вже мали симпатію до Сергія.

Паспорта не було й у Рудого. Породою тут ніхто не вирізнявся. А собачі паспорти видають тільки виставковим псам, причесаним і припудреним, із таким родоводом, що

Рудому й не снилася. Виставкові собаки в зграях не бігають, території не мітять, вожаками не стають. Їх тільки на повідку господарі вигулюють та стережуть, як би вони бліх не нахапалися від усяких там Роджертів та Здихлів. Рудому стало незручно, що він ляпнув про паспорт та ідентифікаційний код, і поміняв тему.

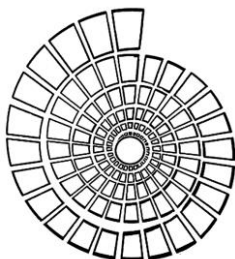
– А в школі які оцінки маєш?

– До чого тут оцінки? – знову вліз Роджерт. – Ти ще скажи, щоб ми всі в школу записалися. Сам багато грамоти знаєш? Тільки під шкільною кухнею й можеш отиратися. – Роджерт несподівано став дуже сміливим і почав найжджати на вожака. Він зметикував: тільки-но Сергій стане членом зграї, так і він щось тут значитиме, а там, дивись, і в ад'ютанти можна вийти при новому вожакові. Вони з Сергієм ого-го! І Рудого посунуть, якщо буде треба!

Отаман опинився ні в тих ні в сих. Собаки явно почали виявляти повагу до хлопця. Як ти йому тут відмовиш? Таки треба приймати до зграї.

– Добре! – сказав він. – Будеш із нами. Ось тобі наречена! – Рудий показав на невеличку собачку.

Белла, вільновідпущена сучечка місцевого ветеринара, крутнула перед Сергієм хвостом і всілася, дивлячись йому прямо в очі. Хлопець, звичайно, вважав себе собакою, але не настільки. Полюбити Беллу?! Та він і з дівчиною ще не дружив. Сергій втягнув голову в плечі й нічого не казав. Собакам це явно не сподобалося. «Таки цей хлопець не справжній пес, раз нехтує їхніми красунями», – майнуло в їхніх головах. Сергій зрозумів, що програв. Він відійшов від гурту й пішов додому. За ним поплентався похнюплений Роджерт.

ГОНОРАР

I

Письменник закінчив роман. Дуже товстий роман. Мабуть, цілу епопею, а не роман. Прозивали письменника Дракончиком. Як для людини ім'я досить дивне, але в дитинстві дражнили саме так. Дуже вже схожий на одного героя з мультяшки.

Ішов Дракончик по вулиці й думав про гонорар. Коли письменник думає про гонорар, він у стані ейфорії. У цей час він не може потрапити під машину чи впасти в каналізаційний люк. Як кажуть у народі, коли дурень думкою багатіє, його не треба тривожити. От ніхто й не тривожить. Машини уважно об'їжджають десятою дорогою, а служби водоканалу мобілізовані й завчасно затуляють перед письменником каналізаційні люки.

Усе в романі було на користь гарного гонорару. Дракончик обмірковував його плюси й рахував майбутні гроші. «Любовна колізія є? Є! Вона – блондинка, він – брюнет. У них палке кохання до нестями. Це потягне тисяч на двадцять! Він «зробив їй живіт», а сам завівся з іншою. Яка-небудь Марія Іванівна обплачується, читаючи. Це ще тисяч десять. Де не взялися хлопці-рекетири, натворили всілякого криміналу, але вагітна на дев'ятому місяці героїня тицьнула їм грошей – і вони дали такого прочухана герою-зраднику, що той став як шовковий і просив-вимолював у неї пробачення. Вона пробачила. За те, що справедливість восторжествувала, мабуть, іще треба додати п'ять тисяч. Та

ні, за справедливість – сім-вісім. На менше не погоджуся! І разом – сорок вісім тисяч! Вони прожили не дуже щасливе життя, але всі думали, що щасливе, і в них народилося аж шестеро дітей: хірург-стоматолог, відомий футболіст, дві близнючки-журналістки (і журналістки-близнючки!), вихователька дитячого садка й найменшенький – у сім’ї не без виродка! – кишеньковий злодій. По три тисячі за сюжетну лінію... дорівнює... гм!... тридцять дві тисячі. За хірурга, бо він народжений до шлюбу (може, саме через нього, а може, й ні в закоханих був розкардак у молодості: батько-брюнет бігав від мами-блондинки до іншої), і за злодюжку треба б і чотири. А чим гірший футболіст – майже чемпіон світу?! Теж чотири. Шістдесят дві тисячі! Сорок вісім і шістдесят дві? Сто двадцять шість! Сто двадцять шість тисяч!

II

Письменник зразу її впізнав. Зелена сукня, що пасує до білявого волосся. Це ж Дракончик сам її так й одягнув. Він завжди задивлявся на жінок із білявим волоссям у зелених сукнях. Вона сиділа в кабінеті біля видавця, ніби секретарка, але Дракончик точно знав, що ця кобіта тут з іншої причини – їй щось треба.

Так, це була героїня з його нового роману: мама-блондинка, яка народила шістьох дітей, палка коханка в молодості, хоча це й не втримало біля неї тата-брюнета. До речі, щось його не видно ніде. Вона прожила в шлюбі багато-багато років, однак не дуже щасливо: і чоловік періодично бігав «наліво», і дітей занадто багато. Усі ці грипи, соплі, підліткові бійки, зауваження в щоденниках, гострі розмови з класними керівниками! А найменший скотився до злодійства, почав тягати з чужих кишень гроші, поки не

зловили й не посадили. Чого варто пережити той суд, коли йому впаячили чотири роки, а її відпоювали валеріанкою?

Вона сиділа в кабінеті біля видавця, на зустріч із яким Дракончик прийшов, і було невідомо, як це вплине на гонорар: може, підніме, а може, й навпаки.

– Познайомся, – сказав видавець, – це твій персонаж.

Письменник не знав, як відповідати: вони ж, власне, і знайомі, тільки ось так ніде не зустрічалися. Ця жінка жила в його голові, у його свідомості: він одягав її, роздягав, видавав заміж, робив вагітною, відправляв у пологовий будинок, зустрічав, накреслював карколомні повороти долі, ламав життя, знову його налагоджував і так до безкінечності. Він для неї багато чого напридумував, але не все написав, вибрав найцікавіше. Героїню не жалів, думав, щоб сподобалося читачам, а тому тицяв у текст такі гострі колізії, що її, бідну, бувало, по життю аж теліпало.

І от тобі на, отак побачитися, зустрітися як із давньою знайомою, ненароком пересіктися. Чи ж ненароком?

III

Мама-блондинка подивилася скося й сказала:

– І довго ти збираєшся з мене знущатися?

Дракончик затнувся, у горлі щось перекрилось, ніби легені зрослися зі стравоходом. Взагалі-то знущаються з людей, а вона не зовсім і людина. Які претензії? Ну, написали про тебе багато чого. І що? Така, значить, літературна доля!

– А якби твою дружину ось так, як мене: то кидають якраз перед весіллям вагітною, то змушують на півжиття оселитися в пологовому будинку, то синочком таким наділяють, що скоро серце стане?

«А й правда, – подумав Дракончик, – якби я своїй дружині все це вступнув, вона б мене точно зі світу зжила».

– Ото ж бо! – мама-блондинка ніби читала його думки. А може, й читала.

– Та хіба я перший?! – почав виправдовуватися письменник. – Онде Тарас Григорович про Катерину...! Ото гірка жіноча доля! Не дай Бог такого москаля зустріти! Читали?

– Читала! Читала! – почала ще більше сердитися мама-блондинка. – І що доброго?

– Та я Вас у такі обставини й не поставив. Пожалів, можна сказати. Пом'якшив вам життя.

– Мене? У такі обставини?! Та я того москаля загнала б у кущі з усією ротою солдатів! Вони три дні від мене одстрілювалися б!

– От і я так думаю. Ви ж бойова жінщина! Ви ж і не таке можете витримати! Як ви свого невірного приструнчили?! Га?! Дали хлопцям-рекетирам трохи грошей – і нема проблеми! Більше не бігатиме, куди не слід!

– Та краще б я його не чіпала! І навіщо він був треба?! Побіг – і хай біжить! Він же мені все життя знівечив, падлюка!

IV

У кімнату зайшов тато-брюнет. Він здогадався, про що мова, і почав виправдовуватися:

– Та хіба я винен? Та хіба ж це я так робив? Та я не з власної волі! Ти навіщо мене таким задумав?! – грізно насупив брови й насунувся на Дракончика.

– Щоб грошей більше заробити! – випалив той, якому набридли «наїзди» мами-блондинки, і коли в неї знай-

шовся ще й «союзник», письменник зрозумів, що треба ставати в глуху оборону.

– Як грошей? На наших покалічених долях!?

– У тебе своя дружина права править, а в мене своя! У тебе свої шестеро дітей, а в мене – своїх троє! Як я їх буду годувати? Хто захоче читати мої книжки, коли там усе буде гладенько? От я й вигадую – і чоловіка невірною, і жінку з крутим характером та розбитим серцем, і синопця такого, що батькам од нього хоч тікай.

– Ти ба, йому – гроші, а нам – мучся з отаким-от вигайдилом! Письменник! – мама-блондинка презирливо скривилася й засвітила очима з суцільним гнівом. – А ну, давай переробляти твою писанину!

– Мою писанину переробляти?! Мій роман?! Мій.. мій.. Мій роман – то святе! То непорушне авторське право! – Дракончик випалив як скоромовку, а потім запитливо глянув у вічі видавцеві. Мовляв, що він на це скаже.

– А мені все одно, – кинув видавець. – Мені аби книжка продавалася. Це ти й у літературні класики хочеш пошитися, і грошенят підзаробити. Складне, брате, поєднання. Не кожному по зубах.

– Ви, хлопці, оце гундіння-триндіння припиняйте. Я тут не на прогулянку вийшла. Сказано переробляти – значить, переробляти! – слово мами-блондинки було остаточним і запереченню не підлягало.

V

– І як ти хочеш «удосконалити» мій роман? – роздратовано спитав Дракончик.

– По-перше, не твій, а наш! А по-друге, для початку давай змінимо мою зачіску! Не хочу бути блондинкою. У блондинок погана слава! А хочу бути вогняною жінкою! – як справжня кобіта, мама почала з головного – із зачіски.

Дракончик задумався: «А що? Вогонь – свідчення темпераменту, ознака підвищеної сексуальності. Дивись, читачам сподобається, то й мені додаткова копійчина перепаде». Він узяв рукопис і почав правити колір волосся. Мама-блондинка тут же перетворилася на зовсім іншу маму: розкішне червоногаряче волосся звисало до пояса, сліпило очі, викликало захоплення. Тато-брюнет сидів як зачарований, ніби не впізнаючи супутницю свого життя. На його обличчі промайнуло приємне здивування.

– Від такої я б точно не втік! – кречнув він і почав підсовуватися поближче до своєї дружини.

– От бачиш! – звернулася мама – вогняна кобіта до письменника. – Один штрих – і зразу доля повернулася в кращий бік.

– І що далі? – це вже письменник.

– Тепер зробимо, щоб мій милий мені не зраджував. Чого йому було в молодості бігти до тієї з автобази? Хіба я гірша?

– А до кого ж йому бігти?

– Ні до кого! Хай сидить коло мене й тільки на мене дивиться.

– І хто ж це читатиме? Хотів би я побачити того дурня, який зацікавиться вірним тридцятирічним подружнім життям, щоб жінка й чоловік ні «наліво», ні «направо» не ходили. Нудьга та й годі!

– Як це не бігти? – втрутився тато. – Хлопець я був молодий, енергійний, словом, «живий». Не міг я всидіти на одному місці, коли навколо стільки цікавих дівчат. От Елка з автобази мене й переморгнула до себе. Не! Хай залишається в романі, хоч буде що на старість згадати.

– Згадати?! – вибухнула мама. – Усе життя мені покалічив своїми побігеньками по різних елках! Ніяких «згадати»! Ніяких елок! Щоб і не дивився в їхній бік!

Тато-брюнет занепавав духом. Дракончик теж: «Що ж це за роман без елок?»

– І без пива, і без рибалок, і щоб удома ночував, і щоб на роботу ходив і назад вчасно приходив, – мама – вогняна кобіта прямо-таки читала їхні думки. – А ще: щоб у космос не літав, щоб наркоту не нюхав, щоб у тюрмі не сидів, щоб у воєнних діях участі не брав, щоб у дальні плавання не плавав, щоб у авторалях по пустелях не ралив, щоб диких звірів у цирку не приборкував, щоб не займався асенізацією, аглютинацією, метаморфозами і прогнозами. О!

Мама – вогняна кобіта, маючи подвійну силу, бо була не тільки жінкою, а ще й літературною героїнею і знала письменницьку кухню з середини, висунула такі умови, що не кожен майстер слова впорається.

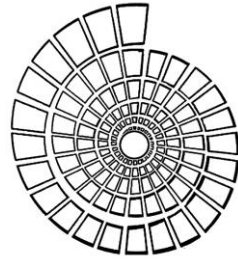
– Гаплик! – Дракончик розпачливо розвів руками. – Накрився гонорар!

– Це точно! – підтакнув тато-брюнет.

Він сидів зі скривленою фізіономією й важко зітхав. Метаморфози та аглютинації мало його цікавили, а от пивка випив би.

ДУШ «ШАРКО», ЙОГО ПОЛІТИЧНІ, ЕРОТИЧНІ ТА ІНШІ НАСЛІДКИ

I

Сорокарічна аспірантка Віталіна висунула руки з-під ковдри, ухопилася за перетинки залізного гуртожитського ліжка, трохи підтяглася, що допомогло вигнати із тіла нічну млість, і вирішила прокинутися. Але як остаточно перебороти дурман сну без живлющого струменя води? Жінка з тривогою наказала собі відвідати душ. Вона декілька днів відчувала острах, тільки-но заходила в це приміщення, з вогкою затхлістю, з гидким присмаком, який сам по собі залишається на язиці після декількох вдихань. Щось мало статися. Так відчувалося, однак добре чи зле – зрозуміти було важко.

Душ, як завжди спочатку, висякався на голову чимось гайморитно-іржавим, але тут же виправився, пустивши струмінь чистої води. Віта відчула дивинку: гаряча й холодна вода чергувалися майже миттєво, створюючи контраст, який бадьорить тіло. «Душ «Шарко»», – з іронією подумала аспірантка про цей малопривабливий закуток гуртожитку із запліснявілою шторкою, із піддоном, куди не хочеться ступати, бо до ніг зразу чіпляються грибки, екземи або ще яка-небудь робота для шкірвендиспансера. І все ж не це було головним. Навпаки, припливали піднесено-радісні відчуття, всуціль позитивні, що вже давно не сповнювали ество Віти. Із тіла щось виходило, щось знімалося з її плечей, полегшувало м'язи, просвітлювало свідомість. Відбувалося якесь оновлення, а може, й

перевтілення. «Метаморфоза», – друга думка сама по собі впливля із-за ширми, що була опущена нічним сном десь у закутках філологічного мозку молодої жінки. Далі згадалася новела Кафки «Перевтілення». Але, слава Богу, з Віталіною нічого такого не відбувалося, що зробило б її комахою. Вона залишалася людиною, тільки ставала якоюсь іншою. Так ніби точно знаєш, що ти є, але при цьому сумніваєшся, що це саме ти. «Треба оглянути себе в дзеркалі», – вирішила жінка. Але струмись води не відпускав. Він ніби казав: «Ще трошки. Ще постій. Не будь дурною. Це тобі треба». І Віта стояла. Стояла рівно стільки, поки щось не тькнуло в голову: «Виходь!»

Віталіна зайшла в кімнату, розцібнула халат й обдивилася себе з ніг до голови. Дзеркало показало: нічого особливого не сталося, але кудись поділася в'ялість щік і грудей, погляд став більш яскравим, енергійним, не замученим дисертаційними мороками, у ньому зникла приреченість науковця, якому доконечно треба захистити дисертацію, без якої не може відбутися самоствердження в середовищі університетської професури, де Віталіна уявляла своє майбутнє. Жінка точно знала: це вона сама, але багато років тому, коли їй було двадцять, коли її ще не діставали наукові проблеми, коли вона думала про життя, а не про майбутній захист дисертації, і ніщо не тривожило, а жилося просто й легко серед друзів-однокурсників якимсь таким життям, яке пливе невідомо куди, і ти за ним плывеш, зовсім не жалкуючи про це. Віталіні захотілося, щоб воно знов попливло, а не гальмувало на кожній сторінці дисертації, придавлюючи голову думкою: «А що писати далі?» Ця клята думка останнім часом так зацькувала її душу, що вона, душа, ладна була залізи не тільки в запліваний

душ. І раптом все змінилося. Ні, повернулося до того моменту, коли стоїш між юністю та зрілістю і розумієш: треба хапати, вдихати, ковтати й загрибати до себе це останнє блаженство, яке називається «двадцять років», але якого меншає в тобі, ніби вуглекислого газу у відкупореній пляшці мінеральної води.

– Диви, що зі мною сталося, – звернулася Віталіна до своєї подруги і співмешканки, яка продовжувала дотягувати ранковий сон до тієї хвилини, коли ще можна скочити з ліжка, швидко зібратися і встигнути вчасно добігти до роботи.

– І що саме? – позіхнула Євгенія, широко відгорнувши ковдру двома руками, витягнувши їх над головою в різні боки, зробивши знак «V», що означало: моя свобода завжди зі мною, але вставати треба.

Женька перевернулася набік, глянула на подругу – і це розбудило остаточно: перед нею стояла інша Віта, така, яку вона пам'ятає ще з тих років, коли на першому місці були дівочі тайни, хлопці в джинсах і дві мамині настанови: «Дівчині треба вийти заміж!» та «З хлопцем до весілля – ні-ні!» Усе те кудись відійшло, навіть мама з її піднятими вгору очима та вказівним пальцем, що завжди надавало значущості словам. Їхні хлопці чим далі ставали менш симпатичними, можливо тому, що переженилися, заміж також перехотілося виходити, принаймні так думалося, щоб якимось заглядати самотність у сорок років.

– Хто це тебе так? – здивовано протягнула Женья, ніби Віта не помолодшала на двадцять років, а вирвалася з рук якогось мерзотника, котрий наставив їй синців аж до повної непізнаваності.

– Душ, – відповіла Віта.

– Який душ?

– Наш, – і Віталіна швидко відтворила, що і як із нею сталося та свої нові приємні відчуття.

Євгенія обдивилася оновлені форми сусідки (задоволена Вітка розчахнула халат і виставила всю свою молоду красу напоказ), а потім, крикнувши «Тепер усі пацани наші!», миттю кинулася в душ. Її не було досить довго, значно довше, ніж Віталіни. Десь за годину на порозі кімнати з'явилася маленька, років семи, Женя, закутана у величезний, не за розміром махровий халат, і просто з порогу заревіла:

– Я пе-рр-е-е-борщила!!!

Перелякана Віта й сама це побачила. Вона викликала швидку допомогу, намагалася пояснити фельдшерці, що Женя серйозно захворіла аж до втрати ваги, зросту й сорок четвертого розміру, але вітчизняна медицина ніяк не могла зрозуміти, яка тут болячка, і врешті втомлено дала на вибір:

– Або я вас госпіталізую в психдиспансер, або ви сплатите штраф за фальшивий виклик швидкої допомоги.

Довелося погодитися на штраф. Швидка поїхала, а Віта взяла Женю за руку й повела до Аделаїди Петрівни. Комендант гуртожитку уважно обдивилася дівчат, вислухала їхні розповіді, зразу ж збагнула суть питання, декілька разів обережно, хвилин на п'ятнадцять – не більше, сама стала під струмінь води, м'яко опустила свій вік із шістдесяти двох до тридцяти, сфотографувалася й вивісила на дверях душевої кімнати табличку «Приватизовано».

Далі ця історія розвивалася двома шляхами – загальносуспільним та особистим.

II

За декілька днів у газетах і на телебаченні почалася потужна рекламна кампанія: «Здійснено прорив у медицині, віднайдено радикальний засіб омолодження людського організму, який ліквідує абсолютно всі хвороби: онкологію – йому раз плюнути, інфаркти та інсульти – нічого робити, діабет – однією лівою. Забудьте про ендокринологів, урологів, гінекологів, терапевтів і хірургів, а також стоматологів, отоларингологів, окулістів і т.д. Ідіть до нас. За якусь символічну плату ми зробимо з вами таке, що будь-яка зараза обминатиме десятою дорогою».

Замучений аптеками народ почав хаотично й безсистемно ломитися у двері та вікна гуртожитку, намагаючись прорватися до заповітних здоров'я та молодості. Однак Аделаїда Петрівна кругом виставила охорону із сантехніків, вахтерів, кастелянш та електриків, спрямовуючи у правильне русло й людські потоки – тільки через власний кабінет, і, головне, грошові – тільки через шухляду свого столу. Перші екземпляри омолоджених підсилили ажіотаж: такого ще ніхто не бачив, щоб за якихось п'ятсот гривень людина скидала десять, а то й двадцять років.

– Це чудо й повна халява! – пристрасті нагніталися самі по собі, а народ був готовий витрусити останні копійки з банкоматів, щоб одержати першу пугівку у вічне життя на землі.

Однак не все так просто. Як відомо, широка слов'янська душа часто втрачає почуття міри. Їй буває замало позбутися всього-на-всього якихось десяти, а то й двадцяти літ. За свої гроші хочеться чогось більшого. Тому дехто втратив обачність і почав застрягати в душі надовго. Пізніше науковці назвуть це психологічним синдромом «Женя» – за найменням однієї з

перших відвідувачок душу, яка зазнала такого омолодження, що їй треба здавати в дитсадок. Слова «Тату! Не плачте! Я вас усиновлю!» дивували людей недовго. Згодом вони стали буденщиною. Діти гладили менших від себе за віком батьків по голівці, купували їм цукерки та морозиво, а продавчині схвально кивали:

– Яка гарненька у вас мама. Скоро, мабуть, до школи?

Не раз у душі довелося вибивати двері, щоб вигнати звідти знахабнілих відвідувача чи відвідувачку, які, керовані власним егоїзмом, дорвалися до щастя юності й не хотіли звідти виходити ні під яким приводом. У таких випадках, як правило, нікого вже й не знаходили. Відвідувачі безслідно зникали в точці власного народження, довівши свій вік до повного нуля й нижче. Лише на вішалках самотньо висіли плаття, костюми, труси, майки, бюстгалтери, а на підлозі валялися черевики та шкарпетки. Одна закохана пара, щоб увіковічити свою любов, додумалася разом піти з життя. Але покінчити самогубством страшно, то ж вирішили пірнути через душ у час свого донародження. «Цікаво, чи вони ще раз з'являться на світ, щоб повторити на землі гарячу пристрасть власної любові?» – гадали ті, що стояли за ними в черзі.

Та все ж найбільші конфузи, як завжди, трапляються на владному олімпі. Чутка про чудо омолодження дійшла до одного з кандидатів у народні депутати. Його оточення порекомендувало йому скористатися технічним прогресом і сходити в гуртожитеський душ, щоб підрихтувати власний фейс.

Проте Аделаїда Петрівна на той час уже сформувала такий солідний капітал, що їй закортіло прибрати політичне життя всієї країни до своїх рук. Вона наказала сантехніку Віті збільшити напір води. Омолоджувальний ефект пришвидшився: через п'ять хвилин після того, як кандидата завели в душ, звідти вивели хлопчика, який тягнув максимум на перший-другий клас.

– Що нам робити? – кричала група підтримки кандидата в народні депутати. – Це політична провокація наших опонентів!

Після такого рихтування зовнішності кандидата в депутати довелося рихтувати й білборди з його портретом. Добре, що на них він був зображений із хлопчиком приблизно того ж віку, до якого омолодився сам (це мало символізувати любов майбутнього депутата до дітей і прагнення піклуватися про них). За наказом Аделаїди Петрівни змінили символіку білборда, зробивши під хлопчиком підпис «Кандидат», а зверху кинули лозунг: «Сашко Іваненко – наш майбутній депутат! Всіх старих – на курорт в пансіонат!» Тепер літній кандидат із білборду перетворився на пенсіонера, про якого буде дбати юне покоління політиків-реформаторів. Вирішили навіть створити спеціальну партію дітей. Із нею Олександр Васильович Іваненко зайшов у парламент та очолив у ньому окрему фракцію, адже на той час діти вже складали значну частину електорату. «Моїм виборцям можна обіцяти що завгодно: вони ж, як діти!» – радісно думав про свою політичну кар'єру депутат Іваненко. Його передвиборча програма будувалася виключно на дитячих потребах та забавах:

1. Усім малюкам безкоштовні памперси.
2. Кожного дня – по порції морозива.
3. Вилучити зі словників слово «неслух», замінивши його на вирази «гарний хлопчик»/«гарна дівчинка».

Проте електорат цього не сприйняв. На одному з мітингів Олександра Іваненка засвістали.

– Ти що, нас за справжніх малюків маєш!? – кричали з натовпу. – Геть такі дурниці! Даєш доросле життя для дітей!

Довелося міняти політичну програму, увівши більш актуальні обіцянки, як-то:

1. Зменшити пенсійний вік дітей до семи років.
2. Зробити мову немовлят другою державною.
3. Заборонити дислокацію іноземних військ на території дитсадків до 2017 року і не далі.
4. Вступити в ЄС (Єдиний Садок) або ЄЕП (Єдиний Етнопісочник).

Український парламент почав штампувати закони, керуючись виключно інтересами несправжніх дітей. Відтепер усі олігархи повинні бути лише до шістнадцяти років. Фінансові потоки мають спрямовуватися тільки учнями середньої, а то й початкової школи. Керівництво економічним життям країни повністю перейшло в руки шостих класів декількох периферійних шкіл із поглибленим вивченням кримінального права та їх класного керівника, яким за сумісництвом скрізь влаштувалася Аделаїда Петрівна. Успішно здійснено дитячу конституційну реформу й не один раз. У результаті комплексу заходів практично всі дорослі загнані під межу бідності й поставлені в умови фізичного виживання.

Коли Україна занадто набрякла яслами, дитсадками та початковими школами, а це ускладнило криміногенну та екологічну ситуації й завело в глухий кут політичний процес, у Єдиному Садку забили на сполох і зробили більш жорстким візовий режим. За ним підключився і Єдиний Етнопісочник, увівши ряд економічних санкцій: і молоко ваше кисле, і корови не тієї масті. Україна була оголошена нездатною до самоуправління, бо в неї дитячий розум, який не може дати раду газотранспортній системі та цілому ряду інших економічно привабливих об'єктів. Її почали брати під своє крило то одна, то інша країна, які вважали себе старшими й розумнішими, але нічого не виходило, оскільки діти, як правило, не слухняні, а їхнє мислення спонтанне, емоційне й непередбачуване.

III

В умовах складних суспільних катаклізмів, відкинувши другий заповіт мами, Віталіна почала здійснювати черговий захід на аеродром заміжжя. Її «кукурудзник» Сергій – двадцятидворічний сажень, сидень і довбень – то важко заводив свій любовний мотор, то не знав, де і як приземлитися разом із Вітою. Йому зовсім не доходило, що поєднання дівчини й окремої кімнати гуртожитку – це кльово й не кожному так везе, коли вони сходяться в один момент, як посадкова смуга летовища з самотнім літальним апаратом, яким ти є і який начисто заблукав у небі самотності. Віта була терплячою, наполегливою, постійно заводила Сергія до себе в гості, пригощала, розважала й пілотувала на посадку. В останній момент у хлопцеві все ж таки щось перемикалося й він

починав перебирати функцію льотчика на себе, перетворюючись із кукурудзника-диркалки на майстра вищого пілотажу. Але саме тоді, коли він ставав до керма в непростій справі посадки на гуртожитське ліжко, із-під матрацу вискакувала розкудлана семирічна Женья з вищою філологічною освітою і кричала не своїм гласом:

– Не порушуй гендерну рівність!!!

Проте для Сергія слово «гендер» аж ніяк не було психологічним подразником. «Чого тільки діти не придумують», – усміхався він. Женья швидко усвідомила, що Сергій з «гендеру» «не того», і переключилася на іншу тему:

– Не чіпай моєї сестрички, їй сорок років! – вигукувала вона.

Для хлопця це було рівноцінно вигуку «Зараз розіб'єшся!» Він здригався, лякався, відміняв приземлення, з переляку давав угору, і Віточці знову доводилося його ловити на нових віражах. Заздрісну Женьку, яка сердилася на подругу, бо й самій кортіло заміж, а до цього треба було чекати років десять-дванадцять, безпардонним способом із застосуванням віника виставляли за двері кімнати.

– Хто винен, що ти переборщила в душі? Хто винен, що ти допалася до нього як Мартин до мила? Хто винен, що ти стала малою? – виказувала їй Віта. – Тепер жди, поки знову виростеш, тоді й шукатимеш жениха. А мені не заважай!

Однак Євгенія не втихомирювалася, вирішивши будь-якою ціною не дати Віті вийти заміж. Вона бігала до коменданта й нашіптувала їй, що Віталіна з Сергієм хочуть підірвати підвалини політичної влади Аделаїди Петрівни.

– Вони оженяться, наплодять справжніх дітей, ті виростуть, стануть дорослими і скинуть диктатуру дітей несправжніх, а значить, і її, Аделаїди Петрівни, диктатуру, – захлинаючись, говорила Жєня у вухо коменданту гуртожитку. Це все врешті діткнуло Аделаїду Петрівну, вона закипіла-запихтіла, зв'язалася зі своєю фракцією в парламенті, гримнула на неї – і та негайно продавila необхідний законопроект.

Тільки-но Віта та Сергій у черговий раз заходили на посадку, у двері гучно застукали. У відхилєну щілину з тріумфом на обличчі протиснулася Євгенія й сунула в руки любовній парі свіжий номер парламентської газети, де було надруковано: «Виходячи із загрози нестабільності й анархії, яка нависла над нашою країною, ухвалюємо: «Відтепер обніматися, цілуватися й женихатися дозволяється тільки дітям до шістнадцяти років».

Звістка буквально приголомшила двадцятилітню Віту, сорокарічну за паспортом. У цю емоційну хвилину вона дістала свій головний документ і з думкою «Дзуськи він довідається, скільки мені років» публічно спалила на очах у Сергія та Жєні.

– Дістала мене ця країна! – вигукнула вона. – І дав же Бог народитися в цьому місці і в цей час! В еміграцію! За кордон! Грантожером до дядька Сєма! У політичні найми! Гєть науку! Гєть дисертацію! Ганьба лобістам і корупціонерам! Ганьба політичним проституткам і маріонеткам!

Віталіна ще довго кричала, махала кулаками, тупала ногами і трусила головою, а Сергій, перший раз у житті по-

чувши такі складні поєднання слів, реагував на кожний її вигук по-своєму:

– О! О! О!.....

Несправжня дівчина захопила хлопця за руку й висмикнула в коридор. Там, починаючи від дверей душу, тягнулася довга вервечка народу, якому нетерпеливилось обдурити старість.

– Я своя, мені поза чергою! – крикнула Віта, намагаючись протиснутися в душ разом із Сергієм. Її раптом осінила думка позбутися зайвих п'яти-шести літ, які не вписуються в новий закон про «обніматися, цілуватися, женихатися». Народ швидко вловив тактичну хитрість дівчини й відповів сотнею сольних голосів:

– А я – інвалід усіх часів і народів!

– А я – сирота казанська!

– А я сорок років на педагогічній ниві!

– А я – жертва реформи школи!

– А я – туман журналістських розслідувань!

– А я...!, А я...!, А я...!

Віту та Сергія швидко затюкали й відтиснули, показали єдиний всемогутній кулак і наказали більше не потикатися в душ без черги, а то й Аделаїда Петрівна з її прогресивною політсилою не порятує.

Психологічно знищена справжня дівчина тягнула за собою тупого, але справжнього хлопця в бік західного кордону. Та в Єдиний Садок їх не пустили.

– Вам до нас не можна. Ви не в правильному душі помиті, – пихато сказав їхній прикордонник, – і з багатозначним виглядом опустил шлагбаум перед Вітою та Сергієм.

– Боже! Яка екзистенціальна приреченість! Заміж не дадуть вийти! – вигукнула Віта й почала зганяти своє зло на Сергієві:

– Дурню! Ти читав екзистенціалістів?

– Гмм...

– А що ти читав!?

– «Колобка».

– Подивіться на нього! Оце типовий український мужчина. Екзистенціалістів не може прочитати. А що ти взагалі можеш? Ти ж «тендеру» не знаєш. Ти ж постколоніальної критики в очі не бачив! Для тебе Мішель Фуко – як у тумані! Ти хоча б Жадана осилив!

Уся філологічна душа Віталіни вихлюпнулася враз на Сергія таким холодним відром води, про існування якого він навіть не здогадувався.

– А хіба я у Вас для цього? – у хлопця раптом прокинувся інтелект та гонор, що стало особливо відчутним у його слові «Вас», промовленим високим стилем із гордо піднятою головою.

– Що правда, то правда, але з тебе будуть люди, – зітхнула Віта й заспокоїлася.

IV

Як і все на нашій рідній землі, ця історія також закінчилася щасливо. Від західного кордону Віта та Сергій повернули назад, одружилися, з комунальними боями за власний унітаз взяли Жмеринку, Вінницю й Фастів, а потім оволоділи Києвом.

Через багато років, коли пішла в політичне небуття Аделаїда Петрівна, а сантехнік Вітя нарешті відремонтував клятий душ, прозваний у народі «Шарик», вони сиділи, обнявшись, на березі красивого й чистого озера, яке набігло з того ж таки душу. Ні! На березі величезного океану, який омиває з усіх боків Україну й ті босі ноги, які туди всунуться. Сергій уже давно став для Віти справжнім чоловіком, тобто прочитав усіх екзистенціалістів, досконало розібрався в теоріях архетипу й хронотопу, перейшов на «ти» з Мішелем Фуко, без церемоній подзвонив до Гадамера і довідався про його подвійне ім'я – Ганс-Георг, а Гасет у приватній розмові розказав йому, що він не соратник Хосе Ортеги. Крім того, Сергій потримав у руках «Антологію світової літературно-критичної думки ХХ ст.» за редакцією самої Марії Зубрицької, а головне – ошчасливив Віту двома непоганими екземплярами таких мацопусінських, але справжніх дітей, яким абсолютно байдуже, скільки їхній мамі років і чи їхній тато читав екзистенціалістів (а от «Колобок» викликав нешідробний інтерес).

Доля Євгенії знову пішла обертом. Спочатку вона побувала дружкою на весіллі Віти та Сергія й трохи не зірвала церемонію. Потім виросла. Декілька разів виходила заміж, але їй не щастило: усе траплялися чоловіки, які ні бум-бум не розбиралися в «екзистенціях» та «гендері». Вона кожного з них кидала, шукала нового. Колись щось-таки знайшла. І знову не надовго.

Аделаїда Петрівна тепер почесний пенсіонер із непоганою пенсією. За те, що вона не покаялася у своїх політичних та економічних гріхах, їй дали особняк та довічне державне

забезпечення. Заслужила! Інколи до неї заходять її однопартиїці. Згадують героїчні роки своєї молодості, особливо закон про «цілуватися, обніматися, женихатися». Класно вони тоді дали! Головне – оперативно. Серед них – і Олександр Васильович Іваненко, який, на жаль, чомусь так і не виріс. Залишився маленьким політиком. Щоправда, його політичну програму таки реалізували, але не в нас, а десь у Немовляндії. Є, кажуть, і така країна, у якій вище п'ятдесяти сантиметрів люди не ростуть, хоча в душ ніхто не ходить.

Треба згадати ще одну добру новину: в Україні провели чергову реформу школи – і в ній майже не залишилося шостих класів із поглибленим вивчення кримінального права.

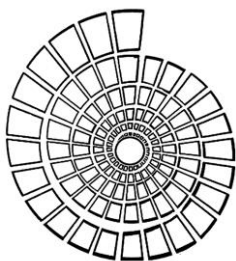
Народ із черги залишився народом із черги. Він і досі сидить у гуртожитку, сподіваючись, що знову дадуть скинути зайві роки. Може, й дадуть, якщо сантехнік Вітя, як і багато років назад, із перепою неправильно з'єднає труби водогону, і душ «Шарко» ошасливить усіх холодно-гарячим струменем молодості.

V

Років через тридцять по всьому, десь у 2040-му, почали народжуватися люди, які ще в пологовому будинку заявляли: вони на землі вже колись жили. Це були ті, що пірнали в своє донародження, а потім ще раз вигулькнули на білий світ:

– Добрий день! Ми знову тут.

З уст одного з таких повторнонародженців і стала відомою ця історія нам – дітям XXII століття.

КИШЕНЯ

У його кишені було п'ять дірок, так вдало прилаштованих, що пальці легко діставали до низу – якраз туди, де підкладка пришивається рівним рубцем до фасадної частини піджака. Там, у потаємних глибинах, він і тримав гроші, які в день зарплати до копійки забирав із банкомату. Акуратно скручував у трубочку кожну купюру й засовував подалі. І, хоча зарплата була маленькою, кишенька віддячувала щедро, прирощуючи зароблені суми багатьма нулями. Словом, він знав: грошей буде стільки, скільки йому треба, – і завжди почувався спокійно, коли на дружину нападала «золота лихоманка», як він називав вимагання нею грошей.

– У мене немає на хліб і молоко, – казала вона.

І він легким рухом діставав із кишені декілька гривень.

– А на косметику?

Кишенька знову виручала, віддаючи новенькі сотенні купюри.

– Нам пора змінити меблі!

Із піджака діставалися необхідні тисячі, які дарували йому спокій на декілька тижнів.

– Поліщуки купили «Шевроле»!

Кишенька забезпечувала гордий виїзд сім'ї на «Опелі».

Проте, коли на її вміст посягала рука господині дому, наслідки були негативні: грошей не виявлялося, а пальці дружина ледве виривала із дірок у кишені. Це лякало, ображало й дратувало жінку.

– Ху, яка скажена! – злилася вона, тріпаючи в повітрі зап'ястям, почервонілим від боротьби за свободу.

– Не лась у чужі речі, – виправдовував кишень чоловік.

– Це твій піджак мені чужий? Та я його тричі прала й двічі носила на ремонт у майстерню.

Так, двом жінкам важко змиритися під одним дахом. Кишенька й дружина ревнували кожна у свій спосіб. Перша могла застрайкувати видачу грошей навіть і йому, якщо надовго зачинався з дружиною в кімнаті, залишаючи піджак самотньо висіти в коридорі, але вчасно передумувала, розуміючи, що перестане бути потрібною. Друга інколи хотіла спалити цю, за її словами, лахманину, але вчасно зупинялася, передбачаючи недобрі наслідки свого вчинку для сімейного бюджету. Час тягнувся, стосунки в домі законсервувалися на тому рівні, коли дві коханки тримають нейтралітет, адже кожна з них боїться, що піти доведеться саме їй.

Одного разу в дружини здали нерви. На правах законної половини свого мужа вона вирішила, що сім'я вже може обійтися без фінансових подачок, і поставила питання руба:

– Ти думаєш тільки про гроші, а не про мене!
Вибирай: я або вона!

– Вона! – різко відповів чоловік.

І дружина зразу ж прикусила язичок, який довго болів, нагадуючи про образу. Як і будь-якій нормальній жінці, їй хотілося відбити свого чоловіка в конкурентки. Але як? Усі принади, котрі вона могла на себе начепити, щоб зачарувати його, – нову сукню там чи що, – з'являлися тільки як подачка кишени. Дружині дуже кортіло зашити її, але разом із тим вона розуміла, що собі буде дорожче.

Кишенька теж нервувалася, упадала в крайнощі. Випадки скупості через ревності змінювалися неймовірною

щедрістю: вона починала видавати значно більші суми, ніж потрібно, щоб показати свою незамінність у цьому домі. «На, бери, може, ти врешті забудеш про неї» (малося на увазі дружину), – гарячкувала кишенья.

Того вечора чоловік довго затримувався, що не було схожим на нього. Раптом короткий і гострий дзвінок у двері. «Наче не він, адже зазвичай дзвонить м'яко й протяжно», – сковзнула думка в голові дружини. Але то був саме її чоловік. Цього разу стояв на порозі, похнюплено опустивши голову, зовсім голий, прикриваючи капелюхом не зовсім зручне місце.

– Мене роздягли, – мало не проплакав він, ступаючи через поріг.

– Хто?

– Не знаю. Напали, стягли одяг і кинули мене на порозі. Я ледве випросив повернути капелюх, щоб прикритися. Вони його швиргнули в обличчя і втекли.

– Капелюха? – здивувалася дружина. – А кишенью?! Ти втратив кишенью?!

– Я ж не міг прикриватися кишенею.

– Як не міг? Ти що не розумієш різниці між капелюхом і кишенею, нашою до-ро-гою! кишенею, яка тільки й тримає нас на світі? Ти хочеш, щоб ми виздыхали, як кури минулого літа під час пошесті, пропали, як кролі, коли їм дали мокрої трави, наче кабанчик, якого ти не встиг дорізати, як наша кішка, що з'їла отруєну мишу. Як..., як... – дружина почала захлинатися словами, їй не вистачало порівнянь – і вона просто, як кажуть, заткнулася.

– Іди й без кишені не повертайся! – вигукнула після паузи й виштовхала чоловіка за двері.

Голий побрів вулицями рідного міста. На голові був лише капелюх, який він знімав і притуляв, куди треба, як тільки назустріч рухалися людські постаті.

– Добрий вечір, – і рука автоматично скидала капелюх, переносячи його з голови на місце, нижче за пояс.

Чоловік пробував заходити у відділення банків, щоб спитати, чи ніхто не клав на депозит значні суми, виймаючи їх із однієї кишені. Але хто пустить голого у відділення банку? Він тинявся базаром, намагаючись розвідати, чи ніхто не робив великих покупок, оплачуючи їх готівкою з однієї кишені. Але хто буде терпіти на базарі голого чоловіка? Голих завжди виганяють із базарів, тільки-но вони туди поткнуться. Одягнені обминають їх, кривлять на їх вигляд носом, зневажливо фекають, іронічно хихикають, а базарні сторожі можуть нацькувати й пса.

І все ж знайшлася людина, яка зацікавилася голим. Це була класна керівниця з першої в місті жіночої гімназії. Вона обійшла чоловіка з усіх боків, розпитала його історію – і запросила до себе, в гімназію, на виховну годину.

Голий стояв на сцені у великій залі, зніяковіло всміхався, прикриваючи капелюхом те, що в такій ситуації, як правило, прикривають.

– Дорогі мої гімназистки, у нас, звичайно, жіноча гімназія, – сказала керівниця, розпочинаючи виховний захід, – але світ має не тільки жіночу барву, він – не тільки жінки, жіночі товариства, жіночі гімназії і спа-салони. За межами нашого жіночого навчального закладу трапляються й чоловіки. Про них ми вам, майбутнім леді, уже розказували (майбутні леді іронічно хмикнули під носа). Вони, звичайно, не такі досконалі, як ми, жінки, але що робити, вони є, і цього факту не заперечити. Тому нам, жінками, із ними доводиться добряче морочитися все життя. Чоловіки – це ті, за кого ми, жінки, виходимо заміж, від кого ми, жінки, народжуємо дітей і поруч з ким приречені провести більшу частину свого життя.

Важливо зробити так, щоб вони нам, жінкам, не заважали жити, а може, навіть і допомагали. Вибираємо, звичайно, ми, жінки, але, буває, і помиляємося.

Я привела сюди один цікавий екземпляр, який ось стоїть перед вами – майбутніми жінками. Я думаю, що ви впізнали в ньому чоловіка. Давайте добре вивчимо нашого гостя на предмет тих його частин тіла, які для жінки є найбільш необхідними, а також з'ясуємо й те, чого в ньому може для нас, жінок, бракувати. Отже, глянемо: перед нам звичайне чоловіче тіло, цілком придатне для вживання. Але в ньому бракує однієї важливої деталі – немає кишені. Дивіться, на ньому ніде немає кишені. І тут, – керівниця показала на живіт і груди. – І тут, – вона розвернула його спиною. – І тут, – нагнула вниз головою, розкудлала її, демонструючи абсолютну відсутність кишені. – І тут. Відставте, шановний, будь ласка, капелюх. Бачите, тут також нічого немає.

Що можна робити з чоловіком, у якого немає кишені? Практично нічого. Ну, майже нічого. Ну, хіба щось там таке трішки.

Отже, дорогі дівчатка, давайте зробимо висновок: «Чоловік без кишені – це...»

– Це голий чоловік! – хором відповіла жіноча гімназія.

– Дівчонки! Не дай нам Бог вийти за такого заміж! – уголос доповнила загальний висновок дочка шанованого в місті власника мережі секондхендів восьмикласниця Анастасія Павлівна Каневська, із чим, хоча й у мовчазний спосіб, погодилися всі учасниці зібрання.

Виховний захід високо оцінило місцеве начальство й рекомендувало проводити його всім навчальним закладам міста. Голий побував не тільки в жіночій гімназії, але й у багатьох звичайних школах, а також у військовому училищі.

– Шановні майбутні офіцери! Мужики! – із пафосом розпочав начальник училища, вишикувавши підлеглих на плацу. Як ви вже повинні були відчутти, на землі існуємо не тільки ми – чоловіки. Не так далеко знаходиться й жіноча гімназія. Я знаю, – він хитро зажмурився, – дехто там уже побував після відбою і встиг наслідити. Але я їх покараю: винуватці з по-о-дро-о-бицями! опишуть мені в рапорті свої походеньки! – Начальник смачно чмокнув губами повітря, а потім суворо насупив брови й посварився пальцем. – Однак мова сьогодні не про це. Я хочу показати вам антиприклад чоловічої гідності, людину, яка втратила свою військову форму (тут командир дещо переборщив), людину, яка своїм виглядом спонукає нас багато про що замислитися. Подивіться на нього, – показав на голого, – чоловік без форми та ще й не має жодної кишені. Скажіть, будь ласка, чи можна його назвати офіцером, захисником? Кого він може в такому вигляді захищати? Яка дама захоче, щоб її захищав такий чоловік? Що він може робити в окопі, у танку чи в бойовому літаку? А може він наступати або відступати? Ні, не може. Що скаже ворог, побачивши в наших рядах офіцера без кишені? Де такий горе-воїн носитиме боєприпаси або махорку? Таких місць на ньому практично немає. Чи зможе він відкупитися від ворога без кишені, якщо потрапить у полон? Скажу ще раз: «Не зможе!» Отже, завтра ми його на бойові навчання з собою не беремо. Він не буде з нами повзати пузом по густих лісах і багnistих болотах, – підсумував начальник училища в кінці виступу.

Командир відвернувся на секунду від курсантів, а коли повернувся – вони всі як один стояли голі-голісінькі.

– Ні! – передумав він. – Завтра ми, мабуть, підемо на вечір відпочинку в жіночу гімназію.

Начальник знову відвернувся-повернувся – курсанти стояли одягнені. Він усміхнувся, відчувши смак гри:

– Або будемо чистити клозети в нашому достойному закладі.

Відвернувся-повернувся – курсанти голі.

– Або зробимо день вільного виходу за межі училища.

Курсанти одягнені.

Змагання тривало до вечері, поки начальник і підлеглі не погодилися на нічию. Про голого забули – і він тихцем випірнув на вулицю. Його навіть не зупинили на прохідній: усі змагалися з начальником училища.

Чоловік знову брів вулицями рідного міста. На нього вже ніхто не звертав уваги: наші люди швидко до всього звикають. Капелюх постійно залишався на голові.

І раптом десь попереду, на перехресті, майнув його піджак. Чоловік навіть не поцікавився особою нового власника. Він почав крастися саме за піджаком і в принагідний момент ухопився за кишеню.

– Віддай!!! – заволав він, задерши голову кудись у небеса, наче боровся за свою кишеню не з людиною, а з якоюсь вищою силою. – Це моє!

Він нахабно здер із незнайомця піджак і зразу ж натягнув на своє голе тіло, а штани на ногах з'явилися наче самі собою. Поруч, як із-під землі, де не взялася дружина.

– Знову в тебе одні гроші в голові. Якщо будеш занадто захоплюватися кишенею, я тебе покину, – спочатку вона висунула претензію, потім узяла чоловіка під руку й м'яко повела додому. Позаду, на тротуарі, сидів геть роздягнутий незнайомиць. Ні, йому таки залишили капелюха.

КІТ СЕРГІЙ ВАСИЛЬОВИЧ – КАПІТАН

I

Кіт стрибнув мені майже в тарілку.

Отак просто! Прямо з підлоги на стіл-стійку, за яким я обідав у нашому буфеті. Він став поїдати мій рис і відбивну, ніби старий другака, сусід і п'яниця Серьога, у якого, як завжди, закінчилися гроші і який, щоб не здохнути з голоду, завалився в гості й вичистив у черговий раз мій холодильник. Ну, що ти зробиш?! Ні коту, ні Серьозі я нічого сказати не можу. Серьогу люблю як другаку, п'яницю й сусіда, а котів просто люблю, бо вони – коти, і цим усе сказано.

Завести вдома кицю не можу – забагато смороду й облізлої шерсті. А от десь на вулиці чи й у буфеті – завжди радий побаченню!

Кіт наминав за обидві щоки й щиро дивився в мої очі. Було відчуття, що він заліз мені чи то в кишеню, чи то в душу. «Перевіряє на жлобство!» – подумав я, усміхнувся й підсунув тарілку ближче до котячої морди.

І раптом він махнув хвостом, зачепив мою виделку – та злетіла в повітря, зробила кульбіт і дзенькнула об підлогу. Я автоматично нагнувся під стіл, а коли випростався, замість котяри лежали гроші (100 \$, до речі) й поруч записка. Каліграфічним почерком на папері було виведено: «Ти не жлоб! Хвалю! Маєш від мене подарунок».

Я здивовано озирнувся навколо. Кіт вільно гуляв між розкладеними на відкритій вітрині пиріжками, за ним сто-

яла буфетниця Зоя, об яку він легенько терся боком. Зоя несподівано набула неймовірної краси й дурнувато посміхалася, чого раніше не було. Мене потягло до буфетниці з такою силою, якій зовсім не можна було опиратися. Вечір і ніч були як треба.

II

Наступного дня кіт увівся на своєму місці – у мене перед носом на столі-стійці. Ну, як ти тут будеш обідати? Він так щиро зазирає у вічі, що просто не можна було залишатися байдужим. Я підсунув йому тарілку. Котяра нюхнув і відвернув морду.

– Не смачне! – зрозумів я.

І дійсно, котлета на смак і вигляд була не першої свіжості. Я невдоволено зиркнув на Зою: після вчорашнього можна було б і щось краще запропонувати!

Потім засунув руку в кишеню. Мої пальці тернулися об сухувату жорсткість учорашньої столовничої купюри. Стало приємно. «Хоч я в Зої нічого й не вистарався для себе, – вирішив я, – але кіт заробив до себе більш шанобливе ставлення. Треба його смачненьким похачувати».

– Що це ви, Зою, давніх знайомих лайном годуєте? – підійшов я до буфетниці з тарілкою в руках і тицьнув пальцем в котлету. – Навіть коти не хочуть такого їсти!

Зоя зашарілася. Мабуть, згадала, що я вчора був таки «на висоті». А тих, хто «на висоті», треба годувати «спецпайком» – інакше «з висоти» можна й гепнутись.

Зоя – тямуща жіночка. Вона зразу ж зрозуміла, що може постраждати сама, а тому визнала слухність моїх

слів і винесла з сусідньої кімнатки іншу тарілку – зі свіжими макаронами й смаженою рибкою.

– Для себе готувала! – повідомила з натяком Зоя, підсовуючи до мене тарілку, яка смачно парувала.

Волохатий наминав аж за вухами лящало. Я уважно дивився на нього, намагаючись підстерегти, чи залишить він доляри для мене й сьогодні.

Кіт теж був не дурень. Він позирав на мене і, мабуть, думав, як обдурити. І тут через квартиру залетів горобець. Усівся на люстру й почав її розгойдувати. Зоя стрепенулась.

– Киш! Киш! – закричала й замахала руками вона.

Кіт ніби прокинувся. Він стрибнув угору, намагаючись лапою збити горобця з люстри. Горобець назад – у квартиру. Кіт за ним. Тільки двісті доларів, підкладені невідомо як, стирчали з-під тарілки.

Я стояв і не міг розгадати цей фокус. Однак бакси забрав. Фокус не фокус, а гроші треба.

III

Третього дня я розраховував на триста баксів доко-нечно. Із гарним, знаєте, швидко звикаєшся. Почали виникати всілякі плани: куплю те, куплю се. Та й чого раптом я повинен втрачати! Коти з дармовими призами не кожен день трапляються. «Треба з мого чотирилапого друга витягнути все, що можна», – думав я.

Але історія знов забуксувала. Кіт вистрибнув на стіл-стілку, підморгнув, крутнув лівим вусом, потім хвостом, зачепив виделку, та впала, я нагнувся. Тільки він, собака, їсти не став. Сидів і дивився прямо, нічого не пояснював і посміхався.

У мене прикре здивування: я розраховував на бакси, а одержав його морду – круглу, як волохатий смайлик. «Знов моя їжа не смачна», – здогадався я, хоча те, що було в тарілці, пішло б для мене за вищий сорт. А в kota, бач, – ні.

Глянув на Зою. Вона видалася негарною і хитрою. Я до неї:

– Що це у вас сьогодні за недовар? Картопля – сира, м'ясо – теж!

Вона мовчить. На очах сльози. Претензія явно не справедлива. Я розумів: Зоя постаралася. Її вдячності за вчорашній вечір не було меж. Ще з учора розпитала, що я люблю їсти: натушкувала картопельки з морквою і свининкою, запекла все це в духовочці, наварила узварчику із грушками й чорносливом. Думала ошчасливити мужичка. Мабуть, захотіла мене на собі оженити. Та я б, може, і не проти. Такі харчі щодня до рота не пливуть. Набридло, знаєте, по буфетах швендяти. Скільки можна парубкувати – час вже стабільний пайок знайти. Сорок років – це вам не хи-хи-пухи.

А тут кіт зі своїми баксами. І не знаєш, у який бік смикатися – до буфетниці чи до kota. Та все ж долярів кортить більше. А раптом я Зої набридну? А раптом вона когось іншого надумає годувати? Пропала тоді моя кормійожка. «Зелені» ж завжди виручать. Та, може, кіт мені стільки баксів наскидає, що я на Зою й дивитися не захочу. У таких ресторанах обідатиму, що куди там Зоїній кухні!

«Треба якось із котом домовитися», – вирішив подумки я. Що ж йому підсунути? Рвонув у рибний відділ супермаркету. По дорозі розміняв 100\$ на гривні. Приніс баночку червоної ікри. Кричу Зойці з порогу:

– Давай відкривачку!

Насипав на тарілочку ікрички. Кіт не відмовився – і триста баксів були в моїй кишені. Я вже якось і не поцікавився, де вони там узялися.

IV

На четвертий день я йшов до буфету зі спортивним інтересом. Інтрига зростала, ставка – теж. Чотириста доларів світили попереду, як рекорд на олімпійських іграх.

Хоча настрої був трохи зіпсований: Зоя вчора вимагала й до себе не допустила. Але, може, це й на краще. Я лиш переконався: Зоя може підвести, доларя – ніколи.

Кіт возсідав на своєму старому місці. Із самого порогу він хитро на мене покосився, мовляв, побачимо, чим ти мене сьогодні нагодуєш.

Те, що подала Зоя, зиркнувши на мене зверху вниз, не те, що коту, людині не можна було жерти. Я й не думав пропонувати це їдло чотирилапому й хвостатому смайлику волохатому. У мене був із собою запас. Справжнісінькі миші! Цілу ніч ловив по наших будинкових підвалах.

Я витягнув першу мишу з сумки, узяв її за хвоста й погойдав перед котячою мордою. Той спочатку знітився, а потім як гайне під шафу. Зойка давай сміятися:

– Що ти нещасну тваринку дракончиками лякаєш!? Та він жодної миші ще не спіймав! До дрижаків їх боїться! Розжирів на буфетних харчах – від мишей носа верне. Дивитися на них, як на кошмар ходячий.

Я давай вигрібати kota з-під шафи. Треба ж із ним якось далі дружити. Кіт ображено дивиться на мене, а на

сумку – із острахом. Ледве я його назад на стіл-стіжку повернув. Сидить – відвертається.

Побіг я знов до супермаркету. Приніс ікри – не їсть. Набридла, мабуть.

– Що кіт любить? – питаю в Зойки. – Бач, навіть червоною ікрою нехтує.

– А ти йому чорної принеси! Осетрової!

Із чорною була запарка. Тільки в третьому супермаркеті знайшов.

– Чи свіжа? – питаю і, не дочекавшись відповіді, хапаю та й біжу назад.

Коли кіт почав їсти – на душі полегшало. Так, гад, наминає, що аж мене оскомина взяла. З'їв – а доларів не дає! «Що ж тобі, думаю, мало?»

– А ти йому ще й затанцюй! – сміється Зойка. Вона про долари не здогадується (я ж про них завжди мовчав), а те, що я коло кота упадаю, помітила. Давай я навприсядки, давай я навскоки. Зойка в долоні плеще, дурнем мене називає, біля лоба крутить і в мій бік показує.

– Скачи-скачи, бевзе, коло кота! Правильно я тебе від себе відігнала. З ідіотом зв'яжися – сама дурною зробишся! Мені треба мужичок справний, з усіма клепами в голові й не тільки, і щоб зарплату не пропивав.

Я, може, й дурний, але Зойка ще дурніша. Не здогадується, що я гроші так заробляю. А от кіт оцінив. Стрибнув зі столу та й у двері. А за ним вже в коридорі бакси сипонули. Із-під задніх лап. Таки я свої аж чотириста вистарвся.

На п'ятий день я почав грати з собою на спортивному тоталізаторі – вигаданому, звичайно. Подумки зробив ставку: дасть кіт гроші – шикую в ресторані, не дасть – жертвую всю попередню виручку сусіду Серьозі-алкоголіку. Я, знаєте, – людина честі: усі гроші, може б, і не віддав, але відсотків п'ять таки точно пожертвував би.

Кіт сидів, надувшись, наче горобець на морозі. Щось міркував. «Може, у нього гроші закінчилися?» – припустив я – «А може, за мишей образився? Так я ж ніби спокутував вину: і чорну ікру дістав, і танець для нього затанцював». «Буде що буде!» – вирішив я.

Того дня kota не вразили ні червона, ні чорна ікра. Розпач для мене та й годі. У діло пішов танець. Я викаблучувався як міг: і «гопака» йому, і «лезгинку», і Зойку на «танго» запросив. Сидить кіт, мовчить. Заліз я на стіл, давай танець живота. Упрів до сьомого поту. Кіт морду одвернув – у вікно дивиться. Бачу, а на дереві горобець. «Ось, що тобі треба!» – вирішив я. Побіг до Серьоги-алкоголіка. У нього пневматична рушниця була. Ще не пропив! Настріляв горобців. Приніс. Кіт тільки морду одвернув. «Лягнулись долари!» – зрозумів я.

Не витримали тоді мої нерви. Підскакую до стола, за яким Зойка стояла, хапаю тарілку з якимись недоїдками, біжу до kota, розмахуюсь і так смачно із зозла затоплюю йому в морду. Аж розмазав!

І це kota не пройняло. Сидить, обвішаний вермішеллю, на двері позирає. І тут як світ перевернувся. Влітає в буфет якась невідома мені дамочка, а за нею – поліцейський.

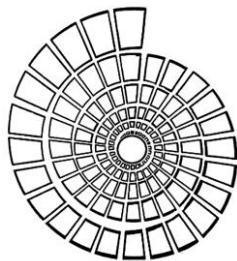

– Ось він! Ось він! – кричить. – Це він мою квартиру обібрав. Долари! Срібний посуд! Золоті прикраси! Електронна техніка! Усе забрав! Ще й котика мого прихопив! А мене ножом лякав! Казав: мовчи, а то заріжу!

Дамочка вхопила кота – цілує його. А міліціонер притис мене до стіни й давай із кишень долари витрушувати. Вони ж і стали на суді основним доказом. Хоч решту з украденого не знайшли, але також приписали мені. Упаячили сім років із конфіскацією. Так що сусід Серьога надовго залишився голодним. Не знаю, чи й виживе.

VI

Із розпорядження по управлінню внутрішніх справ: «За успішне виконання бойового завдання й знешкодження особливо небезпечного злочинця-рецидивіста нагородити старшого лейтенанта Кота Сергія Васильовича підвищенням, присвоївши йому позачергове звання капітан, а також преміювати його банкою червоної і банкою чорної ікри. Настріляні злочинцем-рецидивістом горобці та вилучені долари передати сім'ї Кота С.В., зокрема його дружині Кішці Л.Т. як учасниці спецоперації. Начальник управління внутрішніх справ – Тхір Д.О.»

«МЕРС»

I

Свідомість Максима пливла в розбурханій магмі, що зненацька хлопнула з мартенівського ковша. Проносячись у повітрі, величезна посудина для розплавленого металу обірвала триси й упала з висоти просто на майданчик для сталеварів. Доведений до тисяч градусів, залізний кип'яч рвонув стрімким потоком в усі боки – хлопець не встиг і злякатися. Комбінезон Макса, його захисна каска, затемнені окуляри, кістки з першими проявами ревматизму, волосся й нігті випарувалися в одну секунду, додавши крапельку води до найближчої хмари й, може, грам сажі до забрудненої атмосфери Землі. Залишилася сама свідомість, яка існувала вже в новому, вогняному, тілі, розлитому по бетонній долівці й потроху гаснучому на ним же випаленій підлозі.

– Пропав хлопець ні за цапову душу! – гірко зітхнув після трагедії бригадир, відчуваючи власну провину: якби вони, досвідчені сталевари, не пішли в підсобку закурити, такого, певно б, і не сталося.

Після панахиди в цеху навели лад. Мартен відремонтували. Зачищене з підлоги охололе залізо пустили на переплавку. Потім готову сталь відштампували й продали німецькому автомобільному концерну. Так Максим став машиною, яка, на відміну від інших авто, зійшла з конвеєра, маючи додаткову начинку.

II

Досить молода сім'я Клейнів купила новий «Мерседес». Фінансист Леон та лікарка Клара без проблем одержали кредит. У їхніх головах уже простягнувся маршрут на південь Європи, в Італію, де вони хотіли сімейно провести відпустку на березі Адріатики.

Дорога покупка спочатку бентежила душу й туманила голову. Уперше сідаючи в салон, Леон, піднесений у власних очах до небес, не розрачував сили й з ентузіазмом ляпнув дверима так, що в Максима трохи не розплющилися мізки, яких фізично нібито й не було, але свідомість все рівно болісно здригнулася.

– Щоб тебе!... – скривився Макс, але цього в машині ніхто не почув і не побачив.

Із такої нібито дрібниці в хлопця виникла неприязнь до фінансиста. Із кожним днем вона посилювалася тим, що він постійно й не на свою користь зіставляв власне становище зі щасливим, устаткованим й заможним життям Леона. Макс розумів, що волею долі навіки закутий у залізний панцир і що ця клята доля ні за яку ціну не випустить зі своїх лещат. Йому нізащо не мати власної сім'ї, дружини-красуні, схожої на Клару, і такої симпатичної донечки Софі, яка з'явилася сім років тому на світ, а тепер зручно вместилася на задньому сидінні й із цікавістю роздивлялася вулиці й проспекти, людей та інші авто, що пробігали за боковим склом їхнього «Мерса», а точніше б сказати, «Макса».

III

Із першого дня для юнака почалися звичайнісінькі автомобільні будні. Уранці Леон саджав свою родину до салону й розвозив за місцем призначення: Софі – до

школи, Клару – на роботу в онкологічну клініку. Потім рушав до свого банку, де цілий день проводив над якоюсь фінансовою статистикою або обслуговував прискіпливих і нудних клієнтів, які ні бум-бум не розумілися на кредитах і депозитах, але неодмінно хотіли мати значний зиск тільки від того, що переступили поріг саме цього банку. Леон виходив із роботи злий, лаявся російським матом, гепав із розгону дверцятами автомобіля і «смажив» шини на поворотах. Максима ображало таке поведження – він закипав, як вода в радіаторі. А Леон трохи скидав пар тільки тоді, коли доїжджав до школи Софі.

Доця-відмінниця цілувала батька в щоку, зразу ж звітувалася за одержані завжди високі оцінки та гарну поведінку, картала сусідку по парті за недоумкуватість, а хлопців класу – за бешкети. Потім вони їхали в клініку, із якої виходила не менше за Леона знервована Клара з власною порцією пристрастей – онкологічних: як вони когось там рятували-рятували, але ця клята хвороба не дає нікому шансів – і люди «згорають» за лічені місяці або й тижні, хоч вони, лікарі, самі «вмирають» біля пацієнта, намагаючись вихопити його з того світу.

Перевтомлена сім'я просто мріяла про відпочинок на фешенебельному італійському курорті біля теплих вод Адріатики. Максим теж був не від того, щоб вирушити в мандри, а не крутити колеса остогидлими вулицями міста.

IV

Згодом юнак почав уживатися в німецьку родину, намагаючись у ній розгледіти ту, що подумки його поховала, бо після розливу розпеченої магми на сталеплавильному комбінаті закопувати в землю практично не було кого.

Клара, як і його мати, теж упадала біль своєї сім'ї, намагаючись догодити всім – нагодувати, випрати й випрасувати, провести вранці в повному порядку з дому й зробити затишним вечір. Леон асоціювався в хлопця з батьком, особливо з тих часів, коли сам Макс бігав до школи, а старий сталеварив у «їхньому» ж таки цеху, що став другим домом, і часто повертався з роботи невдоволеним, бо щось там не складалося: не так закипало, недоварювалося, виливалося передчасно чи, навпаки, запізно, і доводилось переробляти, залишаючись на нічну зміну. Але все зазвичай залагоджувалося. Як і батьки в Максовій родині, тато Леон і мама Клара присідали біля свого дитятка й відтавали душею. Максим хоч і знаходився в гаражі під будинком, але цю ідилію відчував своїм машинним нутром – особливо коли сім'я Клейнів у вихідні життєрадісно завалювалася в салон і вирушала кудись за місто на відпочинок.

Неприятність, що виникла в перші дні, потихеньку звітрилася. Хлопець почав приростати душею до всіх членів цієї загалом симпатичної компанії, з інтересом вислуховував оповідки про їхні життєві пригоди. Навіть Леона він уже не сприймав як конкурента, як це було спочатку, хоча Клара й тепер видавалася досить красивою. За інших, людських для себе, обставин Максим обов'язково позалицявся б до такої жінки, не зважаючи на ті шість років, які вона мала зверху його літ.

Життя Клейнів так захопило Макса, що він потроху перестав дивуватися, як перевернулося його власне. Хлопцю дуже захотілося стати для них «своїм», і це бажання з самого початку виникнення трохи компенсувало, відсунуло на другий план його самотність у залізному панцирі.

V

Ще одну новину відкрив для себе Максим: він не просто існує в машині – ця комфортабельна залізяка повністю йому підвладна! Вистачало поруху думки – і вона виконувала все, що він накаже.

Така обставина з'ясувалася несподівано. Одного дня Леон, як зазвичай після своєї роботи, підігнав авто до школи, щоб забрати дочку додому. Глянувши на годинник, він збагнув, що з'явився зарано й треба згаяти хвилин десять. Чоловік поставив машину, замкнув дверцята й відійшов купити свіжих газет.

У цей час із дверей школи вихопилася перелякана Софі. За нею – видно, що для розваги – гналися двоє трохи старших хлопчаків із глумливим вогником дитячого садизму в очах, який загорається, коли цькування іншого приносить задоволення.

– Гей! Дурна! – репетували вони вслід, регочучи й махаючи кулаками та портфелями. – Все рівно не втечеш!

Вищий із двох хлопчисько видав звук «а-а-а-а!», стукаючи себе долонею по губах. Вийшов бойовий сигнал індіанських племен, як не раз показували в кіно. Нажахана Софі побігла ще швидше. Другий хлопець хапонував жменю камінців і почав жбурляти вслід дівчинці. Один крем'яшок боляче влучив їй у плече, інший – в лобове скло автомобіля, від чого Максим, який трохи задрімав, проснувся.

Дівчинка рвонула за ручку передніх дверцят – і ті несподівано відчинилися, хоч були замкнуті Леоном. Софі цього навіть не зрозуміла. Вона впала на переднє пасажирське сидіння й заридала. Максима охопило таке обурення, якого він давно не переживав: «Щоб з його маленької Софі ось так, для розваги, знущались якісь сопливі бешкетники!?»

– Уперед! – гримнув він щосили.

Машина сама завелася й, виїхавши на тротуар, рушила в бік хуліганів. Вони спочатку остовпіли, а потім кинулися в розтіч. Максим вибрав більш жорстокого, побачивши камінці в його жмені. Автомобіль гнав за шибеником, а той із виряченими очима буквально летів попереду. Ранець, підстрибуючи на плечах хлопчика, розкрився, із нього посипалося учнівське причандалля, по якому важко пройшлися шини «Мерседеса». За машиною біг приголомшений Леон, репетуючи вслід своїй дочці:

– Софі! Тисни на гальма! Унизу біля сидіння! Ногою! Тисни!

Але дівчинка була не в змозі щось чути й розуміти. Стрес від сутички з хлопцями змінився якимсь ніби запамороченням. Вона заціпеніла на передньому пасажирському сидінні, судомно вхопилася за власні коліна, витягнула шию й паралізовано втупилася очима в лобове скло.

Перехожі, ніби перелякані коти, з вигуками, що нагадували крикливе нявчання, відстрибували, хто куди міг. Силою волі Максим крутив колесами то в ліво, то в право, прослизаючи між тими, хто не встиг зреагувати. «Хоч би нікого не задавити!» – стукотіло в його голові. Тільки на розі кварталу він зрозумів, що робить не те. Авто стало. Майже миттєво біля нього як із-під землі виринули два поліцейські, а трохи згодом підбіг захеканий Леон.

Батьку Софі ця пригода влетіла в добру копійчку. Трохи не дійшло до позбавлення водійських прав.

Намагаючись допитатися в дочки, Леон тільки дратувався, бо збагнути причину, як усе сталося, було не можливо.

– Як ти потрапила в машину!?! Як ти її завела!?! – сікався він.

– Вона сама..!, сама..! – плакала Софі, але нічого не могла пояснити.

VI

Випадок біля школи змусив Леона задуматися: що ж це в нього за автомобіль? Проте він знайшов найлегше для себе пояснення: нехай Софі не обманює, вона якось та зуміла завести машину, тільки не зізнається. Хоч ця версія була ні в тин ні у ворота, адже відімкнути дверцята «Мерседеса» міг лише Леон. Проте надумати щось краще чоловік не зміг. І тільки другий не менш дивний випадок остаточно розвіяв сумніви: машина таки має якийсь секрет!

Улітку вони нарешті сімейно рушили до омріяної Адріатики. Леон любив швидкість і гнав майже без упину. Невеликі сніданки та обіди в придорожніх кафе – і вперед далі, на південь.

В Альпах довелося загальмувати. Суцільний матовий туман майже повністю заслав високогір'я. Поліцейські пости зупиняли транспорт і не випускали на трасу. Леон лаяв погоду, людей в уніформі і все на світі. Сотні машин тулилися до гір уздовж дороги. Стояли майже цілий день. Уночі, коли Клара й Софі спали на задньому сидінні, а туман трохи ніби розсіявся, нетерплячий Леон тихенько вивів машину на зустрічну смугу й рушив уперед уздовж автомобільної колони. «Усі сплять. Траса порожня. Проскочу!» – вирішив ризикнути чоловік.

– Ти що? Самовбивця? – сердито спросоння спитала Клара.

– Тихенько, – шепотів чоловік, проїжджаючи повз поліцейський автомобіль. – Тихенько.

Дорога спускалася. «Мерседес» котився рівно за променем власних фар, увімкннутих на повну потужність. Кілометрів двадцять проїхали без пригод. Леон почав потроху натискувати на педаль газу. Раптом просто перед самим носом лоб у лоб із туману вискочив зустрічний рефрижератор. Чоловік крутнув кермо вліво, але там була прірва – і Макс мусив миттєво зреагувати, намагаючись зупинити цей смертельний танець на дорозі. «Мерседес» проти волі водія перевернувся вправо і, рухаючись виключно на двох бокових колесах, у вертикальному положенні прошмигнув між рефрижератором і скелею, яка підступалася до дороги. «Мерс» зі скреготом чесонув по камінню, здерши фарбу на верхній частині кабіни. Софі й Клара різко з'їхали вниз по сидінню, ударившись головами об дверцята автомобіля. Дівчинка, не второпавши, що трапилося, почала плакати. Коли все скінчилося й машина стала на чотири колеса, Леон натиснув на гальма і схилився чолом на кермо. Він хоч і злякався найбільше, але зараз думав не про смерть, якої дивом удалося уникнути. Поведінка автомобіля вразила найбільше.

VII

Якщо не враховувати постійних дорікань за необачність від Клари, яка ніяк не могла прийти до тями від альпійської пригоди, відпочинок в Італії для Леона пройшов непогано. І тільки сідаючи випити кави, він замислювався над тим, що сталося. Здогади й припущення були найрізноманітнішими: починаючи з думки, нібито автомобільний концерн створив експериментальну партію машин і веде секретне спостереження за їх функціонуванням

у реальних умовах, до того, що його «Мерс» – продукт Європейського космічного агентства, яке готує спеціальні всюдиходи для роботи в екстремальних умовах інших планет.

Леон вирішив ще раз випробувати свій автомобіль. Повернувшись додому з відпустки, він першого ж вихідного дня виїхав за місто, розігнав машину до шаленої швидкості й спрямував її на електричний стовп. «Мерседес» в останню мить вивернувся й проскочив повз бетонну конструкцію.

– Бевзь! – тільки й зміг вигукнути розлючений Максим, відводячи авто від удару.

– Ём! – осміхнувся Леон. – Ану так! – І скерував у річку. «Мерседес» різко зупинився біля самої води й відмовився заводитися. «Я тобі покажу, як зі мною гратися в небезпечні ігри!» – погрозливо подумав Максим і дві години мучив Леона, постійно глушачи мотор. Тільки викликаний евакуатор доставив транспортний засіб у ремонтну майстерню. Там перевірили всі механізми, але ніякої поламки не знайшли. Приголомшений чоловік довго не міг отямитися.

VIII

Клара не вірила чоловікові, коли той розказував їй про вибрики «Мерса». Вона скоса позирала на Леона, намагаючись побачити, чи в того все нормально з головою.

– Поведи очима вліво, поведи вправо, – казала вона, крутячи перед його носом олівчиком.

– Ти – онколог, а не психіатр! – відбивався він.

Дивні розмови про незвичайні якості автомобіля продовжувалися.

– Хочеш я тобі все доведу! Поїхали куди-небудь – і ти побачиш на власні очі!

Дружина, щоб припинити вже добре набридлі їй замороки чоловіка, знайшла час і сказала:

– Сідаймо в машину! Покажеш, що там за автомобільні фокуси!

Вона ще ніколи так не їздила. Адреналін підстрибував не згірше, ніж під час катання на «Американських гірках». Леон скеровував «Мерседес» то проти зустрічного транспорту, то на червоний сигнал світлофора, то під колеса швидкісного потяга. Максим, розуміючи, що все це робиться для жінки, яка подобалася і йому, не сердився. Він із задоволенням брав участь в автомобільних трюках, демонструючи власну винахідливість. У його «руках» «Мерседес» поводився, як слухняна дитинка. За годину їзди два чоловіки залишили незабутнє враження в душі Кларі, якій довелося проявити максимум мужності, щоб перенести це потрясіння. Щоправда, водійські права в Леона цього разу таки відібрали. Аж на півроку.

ІХ

Цілу осінь і зиму Макс нудився в гаражі. Він був не радий, що опинився на вимушеному приколі. «І чого б Кларі не мати водійських прав? – сумно думав він. – Возила б свого чоловіка на роботу й назад. А так викидають гроші на таксі».

Нарешті минуло шість місяців. Леон знов узявся за своє. У чоловіка вступила така затятість, за якої вже не думають про реальні наслідки власних дій. Його буквально розривало на шматки від того, що автомобіль може виходити з-під контролю й робити все, що заманеться.

Ночами чоловік виїжджав за місто й розпочинав із «Мерсом» запекле змагання. Максим лаявся:

– Ідіот! На той світ захотів! Мене перепплавлять та й годі, зроблять ще якусь залізяку! А ти ж опинишся на кладовищі! Подумав би про дитину та дружину!

Леон не чув та й не міг нічого чути, крім власного розбурханого серця. Але перегони зі смертю скінчилися досить стандартно й банально: після декількох лобових атак на зустрічний транспорт у нього знову забрали права. На рік. Із попередженням, що він може втратити їх назавжди. Про його поведінку на нічних трасах повідомили на роботу. Директор банку викликав чоловіка «на килим» і прямолінійно заявив: якщо в працівника є проблеми з поліцією, рада керівників може переглянути робочий контракт і розірвати його в односторонньому порядку. Леону довелося припинити й навіть стати ще більш наполегливим службовцем.

Проте в його очах з'явилася невимовна туга. Чоловік замкнувся й важко йшов на контакт з оточенням. Навіть Софі докладала великих зусиль, щоб витягувати батька на розмову. Клара зрозуміла: треба рятувати чоловіка. Вона наполягла, щоб Леон відвідував сеанси психотерапевта.

– Що турбує? – спитав лікар під час першої зустрічі.

– Автомобіль, – буркнув Леон.

– Нормально, – погодився лікар. – А Вас які марки машин цікавлять?

– Які їздять, куди спрямуєш.

– А буває й навпаки?

Леон скептично всміхнувся. Лікування зайшло в глухий кут із першого ж сеансу. Після третього чоловік заявив дружині, що більше ні до якого психотерапевта не піде. Але

його поведінка залишилася такою ж самою. Клара ламала голову, як змінити ситуацію. Вона звернулася в автомобільний концерн із письмовим запитом, чи не передбачили вони якогось технічного секрету в конструкції останньої марки «Мерседеса». Звідти подзвонили їй з гиденьким смішком сказали: «Не морочте голову!» Жінка теж задумалася.

Х

Рішення прийшло до Клари просто й легко, як осяває воно голову розумним жінкам, котрі значно менше за своїх чоловіків зациклюються на чому-небудь.

– Якщо тобі потрапив до рук лимон – зроби з нього лимонад! – уголос підсумувала дружина Леона, а далі продовжила. – Подумай сам! Наша машина з якимись фантастичними властивостями! Звичайно, нам би хотілося розібратися, у чому річ, але поки що не вдається. І грець із ним! Хіба тільки в тому справа, щоб усе розуміти? Із часом воно, може, з'ясується й саме. Давай наберемося трохи терпіння. А зараз треба жити й одержувати задоволення від того, що маєш. Ну, скажи, хто з наших знайомих може похизуватися такою машиною? Ніхто! То ж то й воно! І чого ти розкис? Та з таким автомобілем завжди можеш бути спокійним на дорозі: ніяких тобі аварій, усе безпечно, він сам дасть собі раду в будь-якій ситуації, ніколи не допустить до катастрофи! Що тобі ще треба?

Після цих оптимістичних слів Леон глянув на ситуацію по-іншому: «Та й справді! Про таку машину тільки й можна мріяти! А він, як ідіот, божеволіє, бо не може нічого пояснити! От дурень!». На душі в чоловіка проясніло.

XI

У сім'ї Клейнів почалося нове життя. Практично кожної неділі вона виїжджала за місто. Розслабившись, Леон, Клара й Софі розташовувалися на задньому сидінні й весело говорили про різні речі, навіть не поглядаючи на дорогу. Чого туди дивитися, якщо «Мерс» сам знає, як і куди їхати? Називали тільки пункт призначення – і машина рівно везла компанію до того місця. Максим страшенно радів, що може догодити всій родині.

Так тривало досить довго. Настільки довго, що сім'я Клейнів звикла до незвичайних властивостей свого «Мерса» й почала сприймати їх, як буденну річ. Хоча Леона таки поривало похизуватися – та ще й із явним перебільшенням! – перед своїми друзями та колегами:

– У мене дуже розумна машина! Я її видресировав, як собаку. Що не скажу – усе виконує! Говорю: «Наліво!» – везе наліво! Наказую: «Стояти!» – миттю стає!

– Скажу: «Принеси шкарпетки!» – так у зубах і тягне, – реготали з нього друзі.

Вони почали його вважати дивакуватим. Леон це відчув і вирішив довести всім, що в нього таки незвичайний автомобіль.

XII

Нагода трапилася досить швидко. На своє тридцятип'ятиріччя Леон Клейн запросив друзів та колег до ресторану.

Підпилі гості вивалили на вулицю й почали підсміюватися з Клейна за те, що «Мерс» нібито застарів.

– Щось у тебе «шкапа» трохи древня! Дивися ще здохне твоя розумна «звірюка», – з іронією хихикнув

головний економіст банку Лукас Брандт, постукавши долонею по капоту «Мерседеса». – Невже банківський фінансист не може їздити на чомусь новішому?

– Авжеж! – Підморгнув юрисконсульт Пауль Гольбайн. – Машина зовсім зносилась! Непристойно, Леоне, непристойно! Скоро з неї нутрощі посиплються на дорогу!

Автомобілю було лише три роки, але захмелілий чоловік не зрозумів жарту й почав відбиватися:

– Яке застаріла!? Вона майже нова! Вам що – повилазило? Думаєте, у вас кращі!? Та моя машина може переплюнути будь-чию, навіть канцлера Німеччини! Я забув, коли крутив кермо машини! Вона сама їде, куди їй наказують! Хочете, вона зараз стрибатиме прямо у вас на очах!

Усі припинили, думаючи, що Клейн утратив уявлення про реальне.

– Ану! Залізяко! Давай! – у запалі закричав захмелілий Леон. – Стрибай! Давай! А то здам на металобрухт!

Він енергійно замахав руками, а потім почав підстрибувати й сам, намагаючись показати, як це робиться.

Максима давно не ображали: життя в машині ніби відокремило його від світу, там ніхто не міг зачепити, тим більше, вилаяти. Це була одна з маленьких вигід становища. Тому спочатку хлопець розгубився, не знаючи, як діяти, а потім просто затявся й понору заціпенів.

Машина стояла нерухомо. Гості відверто засміялися – і Леон вийшов із себе. Він підскочив до автомобіля й, репетуючи якусь лайку, почав бити носачами по шинах. Плащ метлявся в усі боки, волосся скуйовдилось й розсипалося по спітнілому лобу, лице перекошилося. Це був

уже не Леон, а суцільна лють з висолопленням язика – лють, яка часто вибухає в розбалуваних дітях, звиклих одержувати бажане й готових тероризувати всіх, хто, дідько його забирай, може задовольнити їхню примху.

Гості засміялися голосніше. Тоді Софійка, побачивши ганьбу батька, підійшла впритул до «Мерседеса», нахилилася над капотом і поцілувала його.

– Ну, пострибай, будь ласка, – попрохала дівчинка.

Серце хлопця схвильовано гойднулося. Скло машини спітніло – це Максима кинуло в легкий жар. Він переступив через образу (Софійка була для нього майже як рідна дитина!) і виконав прохання дівчинки. Спочатку машина підстрибнула раз, потім – ще раз, потім – ще.

– Ось бачите! – заволав Леон. – Ось бачите! Що!? Не вірили? Ага! Сідайте до автомобіля – він вас покатає без водія!

ХІІІ

Народ битком натоптався до «Мерседеса». Усім хотілося відчути, як їздить це новітнє диво техніки. Ті, хто не втиснулися до салону, обсіли машину зверху, тримаючись за своїх сусідів. «Мерс» тихенько рушив. Він скидався на веле-тенську розкудлану голову, що сунеться дорогою. Причому буває така розкудланість, яка свідчить, що в середині голови робиться приблизно те ж саме, що й зверху.

– Давай, конячко, покажи, що ти можеш! – кричали друзі Клейнів.

Ситуація почала напружуватися буквально з першої хвилини поїздки. Загалом нормальні люди раптом перетворилися на сп'янілу, злу, неконтрольовану зграйку тих, хто думає, що став пупом землі. Очманіло перебиваючи один одного, вони гейкали, репетували, вили від задоволення,

викрикували машині якісь неймовірні накази, лаялися від того, що вона їх не виконує. І це при тому, що ніякого дива, окрім стрибків на тротуарі, автомобіль поки що не показав.

Леон, невдоволений обережною поведінкою машини, зі злом узявся тиснути на педаль газу. Однак Максим не давав можливості розігнатися, розуміючи, що можуть бути жертви. «Мерс» продовжував тихенько сунутися.

– Не слухає вона тебе! Не слухає! – з насмішкою дорікали Леону сп'янілі пасажири.

Глава сім'ї Клейнів почав стукати кулаком по керму, по сидіннях, гримав на «Мерседеса». Урешті-решт це вивело Максима із себе – і він відпустив гальма. Ті, що сиділи на машині, ураз позлітали з неї в кювет. Проте в середині автомобіля цього навіть не помітили.

Максим вирішив демонструвати свої автопригодні можливості. Він розганявся до максимальної швидкості й витворяв усе, що спадало на думку. Із якогось моменту його охопило загальне збудження компанії. Хлопець летів, ніби альпініст, який зірвався зі скелі і якому залишилося лише ловити кайф від останніх хвилин життя у вільному падінні. Автомобіль осліп і перестав помічати перешкоди. Із-під коліс у різні боки розліталися столики придорожніх кафе, відра з картоплею, морквою і яблуками, виставленими на узбіччі траси українськими селянами, які добралися й до Німеччини зі своїм немудрим товаром, вагончики на колесах висланого до Румунії циганського табору, котрий міліметр за міліметром просувався в бік місця екстрадиції, бо коні ледве могли тягнути ті кляті для них вагончики.

Усе інше, що траплялося на тихих німецьких вулицях і спокійних дорогах, раптом ставало дуже рухливим і миттєво зникало зі шляху автомобіля.

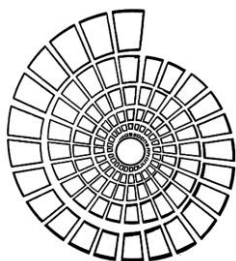
Захоплення пасажирів «Мерседеса» вихлюпувалося через широко розплющені очі, розтулені роти й носи.

XIV

Посередині звичайної польової траси на горщику з усім його можливим наповненням сиділо маленьке дівчатко. Автомобілісти із здивуванням спостерігали надзвичайне для них видовище, інколи протяжно сигналізували, у такий спосіб висловлюючи свої емоції з цього приводу.

Машини різних марок обережно оминали дівчинку, і лише потоки повітря погойдували на її голівці два невеликі різьки волосся, охоплені знизу еластичними гумками. У руці дитина тримала заслинений бублик, до якого часто припадала, бо в неї чесалися ясна, із яких лізли молочні зуби. Вона глибоко засовувала його в рота, терла червоними яснами, чим зменшувала свербіж, потім виймала, роздивлялася навколо себе – і знову повторювала все спочатку. Звичайне для малечі заняття – сидючи на горщику, смоктати бублика й пробувати його вкусити – оживляло одноманітний пейзаж польової дороги, якому явно не вистачало чогось особливого.

«Мерс» урізався б у дитину з усього розгону, якби Макс не крутнув уліво. Машину понесло боком, потім підкинуло вгору, розвернуло в повітрі й гепнуло з усієї сили об асфальт аж із вікон посипалося скло. Її виперло на узбіччя, далі жбурнуло в кювет. Вона переверталася й крутилася, поки не утворився фарш із людського м'яса, заліза, гуми та скла. Так і відправили на переплавку, а потім на военний концерн. У результаті вийшов танк.

ПОРТРЕТ

I

Для людини з провінції блукати історичною частиною Києва – одне задоволення. Столиця притягує безліччю вулиць і вуличок: Саксаганського, Прорізна, Ярославів Вал, Володимирська, Їрининська (остання ніби на честь моєї дружини). Ці назви можна продовжувати до безкінечності, а тинятися між старими будинками й ще довше. Там підйом, там спуск. Узвози, узвози, узвози. Цікаве місто Київ. Одне погано: між архітектурою позаминулих століть часто натикані зразки хрущовського соцреалізму – обшарпані п'ятиповерхівки з гнилими балконами та віконними рамами або ж такі сучасні хмарочоси-здоровила, що не бачиш, де вони там, угорі, і закінчуються. Дивишся на все це й лаеш тих, хто, не маючи смаку, так спотворив місто.

Набравшись і гарних, і поганих вражень, я втомився й вирішив переключитися на щось інше. Музей Західного мистецтва. Зайти чи що?

Прямокутні та квадратні кімнати. На стінах портрети з пісними фізіономіями, що жили невідомо коли. Невже вони дійсно не вміли сміятися – ці примадонни й примадонці з гофрованими комірцями? Даремно я сюди зайшов. Свято життя не тут. Краще б з'їв млинець із червоною ікрою, який продають у кіоску навпроти, та випив би кави. Було б веселіше.

І раптом – очі!.. Виразні, іскристі, як шампанське, що замість фужера виливається прямо на тебе. Так, очі. Із портрета невідомого художника чотирнадцятого століття. Де я їх бачив? Коли і як вони вже вихлюпувалися на мене? Та звісно ж коли! Не пізніше від сьогоднішнього ранку, як дружина зачиняла за мною двері квартири. Це ж її очі!

У душі з'явилася мулька. Взагалі я не дуже довіряв своїй Їрині. У неї любовні проколи траплялися досить часто. Як кажуть, слабенька на передок. Але я вибачав. І не раз. А тут знову дзінь по голові. Задумався.

II

Електричка «Київ – Конотоп» замість чотирьох плила шість годин. Щось там ламалося на коліях, і вона стояла між станціями, пропускаючи швидкісні поїзди на зразок «Санкт-Петербург – Київ» чи «Москва – Одеса». Я нервувався, палив у тамбурі, удивлявся у вечірню пільму й засніжені поля. «Як вона, лярва, могла зв'язатися з невідомим художником аж із чотирнадцятого століття?» – стирчало з голови, немов бивень мамонта, що зненацька виріс і мулятиме, поки не відпиляють. Мені здавалося, уся електричка той бивень бачить і радіє, ніби зробила палеонтологічну знахідку, викопавши мамонта з вічної мерзлоти.

Образа облягала серце і, зрозуміло, що, переступивши поріг домівки, мовчати не зміг.

– Ти цигана пам'ятаєш!? Я тобі його пробачив! І Микола-кіномеханіка! Та й Надійка наша – суцільна дружба народів: волосся чорне, крутиться, сама смаглява-смаг-

лява, тільки очі голубі, як у твоєї матері. Кот-Дівуар, ма-
буть, її батько, а не я! Де ти вже підчепила невідомого
художника з чотирнадцятого століття?! Признавайся, що
між вами було?! Він тебе голою малював?!

Їрина мовчала, затуливши очі рукою. Що вона
скаже?! І тільки коли я видихався, глянула, наче облила
шампанським. Та я на цей фокус не піддався. Знаю всі її
жіночі штуки. Подивиться – і ти вже безвольний робиш-
ся, руки й ноги м'якнуть, сердитися не можу, злість ку-
дись звірюється. Ні, буду триматися. Цього разу я свого
допряду! Скільки вона з мене ідіота робитиме? То циган!
То кіномеханік! Тепер-от художник із чотирнадцятого
століття!

Дружина ледь-ледь посміхнулася й лагідно сказала:

– Дурнику, ну, подумай сам, де те чотирнадцяте сто-
ліття? Хіба може в мене бути коханець аж звідтам?

Я не здавався:

– Ти й про цигана щось таке плела, і про Миколу-
кіномеханіка. А коли Надійка народилася й увесь
Конотоп радів, що в нашому пологовому будинку перше
темношкіреньке знайшлося, ти мені казала, що це по
генах передалося, бо то твоя бабуся колись нагрішила, а
зараз через тебе вилізло. Я запив, хоча й змусив себе
повірити. Але тепер – усе! Годі вже терпіти! Моя
дружина й художник із чотирнадцятого століття!!!
Нахабство яке! Голяка перед ним виставлялася!

Я забіг у спальню й гепнувся мордою в подушку:

– Розійдусь! Розійдусь! Розійдусь! – повторював до без-
кінечності, хоча знав, що цього не буде, бо я її, лярву, люблю!

III

Він сидів на нашій кухні й сьорбав чай. Такий собі сірий чоловічок, лисуватий, із борідкою, комірець-гофре. Зовсім не схожий ні на художника, ні на коханця. Біля нього приперта до стіни та сама картина, портрет моєї дружини, із музею Західного мистецтва в Києві.

Я зразу зрозумів: це мій суперник – художник із чотирнадцятого століття. Стало ніяково: у домі незвичний гість, а тут я, заспаний, у самісіньких трусах, волосся на голові дибки.

– Не малював я твою дружину голою, – зразу ж сказав художник, навіть не повернувшись до мене обличчям. – Звідки ти таке взяв? Подивись на картину, твоя Їрина одягнена під саму бороду, з усіх боків запоясана, на всі шнурки зашнурована, на всі ґудзики заґудзана. Що тобі треба? Я ж із чотирнадцятого століття! Хто б тоді дав голу малювати? Та за таке інквізиція з мене б шашлик зробила. Слово «шашлик» було явно не із середньовіччя, воно віддихало базарними спеціями сучасного Конотопу, але я повірив у його магічну силу, зрозумівши, що художник каже правду.

Ми сиділи й говорили з цим чоловічком про високе мистецтво готики, про особливості церковного розпису, про символіку того часу, а найбільше про портрет. Він розказував, як нелегко жилося митцям, як їх тримали в залізних рукавицях усілякі католицькі кардинали, як забороняли навіть думати про людське, а не те що малювати. Написані ним портрети створені майже потайки, після того, як стомлений приходив із новозбудованого костюлу,

де весь день лазив по риштваннях й оформлював стіни відповідно до встановлених церковних канонів, закостенілих ще з Візантії. Ця робота страшенно набридала, і він брався малювати для душі, вибираючи гарненьких натурщиць. Моя дружина прибігала до нього пізно ввечері, а то й уночі, позувала, бо треба було заробити якусь копійчину, особливо коли я після народження «нашої» чорненької Надійки запив з горя й півроку ніде не працював. Їрина витягла тоді сім'ю на собі, навіть не скаржилася на життя, бо розуміла, що добряче мені насолила.

Урешті художник попросив молоток, став на табуретку, витяг із кишені гвіздок чотирикутної форми, меланхолійно забив у стіну й повісив портрет просто над кухонним столом.

– Це на пам'ять, – сказав він. – Гадаю, тобі буде приємно бачити свою дружину намальованою. Ціна цьому портрету на теперішніх аукціонах – два мільйони доларів, але не надумайся продавати: насправді картина безцінна, як, до речі, і твоя дружина, – додав він. – Хотів би і я зобразити її голою, але не пощастило: не в тому столітті народився! Якби років на триста пізніше. Заздрю Караваджо: він уже міг собі дозволити відкриту натуру красивих жінок. Твоя дружина на його картинах просто неперевершена Марія Магдалина!

– А її й Караваджо малював?! – я остовпів на порозі власної квартири.

IV

Наступної ночі мене розбудили, тільки-но перебігло за північ: хтось гамселив молотком у стіну. Спочатку я по-

думав, що то сусіди. Їм інколи стріляє в голову – і вони піднімають на ноги весь будинок, який саме влігся спати. Але це були не вони. У кімнаті, стоячи на письмовому столі, порався ще один незнайомиць і теж вішав свої картини. Їх було декілька, і в центрі кожної – оголена жінка. Моя!!!

Підборіддя затремтіло само собою. Такого компромату я не чекав. Ганьбище яке! Друзі побачать – засміють! Давно мені казали: «Розійдися з тією шльондрою». Але ж ні. Не послухався. І от дожився до такої неслави.

– «Смерть Клеопатри», «Самогубство Клеопатри», «Алегорія життя людини», «Сусанна й старці», «Лукреція», «Марія Магдалина, що кається», – чоловік показував рукою на картини й з насолодою проказував їх назви. Було видно, що він страшенно любить себе.

– Ви Караваджо? – обережно спитав я.

– Караваджо до мене не вмивався! – гордо й навіть пихато заявив гість. – Я – Івідо Каньяччі! Сімнадцяте століття! Пізне бароко! А твоя дружина, йолопе, – моя найкраща натурниця. Якби не вона, дідька лисого я б написав такі картини.

– Та до лампочки мені ваші картини! – закричав я. – Тепер із мене весь Конотоп сміятиметься!

Івідо почав реготати.

– Твоя дружина в усіх музеях світу! А ти думаєш про те, що скажуть у Конотопі?!

Він вивів мене на балкон. Починало світати, але наш двір був наповнений чужими людьми з картинами в руках. Вони стояли колом і ніби чекали на мене. Я миттю вискочив у під'їзд, а далі – униз східцями. Вулиця дихнула в обличчя не вранішнім свіжим повітрям. Мене охопило жаром. Я йшов

по колу між цими рядами, зупиняючись перед кожною картиною. Художники чемно називали себе, своє століття, власну картину, музей, у якому вона знаходиться.

– Альбрехт Дюрер. Шістнадцяте століття. «Єва». Музей Прадо.

– Тінторетто. Теж шістнадцяте століття. «Венера, Вулкан і Марс». Музей Мюнхена.

– Дієго Веласкес. Сімнадцяте століття. «Венера з дзеркалом». Лондонська Національна галерея.

– Поль Гоген. Дев'ятнадцяте століття. «Більш ніколи». Інститут мистецтва Курто. Лондон.

– Сальвадор Далі. Двадцяте століття. «Атомна Леда». Театр-музей Далі. Фігерас.

Коло було величезним. Художники стояли щільним рядом – один до одного, картина до картини. Мені здавалося, що цьому знуцанню не буде кінця. Скрізь, абсолютно скрізь я пізнавав свою Їрину, яка завжди була різною, але й однаковою – голою!!!

Я з жахом обернувся назад і подивився на свій п'ятиповерховий будинок. Усі балкони були всіяні народом. Ніхто не спав. Старі й малі, чоловіки та жінки пороззявляли роти й дивилися вниз. «Зараз вони стануть реготати!» – жахнувся я і втиснув голову в плечі. Але ніхто навіть не озвався смішком. Вони почали аплодувати й кричати браво. Кому? Художникам? Їрині? Мені? Це залишилось загадкою. Будинок зник. Конотоп теж. Я ходив музеями Риму й Парижу, Дрездена й Нью-Йорку. Ходив не сам. Скрізь мене зустрічала вона – моя дружина. Як же я її, лярву, люблю!

ПОТОП

I

Юрко не любив рибалити, коли не клює. А тут як на зло поплавок застряг на поверхні води, ніби останній, але не розхитаний зуб у роті. Хоч би раз смиконуло. Аж, ні. Хлопець почекав з півгодини й спробував висмикнути вудку зі ставка. Дзуськи! Капосний поплавок стояв на місці, ніби забетонований. Юрко злякався й з усієї сили почав тягнути вудку на себе. Вона зігнулася дугою від напруги, однак поплавок цього навіть не відчув, залишившись нерухомо стирчати за три метри від берега. Юрко спробував покласти вудилище на землю, щоб лізти виймати гачок із корча, який, очевидно, і зловився замість рибини. Це також не вдалося: вудка приросла до руки. Хлопець розгублено відчув себе в пастці. Сонце сідало. Ночувати вдома, мабуть, не доведеться.

– Бабо! – заволав Юрко.

– Б-а-а-бо! Ба-бо-о-о! – луна загубилася десь за лісом, наздоганяючи останні проблиски сонця.

II

Цілу ніч баба Гордіїха шукала Юрка, але тільки уранці ледве знайшла сонного, з вудкою в руках біля води. Спочатку зозла накрутила онуку вухо, але потім почала рятувати. Відчепити не змогла, тому кинулася по допомогу до хати Семена-тракториста.

Перед самим її носом Семенові ворота відчинилися й із них виїхав, похитуючись із боку на бік, ніби клишоногий ведмідь на велосипеді, саморобний трактор, склепаний умілими руками з усілякого залізниччя, що де тільки не валялося по селу. Якби баба рішуче не перекрила шлях, Семен навряд би її побачив. Тракторист і трактор спересердя в один голос чхнули, але, знаючи норів Гордіїхи, вирішили зупинитися.

– Ой! Рятуй, Семенчику, рятуй! – закричала баба, розчепірюючи руки й ноги в різні географічні кінці світу й майже обняла трактор.

– І чого б я так репетував?! Привезу дров голові сільради, одвезу Нінку бюсгальтера (це означає «бухгалтера») на базар, підкину комірникову дочку-студентку на станцію, а потім і до таких смертних, як ви, доберуся! Потерпіть, бабо! Ще не кінець дня! Поможу й вам! – зрозумівши бабине горе по-своєму, відгукнувся Семен.

– Та яке допоможу! Онука треба рятувати! До ставка прикипів – відірвати не можна!

– Не плещіть, бабо, дурниць! Мені великим людям добре діло треба зробити!

– Хай самі їздять! У комірника «джипа» у дворі стоїть! У голови сільради – «то-його-та»! Бухгалтер теж не бідна людина! А нещасній бабі вже й допомогти немає кому! Змій вашій матері! Нема правди на світі! Олігархи прокляті! Я на вас грому напущу! Як гахне по голові! – Гордіїха застигла з піднятими руками, ніби тримала в одній жмені грім, а в другій – блискавку.

Семен, побачивши, що баба не на жарт розходилася, зупинив трактора й замислився. Як і все село, він знав: Гордіїсі краще не перечити, бо вона так може межі очі плюнути, що невідомо яким боком все це з носа вилізе.

– Яке прикипів? До якого ставка? Що ви мелете зрання? – Семен явно почав скидати газ.

Баба миттю вловила слабіну й посилила наступ:

– Натурально прикипів! Наче його хто пришив до нього!

– Відступіться з дороги: «високі люди» мене ждуть! – хотів знову налякати бабу Семен, думаючи, що й вона вважає сільське начальство «високими людьми». Але баба на це не піддалася й правила своє:

– Рятуй, Семенчику, бо ж пропаде онук!

Вона вскочила в кабіну трактора, учепилася за комір піджака Семена й засвітила очима, як фарами. Тракторист зрозумів: повороту назад уже немає, Гордіїха не злізе з його душі, поки він не задовольнить її бажання. З усієї сили натиснув ногою на педаль, думаючи якомога швидше виконати бабину волю. Трактор доскочив до ставка одним стрибком.

III

Семен двічі обійшов Юрка, щоразу перелазячи через його вудку, що стирчала в бік води, обхопив хлопця обома руками за пояс, потягнув з усієї моці, намагаючись вирішити проблему без застосування техніки. Коли ж пересвідчився, що людина не все може в боротьбі з невідомими явищами природи, погодився долучити до справи трактор,

який уособлював прорив конструкторського генія господаря й міг, за балаками Семена, практично все. Чоловіку стало навіть цікаво: чи його машині під силу здолати й цю невідому до сьогодні штуку? Чи зможе його трактор перемогти в протистоянні з незвичайним поплавком? Семен обв'язав хлопця цепом, другий кінець причепив до чотириколісного агрегату й щосили дав по газах. Не один раз трактор ставав дибки, розтягуючи в повітрі Юрка, його вудку, але поплавок лише бринів на поверхні води, яка стискалася до стану водневої бомби. Семен вичавлював із машини все, що можна. Та ревіла, як останній український бугай перед зарізом. Передні колеса теліпалися в повітрі, задні буксували, викидаючи грязюку в різні боки. Тоді Семен застосував технічний секрет, який існував тільки в його трактора. Він увімкнув реактивний двигун, «позичений» на розформованому аеродромі, коли різали на метал стратегічні бомбардувальники. Юрка, вудку, поплавок і навіть ставок в одну мить вирвало з їхнього місця й закинуло в небо. Ставок перекинувся догори дригом, застиг під хмарами, навис над селом, як здоровенна ванна, повернута донизу дном. Під ним на витягнутій вудці завис онук баби Гордіїхи, нижче – ланцюг і трактор. Семен беркицьнувся з кабіни і впав на землю, коли все це громаддя піднялося в повітря. Юрко волав, що його зараз розірве на дві частини, але зарадити йому не було ніякої можливості. Гордіїха й тракторист лише позадирали голови й роззявили від безпорадності роти, у які згори почалася текти вода. Над селом зашуміла така злива, ніби на небі повідкривали

всі каналізаційні люки. Із перекинутого ставка лилося й лилося. Вулицями побігли швидкі потоки, у яких миттєво втопилися сільські дороги та майдани.

IV

Це була постійна ранкова гімнастика: сільський завклубу за своїм звичаєм стояв під грушею й розминався на трубі. Тренуючи губи, язик і легені, Степан з усієї сили дув у музичний інструмент, сповіщаючи село, що він уже прокинувся.

Захоплений цією процедурою, він спочатку навіть не звернув уваги на дощ, але коли той розгулявся, глянув у небо – суцільний морок! – і шаснув у хату. Рятунку не було й там. Вода швидко піднялася вище від колін. Хатою попливли стільці й табуретка з котом, який ледве встиг стрибнути на неї. Степан виліз на стіл, присів на ньому, визирнув у вікно й відчув себе на острові, який ось-ось накриє хвиля цунамі: вода наступала на хату з усіх боків – зрозуміло, що виходу з неї скоро не буде. Завклубу вискочив на вулицю й з переляку почав бігти невідомо куди, ногами й руками розгрібаючи каламуть, яка весь час прибувала.

– За селом дощу немає! Виброджуйте на поле! – здалеку долинув чийсь голос, і Степан, зрозумівши, де знаходиться вихід із цієї «безвиході», рвонув до найближчого кінця села. Але й це врятувало мало. Вода вже сягала пояса. А коли добрався до сільради – то була й по груди. Навколо Степана несподівано то тут, то там виринали односельці, відпирхувались, ковтали повітря й знову поринали під воду. Кожен, як міг, рятував своє добро.

На городі Максюшиних їхня ж баба пірнала з ножом у зубах, підрізала головки білокачанної капусти, які потім спливали на поверхню. Було видно, як довгопола спідниця конвульсивно стискалася й розправлялася під водою, ніби величезна чорна медуза. Дід Павло підчіплював капустяні головки саком, яким зазвичай тягав зі ставка ряску для качок. Він складав капустини собі в ночви-човен, при цьому балансував з усієї сили, намагаючись не перекинутися й не розгубити порятовану городину.

Із воріт Коротенків вплив табунець невеликих «в'єтнамських» чи, може, «китайських» або «корейських» – хто як називає – свинок із розумними мордочками (того року на них саме пішла мода в селі й усі почали їх розводити). Степанові це нагадало, як пацюки тікають із корабля, що тоне, і він узяв курс за табуном. «Ці точно знають, куди плисти. Тварі завжди чують, де берег. Виведуть із біди!» – подумав чоловік. Та раптом його зупинив недалекий крик:

– Степане! Степаночку! Тут діти твої! Рятуй дітей!

Ноги несли вперед, але в душі щось йойкнуло – і вони зупинилися. «Варка кричить», – збагнув завклубу й знехотя повернув у провулок. Він ухопив двох мокрих і переляканих схожих на батька трирічних близнючок, підняв над головою й знову почав вибиратися за село. Вода вже сягала ший. Степан ледве пробивався крізь неї, підняті над головою руки відмовлялися тримати дітей. На щастя, його наздогнав дід Павло з капустою в ночвах.

– Діти важливіші за капусту! – гримнув Степан, що духу штовхнув головою ночви, капусту й діда Павла у воду.

Потім перехопив обох дівчаток на ліву руку, правою поставив ночви на плав, посадив туди дітей і вже не пішов, а поплив далі, тримаючись руками за край посудини. За ним, матюкаючись, борсався дід Павло, а його баба, залізши на гілку шовковиці, здалеку репетувала, що подасть на суд за згноєну городину.

Завклубу знову не вдалося далеко просунутися.

– Степане! Тут діти твої! – тепер уже Наталка просила допомоги.

– Брехня! Брехня! То не мої! – відгукнувся той.

Але в серці знову щось йойкнуло – і ноги пішли на крик. Друга двійня гепнула в ночви, які просіли, але води поки що не набрали. Степан штовхав з усієї сили цей «Ноїв ковчег», ковтаючи й випльовуючи все, що пливло до рота. «Боже! Скільки воно йойкатиме!? Ще одна двійня – ночви не витримають!» – хвилювався чоловік. І коли втретє пролунало «Степане! Тут діти твої!», він всерйоз задумався, чи варто зупинятися. Дві секунди Степан вагався.

– Брехня! То не мої! То не мої! – знову закричав він у відповідь.

Проте саме в цей момент у нього прокинулося якесь незнайоме почуття й почало безжально розривати душу. Завклубу просто не зміг обійти, ноги самі звернули, куди треба. «Хоч би не двійня! Хоч би не двійня!» – весь час повторював Степан. Але знову була двійня. Ночви потонули відразу. Дітвора вчепилася за штани й сорочку Степана з усіх боків і тягнула на дно, обриваючи з одягу гудзики. Чоловік борсався як міг, але тягнув, тягнув. За

спиною, захилинаючись водою, услід йому кричало декілька жінок:

– Рятуй, Степане, дітей наших! Рятуй!

– То не мої! То не мої! – крізь воду, що заливалася в рот, белькотів чоловік.

Але його слова вже не мали ніякого значення. Решта малюків сипалася на голову самовільно. Скільки їх було, Степан уже не міг порахувати. Тільки чув, як щось гепалося на нього. Усі діти, як це не дивно, виявлялися його власними, схожими на батька немов дві краплі води, хоча він про це не завжди й здогадувався й навіть пробував якось заперечувати. Зрештою стало не до того, чиїх дітей доводиться вивозити. Степанові інколи здавалося, що вже втопився, а інколи – ніби ще живий.

Коли, обвішаний дїтлахами, ніби гирями, чоловік остаточно пішов на дно, дощ раптом припинився. Перевернутий у небі ставок вичерпав свою водяну силу і враз перетворився на парасольку. Вода миттю зійшла. Степан лежав на траві, то зіпаючи ротом і намагаючись ухопити в легені все повітря зразу, то виблювуючи те, чого встиг наковтатись. Зверху на ньому повсідалася малеча, підстрибуючи, як на коні, від конвульсій свого батька.

– А правда, що ти – мій татко і що ти – моряк? – прошепотів у Степанове вухо один зі старшеньких, але відповіді не діждався.

V

Згодом Стьопа більш-менш розчумався, виблював воду й надихався повітрям. Потім перевернувся на спину

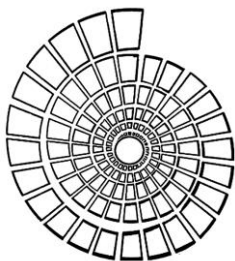
й побачив у небі дивний, складний для розуміння об'єкт. Просто над ним теліпався трактор. Зверху його підтримував ланцюг, причіплений вище до розтягнутого хлопця з вудкою в піднятій руці. А над усім цим нависало ніби величезне перекинута догори дном корито, що затуляло сонце.

Степан спостерігав, як на плечі Семену-трактористу вилізла баба Гордіїха, а на неї по черзі вся вивезена з потоку малеча. Утворився стовп аж до самого трактора. Той, що зверху, учепився за колеса й потягнув униз. Трактор, Юрко, цеп і порожній ставок легко піддалися й почали спускатися. Їх по черзі поклали на траву. Відчепили трактор, потім ланцюг, але з вудкою знов почалися проблеми. Лише відбійним молотком удалося відколупнути риболовний гачок від дна ставка. Як виявилось, Юрко ловив на звичайну жувальну гумку. А всі ж знають: якщо гумка до чогось пристане, то дідька лисого її просто так віддереш. До речі, вудку відірвати від руки хлопця так і не вдалося: вона також приклеїлася гумкою, яку той постійно розминав. Тільки згодом триденне відмочування в огірковому розсолі дало змогу звільнити хлопця.

Після всього баба Гордіїха підвела до Степана Юрка.

– Глянь, який синок у тебе є. Це він нам водички напустив, – показала вона на хлопця й хихикнула.

Степан навіть не повернув голову. Із гіркотою та образою в душі завклубу роздивлявся небо. «Що за діти пішли? – печально думав він. – Рідного батька ледве не втопили!»

ПОЦІЛУНОК

I

Йому наснилося, що має обов'язково поцілувати руку прекрасній жінці, яка жила за тисячу кілометрів. Добре, що машина завжди напоготові, а він – ас-автогонщик.

Автомобіль упевнено мчав трасою, залишаючи за собою милі. Зосередженість абсолютна. Чоловік повністю концентрувався на дорозі, розуміючи, що найменша неухважність за такої шаленої швидкості призведе до катастрофи.

Його машина, як слухняний і вірний пес, що знав лише свого хазяїна й розумів із півслова, глибинним чуттям хапав усі бажання й виконував за першим же порухом не те що руки, а навіть брови. На трасі був не просто автомобілем, а сторожем-охоронцем, який і на зайвий метр не підпустить до себе чужака. Якщо до них наближався інший, машина дико гарчала, відганяючи від себе й хазяїна непроханого зустрічного.

А ще невідомо якими імпульсами залізний пес міг підняти всю собачу округу й повести за собою. Це траплялося майже завжди: коли вони проїжджали селами та містечками, усе навколо валувало, створюючи таку напругу, що у вікнах метушливо спалахували вогні й виривалися в простір, як шалені імпульси розбурханих сердець. Місцеві зграї ставали на ноги й рушали в дальню дорогу, прив'язані своїм диким інстинктом до атомобіля-вожака.

Рвалися ланцюги, переверталися собачі будки й миски, зносилися паркани від натиску собачих тіл. На ранок села й містечка лежали, як карткові будиночки, розплющені на поверхні землі.

За собаками підіймалися люди, коти, миші, кури, свині, корови, тобто все, що могло піддатися збудженню й кероване дикою та неусвідомленою силою летіти вперед, щоб побачити, як він цілує руку жінці, що мешкає за тридев'ять земель.

II

Лише кілометрів за двісті чоловік почав помічати, що рухається не сам. За спиною автомобіля, як грозова хмара, але зі швидкістю буревію, щоб не відстати від машини, неслася несусвітня суміш усього живого, що є навколо. «Мене наздоганяє якесь торнадо, – подумав він і почав визирати в бічне вікно. – Мабуть, треба шукати укриття й перечекати цю напасть». Машина під'їхала до річки й пірнула під міст. Чоловік сидів і вслухався в те, що зверху. Там шуміло й гуркотіло, гелготало, гавкало, ревіло, матюкалося, стугоніло й завивало, іржало й реготало, та раптом замовкло й припинило.

Водій сидів і не ворушився. Воно стояло й дивилося. Водій сидів і не ворушився. Воно стояло й дивилося. Водій сидів і не ворушився. Воно стояло й дивилося. Водій сидів і не ворушився. Воно стояло й дивилося. А потім як чхнуло! Якщо довго на щось не блимаючи дивитися, виявляючи нездорову цікавість, обов'язково чхнеш.

Машина вже не бігла по трасі. Вона летіла в повітрі. За нею рухалося торнадо й увесь час чхало. Люди й свині, коти й корови робили це спеціально, щоб швидше побачити прекрасну жінку, яка живе за тисячу кілометрів.

– Я так не хочу! – заволав чоловік. – Так не романтично! Я хочу сам домчатися до жінки й поцілувати її руку! А ще – подарувати квіти!

Однак повітряна маса несла машину, і зупинитися було зовсім неможливо, ба навіть приземлитися на дорогу. Людино-свинське торнадо з собачим гавкотом нависало над автомобілем і не збиралося кудись подітися. Машину почало крутити в повітрі, а водій, як білка в колесі, не знаходив собі місця.

III

На горі стояла жінка й дивилася, як до неї, перевертаючись у повітрі, летить ас-автомобіліст. «Фу, як негарно, як некрасиво він до мене наближається. Ще чого доброго почне залицятися!» – сказала вона й пішла геть, скрививши свого милого ротика.

Машина гепнулася якраз біля місця, де стояла жінка. Водій виліз із автомобіля й, побачивши лише спину тієї, до якої летів, страшенно розгнівався. Він розумів, що це дике торнадо висолоплених язиків, захеканих морд, роздутих ніздрів зіпсувало йому життя, своїм чханням перекреслило найбільшу мрію. Чоловік розвернувся до них обличчям і з образою в голосі закрячав. Він обзивав їх останніми словами, махав

кулаками, але це ніяк не діяло. Морди тупо дивилися, навіть не розуміючи, що все перепаскудили.

– А що такого? – сказав один. – Подумаєш, красуня! Та ми тобі таку кралечку знайдемо, що тільки губами прицмокнеш. Ось, на!

Із натовпу випхали справжнісіньку рябу корову, яка, опинившись перед чоловіком, заревіла не своїм голосом, ніби її ведуть на заріз, а не виставили на оглядини. Чоловік отетерів: отримати замість жінки-красуні корову – таке і в страшному сні не насниться! Велика солона сльоза скотилася по його щоці. Він вихопив із багажника монтувальне кайло й почав ним махати, намагаючись ударити хоча б по одному з огидних писків. Але ті якимось робом виверталися, відскакували, опинялися на відстані, довшій за витягнуту руку. Захекавшись, чоловік зупинився, так і не задовольнивши свою злість. Він глибоко дихав, навіть кашляв, нагнувшись уперед і не знаючи, що робити далі. І тут корова, яка вже встигла заспокоїтися та перестала ревіти, підійшла й лизнула йому вухо своїм великим приємно-теплим язиком. Чоловік отетерів ще раз. Тепло коров'ячого язика попливло по його венах – аж кинуло в жар! Таке буває тільки після доброї чарки.

– А тепер ти її! – ревнув натовп.

– Що...я? – здивувався водій.

– Поцілуй! Гірко! Гірко!

Зустріч із коровою зненацька почала перетворюватися на весілля.

– Поцілувати корову? Та ви що? Здурили?

– Подивись, які в неї великі й смачні губи! Такі губи цмокнути – саме задоволення!

Половина натовпу опинилася ззаду від корови, а половина стала за чоловіком. Обидві частини почали сходитися, напіраючи й підштовхуючи наречених один до одного.

– Давай! Давай! – кричали вони, звужуючи та й звужуючи коло.

Корова ласкавим поглядом дивилася йому у вічі. Її ніздрі то розширювалися, то звужувалися, а губи плямкали. Чоловік почав робити рухи, яких від себе зовсім не очікував. На власне здивування він узяв корову за роги, притягнув до себе й смачно поцілував посередині морди, межі двох великих роздутих ніздрів. Тепер сльоза покоїлася в корови.

– Я й не думала, що мене хтось колись може полюбити, – сказала вона, проймаючись романтичним настроєм.

Її посадили до салону автомобіля, туди ж запхали й чоловіка, а насамкінець крикнули:

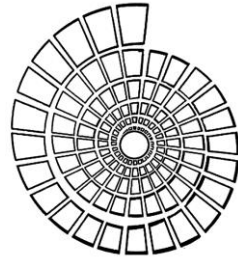
– Хай щастить вам, діти, у подружньому житті!

Машина ледве сунулася по дорозі. Водій увесь час зиркав то на трасу, то на свою нову супутницю й боявся натиснути на газ. Йому важко було сконцентруватися. Думки, як розбалансовані колеса, крутилися в різні боки. Чоловік хаотично шукав те, що дало б душевну рівновагу.

– Хоч молока нап'юся, – утішив себе автогонщик.

ТАЄМНИЦЯ ВОГНЮ

У квартирі стало темно-темно, як і буває завжди, коли світло вимикається не тільки вдома, але й у цілому мікрорайоні під час віальних вимкнень. Діти страшенно любили такі моменти. Вони бігали по квартирі, легенько цокалися лобами, викрешуючи іскри, що розліталися в різні боки. І малюки, і батьки голосно сміялися з цих феєрверків, із цих водоспадів світла, із цього іскрометання в темряві.

Цокатися лобами, звичайно, трохи боляче, але той зоряний час, який настає, приносить набагато більше радості, ніж синці та гулі – прикрощів.

Квартира гула. Квартира реготала. Квартира розводила дикі танці. Ноги вгору! Руки в боки! Руки вгору! Ноги в боки! І лобами цоки-цоки!

II

У пожежну команду зателефонували невідомі.

– У будинку такому-то, у квартирі такій-то – пожежа! Усі сміються й танцюють! Просимо залити їх водою, щоб більше не реготали.

– У вас що горить? – здивовано перепитували з пожежної команди.

– Будинок горить! Будинок!

– А чому ж регочуть?

– Таж весело їм! Весело!

– Знову хтось хату підпалив, щоб картоплі напекти, – вирішили пожежники й виїхали туди, де нібито горить.

III

У сам розпал танців у двері подзвонили. Відчинив захеканий батько. На порозі стояв здивований пожежник із бранзбойтом у руках, не знаючи, чи давати струміль води, чи ні. Його палець дрижав на пусковому гачку, готовий моментально натиснути. Але пожежника зупиняли відсутність диму, а головне, у будинку панував якийсь дивний святковий настрій, зовсім не схожий на той, коли треба багато води, щоб заливати вогонь.

– У вас пожежа? – обережно спитав прибулець, чуючи голосні веселі вигуки.

– Та нібито немає, – відповів батько.

– А чому смієтесь? – знову пожежник.

– Таж весело! Весело! – розвів руки батько, намагаючись обняти людину в касці. – Заходьте в гості! Заходьте в гості!

– Прощу до мене не підходити! – строго заявив пожежник, відчувши нештатну ситуацію й відсунувшись від батька.

– Та в нас усі нормальні люди! Вас ніхто не зобидить!

– Прощу не підходити! – холодно-тверезим голосом ще раз підкреслив пожежник.

Він притиснувся до стіни, узяв рацію й через неї доповів начальству:

– Тут щось не так! Багато сліпучого світла, але всі сміються! Диму немає!

– А вогонь горить? – перепитали його.

– Та нібито горить!

– Так лий воду! Лий воду!

Палець на бранзбойті знову сіпнувся, щоб натиснути на пусковий гачок.

– Не треба води! – закричав батько, почувши наказ із рації. – У нас весело й нічого не горить!

– У них весело й нічого не горить! – Повторив пожежник у рацію.

– Хто це каже? – спитали з рації.

– Та якийсь чоловік.

– Не слухай його. Може, це палій. Лий воду!!!

До пожежника вибігли діти. Вони вхопили його під руки й потягли в кімнату, де відбувалося ігрище.

– Дивіться, як ми вміємо! – закричали хлопчики й дівчатка.

Вони стрибали й цокалися лобами. Звідти фонтанували міради іскор, злітаючи в повітря й розсипаючись по підлозі.

– Тут якісь дивні діти, – передав по рації пожежник, – вони легкозаймисті, із них сиплються іскри.

– Залити водою!!! – кричали з рації.

– Кого? Дітей? – перепитав пожежник.

– А що, як вони, може, і є джерело підпалу!?

IV

Пожежник стояв ні в сих ні в тих. Із рації наказували одне, а він бачив перед собою щось зовсім інше, до чого не

був готовий. Пожежник терся спиною об стіну й із подивом зиркав на дітей, яких насправді треба було б залити водою, але рука не піднімалася. Дуже вже незвичне видовище бачив перед собою чоловік із бранзбойтом у руках, розуміючи, що сам не може прийняти рішення. «Треба зробити дзвінок мамі. Вона підкаже», – несподівано спало на думку.

– Мамо! – заволав чоловік, витягнувши мобільний телефон. – У мене нештатна ситуація. Викликали як на пожежу, а тут діти скачуть, іскри мечуть, лобами цокаються. Що робити? Заливати водою чи ні?

– Ти що, дурний? Це ж діти! Не смій! – відповіла мати.

– Так од них іскри в різні боки!

– І що? Ти поки був маленьким, теж іскри метав! І ніхто тебе водою не заливав. А навпаки, усі сміялися й раділи.

– Як метав? І нічого не загоралося?

– Нічого! Це ви так із сусідським Сергійком Паливодою бавилися, а потім вирости та й перестали.

«Чому ж тоді зараз я так не вмію?» – думав пожежник.

– А ви можете іскри викрешувати? – спитав він у батька дітей.

– Трохи! Але так, як у малих – щиро й радісно, з феєрверками й водоспадами світла, – не виходить.

– Давайте спробуємо! – запропонував пожежник.

– Нічого не вийде! Лоби порозбиваємо та й по всьому. Треба спочатку тренуватися.

– Серьога! Піднімайся з хлопцями до мене! Без бранзбойтів! Тут вогню нібито немає! – передав пожежник по рації.

V

Через десять хвилин до квартири ввалилася ціла група пожежників. Вони отетеріло спостерігали дитячі ігри, підставляли руки під фонтани іскор і дивувалися, що ті не печуть, а спливають по касках, по брезентових робах, прослизують між пальцями.

– Серьога! Ми, кажуть, теж так уміли!

– Та щось пригадується! Тільки це було дуже давно!

– Давай спробуємо й зараз.

Два здоровані в брезентових костюмах розійшлися по кутках. Як буй-тури на лісовій галявині, вони з розбігу врзалися лобами. Іскри, може, й були, але тільки в очах самих пожежників.

– Не зараховується! – закричали діти. – Нічого не вийшло! Не було фонтану вогню!

Пожежники лежали на підлозі, поступово приходячи до тями.

– Будемо тренуватися! – сказав Серьога, трохи підвівши голову, у якій шипіло так, ніби лавина вогню зустрілася з лавиною води.

– Будемо! – погодився його друг. – Давай ще раз!

– Хлопці! Не калічте себе! – звернувся до них батько.
– Треба бути дитиною в душі, щоб усе це вийшло!

– Я хочу бути справжньою дитиною! – вигукнув Серьога.

– І ми! – решта пожежників.

– Так ідіть до нас! – відповіли дітлахи.

Пожежники стали до кола й повели танок. Уперше в житті вогняна небезпека виявилася не пожежею, а веселою й радісною розвагою. Співали пісні. Діти – про кицюманюню, пожежники – про клишоногого ведмедика. Кожен тягнув голос у протилежний бік від інших. Утворилася страшенна какофонія, але всім подобалося. Обнімалися й цілувалися. У дядьків від задоволення піднімалися вуса й лоскотали вуха. І в цьому розпалі, у цьому збудженні два чоловіки якомсь несподівано тернулися лобами. Вихопився сніп іскор. Він ударив фонтаном під стелю й осипався на підлогу, навіть вуса не осмаливши цим дядькам.

– Ви бачили! Ви бачили! – закричали пожежники. – І в нас виходить! І в нас виходить!

Вони, як діти, стрибали по квартирі, цокалися лобами й весело реготали.

VI

Коли пожежна машина рухалася вулицями міста, із неї вибухали такі потужні феєрверки, що накривали цілі мікрорайони.

– Що за свято?! – перепитували перехожі. – Що за свято?!

– Новий рік! – вигукували одні.

– Ще рано!

– День міста! – казали інші.

– Не зараз.

За час, поки машина поверталася до пожежної станції, президент країни встиг привітати народ з усіма можливими святами, оскільки не міг второпати, з яким саме треба вітати, а мер міста оголосив ще один День міста.

Люди проводжали машину захопленими очима. Особливо цікаво було тоді, коли вона натрапляла на дірку в асфальті: її підкидало – і феєрверки були особливо потужними.

У пожежну команду подзвонили:

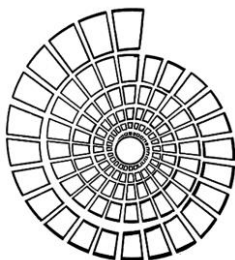
– Заберіть своїх пожежників з вулиці, бо вони нас усіх скоро сплять!

За машиною почали рухатися поліцейські автомобілі, голосно сигналили, намагалися зупинити. Але коли на них почали спадати міріади іскор, поліцейські повилазили й стали ловити вогники у свої кашкети. Будуть подарунки малюкам!

Машина їхала і їхала, салютуючи на всі боки, аж поки не в'їхала в пожежну частину. Тільки-но вона перетнула лінію воріт, на вулицю вибігло начальство і, розчепиривши руки, почало заступати дорогу.

– Тепер ви не справжні пожежники! – кричало начальство. – Пожежники повинні розливати воду, а не фонтани вогню! Геть звідси!

Водій розвернув машину й спрямував її за ворота. Машина знову опинилася на вулиці. Натовпи людей супроводжували її. Доїхавши до центральної площі, вона раптово стала... Пам'ятником... Пам'ятником усім, хто знає справжню таємницю вогню.

ФАРЦА́

Незабутній спогад – ніжинський танцювальний майданчик 70–80 років. Навколо безліч народу, а він порожній. Люди ніби бояться туди висунутися першими, хоча душа аж просить танцю. Значить, на вулиці літо, субота, сімнадцята година вечора, ще видно. Дівчата попідручки виписують кола навколо майданчика, хлопці палять табунцем свої перші цигарки, часто досмокчуючи «бички» один за одним. Усі чекають сутінок. Із заходом сонця тіла стають більш енергійними, електрозарядними, кожен плюс шукає свій мінус, щоб з'єднатися й хилитися в танці, поки не відбудеться повна розрядка всіх акумуляторів.

А о сімнадцятій усе ще попереду. Плюси й мінуси хаотично блукають парком, нагромаджуючи свій електромагнітний потенціал: дівчата – демонстрацією нового вбрання (туфлі на високих-високих каблуках або на танкетках, спідниці-міні або максі), хлопці – дешевим вином «Золота осінь», цигарками «Сamel» і детективними історіями про те, де ті цигарки тут узялися, із використанням майже нелегального слова «фарця́» (для молодих людей поясню: «фарцювати» – це «підступно розпалювати» в радянській людині нездоровий інтерес до дефіцитних на той час речей особистого туалету, що мали американо-штатівське або західноєвропейське походження, із метою одержати над-над-надприбутки).

Фарцювати могли не всі, а тільки особливі легендарні хлопці-смільвці, які були здатні пройти крізь страх і ризик, перетнути мільйони заборон і дістати невідомо з якого закордону (так тоді все це уявлялося) фірмові джинси, батники, окуляри й навіть жувальну гумку. Коштувало все те не дешево, але нам було де розвантажувати вагони, збивати ящики чи викочувати діжки з солоними огірками на консервному комбінаті. Словом, копійчина перепадала. А якщо і її було малувато, то на допомогу приходили бабусині пенсії, а також власні «ліві» гроші на зразок: «Гей, пацан! На п'ять рублів! Перекинеш через заводський паркан пляшку горілки. Решта – твоя!»

«Листья желтые над городом кружатся», – виводив «ансамбэль» на сцені, а ми допалювали цигарки, досьорбували вино й дожовували гумку, що з «ризиком для життя» була доставлена мужніми хлопцями-фарцівниками трохи не з-під самого Білого Дому.

II

Та все ж на танцювальний майданчик ще зарано: будеш теліпатися там, як ідіот, а половина Ніжина на тебе зиритиме та сміятиметься з твоїх кострубятих танцювальних рухів. До темряви є час. А тут під боком – Літній кіно-театр, а в ньому – як не «Діамантова рука», так «Корона Російської імперії».

Ми з Толянком якраз на ту «Корону...» й двигонули. А на екрані бригада перших радянських контрабандистів-фарцівників орудує: Яшка-циган, Ксанка, Валерка й

Данька. Вони вирішили аж із Франції добути Корону Російської імперії, доправити в Ніжин, розібрати на всі оті діаманти, із яких вона складалася, і загнати вроздріб підпільним мільйонерам, які обов'язково захочуть із них вставити собі зуби.

Тільки-но ми з Толянком усілися на першому ряді, як Яшка-циган і каже мені з екрана:

– Чого кіносеанс дарма просиджувати, давай до нас, зганяємо у Францію, притягнемо корону, а ти й нам допоможиш і копійку якусь для себе вхопиш.

Я штовх Толяна плечем:

– Пішли, – кажу, – «діло» пропонують.

А він:

– Не-е!

Ясна річ, його брата за фарцу саме посадили. Один у матері на три роки залишився. Тоді я сам до Яшки-цигана підбіг, він мені руку з екрана подав – і вже ми разом ідемо на «діло». Словом, пливемо невідомо яким морем, хоча зрозуміло, що кіно знімали десь або в Криму, або в Сочі.

І от Париж (хоча насправді, кажуть, Таллінн: радянських кіношників далі не пускали). А там такий буржуазний розгардіяш, що тільки диву даєшся! Спадкоємці російського престолу (Ролан Биков і Олександр Білокуров) за корону чубляться.

Я бачу, що в Парижі нікому до нас нема ніякого діла: уся поліція розбороняє Бикова й Білокурова, – то й питаю Ксанку:

– А де тут джинси можна по-дешевому рубонуть?

– Які джинси? – здивувалася вона.

Їй і невтямки, що мене не корона якась там цікавить, а зовсім інші речі. Наприклад, штани джинсові фірмові, батник вельветовий, окуляри-хамелеони. І щоб усе з лейбами обов'язково – не менше як «Wrangler» чи «Levi Strauss». А тут саме пішов кадр «Ролан Биков б'є по морді Олександра Білокурова». У того корона злітає з голови й падає прямо Яшці в руки. Ми за корону – і хода. Біжимо з усього духу. Ну, думаю, не буде джинсів, і батників теж не буде: зараз заліземо на радянський корабель та й висадимося де-небудь в Одесі – от і вся історія. Що я Толян укажу? А він із кінозалу дивиться на нас і кричить:

– Привези мені «дипломат»! (це портфель такий)

І що робити? І джинси треба, і батник, і окуляри-хамелеони. А Толян уще й «дипломат» закортіло. Я – до хлопців:

– Виручайте, – кажу. – Що ж я порожняком додому повернусь?

Забігли ми в радянське посольство. Сидимо на дивані, корону по черзі приміряємо, у дзеркало дивимося й сміємося!

– Не! – кажу. – Я по Ніжину так ходити не буду.

– Та ми теж, – відповідають хлопці, – здамо корону знайомому Стоматологу – хай зубів наробить. Побачимо, які підпільні мільйонери їх носитимуть.

Виходить посол (у нього розвідницьке псевдо – «Стоматолог»; ну, в кіно все буває). Сам у джинсах «Levi Strauss», у батнику. Дивиться на нас крізь «хамелеони», хвалить хлопців за героїзм і вручає їм ордени – усі «Бойового червоного прапора». Хлопці скисли: їм теж, як і мені,

джинсів хотілося, а підсунули по ордену. Облом повний! Мені ж і нагороди немає.

– А це хто? – питає посол (я ж у кіносценарії не прописаний)

– Та це так, пацан один, допомагати прилаштувався, – пояснює Яшка.

– І що, дуже допоміг?

Яшка почав прибріхувати. Мовляв, не Ролан Биков, а я по пиці Білокурова свиснув, від чого корона звалилася просто йому, Яшці, у руки. Посол брови підняв, на мене ще раз подивився й питає:

– Як же тебе нагородити?

– Та мені якби джинси «Levi Strauss», та батник вельветовий, та окуляри-хамелеони, а Толяну – «дипломат».

Винесли величезний пакунок. У мене очі горять, щастя через край б'є. Пакунок до серця притуляю. Думаю: «Добре, що не орден дали. Зараз же перевдягнуся в новеньке – і з екрану просто на танці вискочу! Народ від заздрощів лусне». Забіг у сусідню кімнату, натягнув усе, що було в пакунку, і кричу кіномеханіку:

– Годі кіно крутити! Пора на танці!

Кіномеханіку й самому, мабуть, туди ж захотілося. Він щось у кінопроекторі покрутив – плівка почала жмакатись і плавитися. У залі засмерділо. Це знак, що час линяти з кінотеатру. Я зіскочив з екрану, забрав Толяна, і через дві хвилини ми вже стояли біля танцмайданчика. А де Яшка-циган із його командою ділися, я до цих пір не втямлю. Мабуть, за новою контрабандою рвонули.

III

Вискочив я на танцювальний майданчик прямисінько в центр кола й дивлюся, як на мене народ реагуватиме. Ще б пак, стільки лейб на одній людині не кожен день побачиш! Пишаюся, як квітка базарна, а самому цікаво, що далі буде. І тут до мене суне Льоха Охріменко («Льоха» означає «Олексій», а не «свиня», хоча й у другій іпостасі він бував частенько). Теж у лейбах із голови до ніг. Підходить, лукаво так на мене дивиться і ехидно каже:

– Що це ти сюди в шмотках Конотопської швейної фабрики приперся? Усю нашу вулицю соромиш.

– Який Конотоп?! – я обурився. – Не бачиш, це ж «Levi Strauss»! Це ж «Wrangler»! – тицяю пальцем у свої лейби.

– Ха! – мені Льоха. – Ти що, хлопче, з глузду з'їхав?

Бачу, Охріменко не жартує. Став і я роздивлятися, що ж там на мені понаписано. І справді, на всіх нашивках – одне й те ж: «Конотопська швейна фабрика», «Конотопська швейна фабрика», «Конотопська швейна фабрика». Отак зганьбитися! Я від сорому трохи не здурів! Біжу до кіно-театру. Думаю, ну й, Стоматолог, ну й, надурив, ось я тобі зараз усе викажу в очі. Заскакую в кінозал, а там уже інший сеанс: «Діамантову руку» показують. Тільки-тільки світло погасили. Але тема у фільму та ж сама, що і в «Корони Російської імперії»: двоє контрабандистів-фарцівників (Андрій Миронов і Юрій Нікулін) пливають нібито в Істамбул, хоча насправді в Баку (радянських кіношників далі не пускали); Нікуліну там мають намотати діаманти на нібито зламану руку; усе це потім

везуть назад до Союзу, передають Стоматологу, із діамантів роблять вставні зуби й фарцяють їх підпільним мільонерам. Тільки-но я трохи роздивився в темному кінозалі, як на екран виходить Стоматолог – він же капітан корабля – і каже:

– Не сердься за «Конотопську швейну фабрику»! То ми тебе перевіряли! А так ти хлопець непоганий, надійний, по-справжньому радянський! Підеш знову на «діло»!

– Я на «діло» завжди готовий. Тільки, будь ласка, без обману! Щоб потім мені і «Wrangler» був, і «Levi Strauss», а не якась там конотопська фабрика.

– Ми для справжнього радянського чувака нічого не пожаліємо, – відповідає капітан-Стоматолог і вручає мені купу брошур – «Моральний кодекс будівника комунізму». – Будеш, – каже, – пригнобленому пролетаріату капіталістичних країн роздавати, поки ми з діамантами розберемося.

Я скептично подивився й відповідаю:

– Я в комунізм не вірю, а вірю тільки в «Levi Strauss».

– Нічого! – говорить Стоматолог. – Ми тебе перекуємо. Пороздаєш днів три народним масам Туреччини «Моральний кодекс будівника комунізму», побачиш, яка то сила.

IV

І от Істамбул, він же Баку. Я старший у групі. Нікулін та Миронов уперше на «ділі» за кордоном, а я ж із Яшкою-циганом та його «бригадою» вже досвіду набрався, тому й за старшого мене призначили.

Один із головних кадрів – «Нікулін іде туди, де йому діаманти на руку загіпсують». Ми з Мироновим його пасемо, щоб ніхто не перебив. І тут раптом жінка найдавнішої трудової професії почала Нікуліна до себе зазивати. А він чоловік скромний, недосвідчений. Бачу, піддається спокусі. Я – до дамочки й кажу:

– Ми, звичайно, закордонний пролетаріат поважаємо, особливо з таким трудовим стажем, як у Вас, але Ви нам, радянським контрабандистам-фарцівникам, краще не заважайте.

Тицьнув їй «Моральний кодекс будівника комунізму» – зачиталася, на пальці плює, сторінки перегортає. Бачу, на очах людина перевиховується. Ідемо далі. А потім так «діло» пішло, що я той «Моральний кодекс...» майже всьому Істамбулу наділив. Навіть тим хлопцям, що діаманти на руку Нікуліну намотували. Вони намотують, а я читаю фрагменти цього вікопомного документу: «Братерська солідарність із робітниками всіх країн, з усіма народами. Сумлінна праця на благо суспільства – хто не працює, той не їсть. Колективізм і товариська взаємодопомога, кожен за всіх, всі за одного». Вони тільки головами кивають та діаманти під гіпс підкладають. А я гадаю: «Тепер мені точно «Wrangler» і «Levi Strauss» перепадуть: я ж не тільки дорогоцінності для фарцовки добував, а ще й пролетарську свідомість в Істамбулі підвищував».

Так і вийшло. Припливли в Союз, тобто з Баку в Одесу, доправили діаманти, куди треба, пора б і розрахуватися. Стоматолог знову дає мені пакунок. Дивлюся на лейби, а там написано: «Конотоп-Wrangler» і «Levi Strauss-Конотоп». У нас, у Союзі, думаю, звичайно, як завгодно

буває, та й «Конотоп-Wrangler» таки краще, ніж просто «Конотоп», але все ж не те».

– Ні, – кажу, – мені, будь ласка, без «Конотопу», просто «Wrangler» або просто «Levi Strauss».

– Тоді тобі, – відповідає Стоматолог, – ще в одне «бойове» плавання доведеться сплавати – «Смугастий рейс» називається. Запам'ятай, наша людина – Євгеній Леонов. Він хоч і дурника клеїтиме, але «діло» знає. Коли тигри стрибнуть у море й попливуть до берега, стрибай і ти. Тигри й тебе витягнуть, і самі виплывуть: то все наші співробітники, хоч і тигри, у них у кожного діамантові зуби, алмазні ікла й золоті хвости. Словом, золотовалютний резерв країни зросте непомірно, якщо ми його, звичайно, не профарцюємо.

Операція пройшла успішно. Усі тигри допливли до берега, здали діаманти, алмази й золото, куди треба. Я – до Стоматолога: давай «Wrangler», давай «Levi Strauss».

– Лізь, – каже, – у трюм корабля, там усе буде.

І справді. Увесь трюм – суцільна фарца. Очі розбігаються. Я давай те добро з екрана прямо в кінозал викидати. Кричу:

– Пацани! Вигрібайте!

Як набігла братва на чолі із Толянном та Льюхою Охріменком, як почала виносити привезене з-за кордону. Увесь танцювальний майданчик завалили. Ціла купа «Wrangler (ів)» і ціла купа «Levi Strauss (ів)».

Підходить до мене Стоматолог і питає:

– Ну, що? Тепер віриш у комунізм?

– Тепер, – кажу, – вірю. Але у фарцу більше!

ЦАРІ ЗВІРІВ

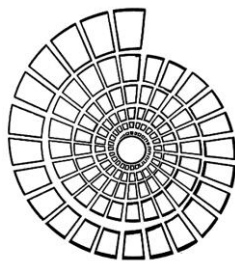
I

– Гриб №1, гриб №2, гриб №3, –
Вітьок-бухгалтер не просто збирав
гриби, а ще й присвоював їм числа.

Номери зростали, від чого ставало легко на душі. Бухгалтер точно знав, скільки знайшов – і це піднімало настрій. Дійшовши до №110, чоловічок сів на землю, почав виймати свої знахідки з кошика й знову їх перераховувати. Не вірилося, що аж сто десять.

Гриби лежали рядками на травичці: сироїжки окремо, масляки окремо, так само бабки, білі й красноголові. «От якби сто дванадцять або хоча б сто п'ятнадцять, – думав Вітьок, – це ж побиття рекорду нашої дев'ятиповерхівки трирічної давності!» Тоді сусідка з четвертого під'їзду Валентина Яківна назбирала аж сто одинадцять штук, щоправда, три не зарахували – червиві! А так би було сто чотирнадцять.

Вітьок продовжував розкладати. Утворилися одинадцять рядів по десять штук. Бухгалтер милувався своїм результатом. У душі щось нуртувало. Мабуть, жаль. Жаль, що доведеться віддавати такі симпатичні грибочки на смажіння та варіння дружині. Щоб збільшити переживання свого щастя, Вітьок почав ламати палички, до них причіплював паперові листочки із цифрами. Кожен такий прапорець встромлявся біля свого гриба, який відповідав намальованому номеру. Тепер картинка, з погляду

бухгалтера, була викінченою. Очі буквально поїдали цю гіпнотичну красу.

II

І раптом між ногами шаснула якась звіринка. Вітьок навряд би зміг її описати. Таке маленьке й нахабненьке, сірошерстяненьке. Воно вскочило між розкладених рядів, хапонуло зубами один гриб, другий та й шмигонуло в кущі. Заморожена тінь бухгалтера застигла над усією грибною розкладкою. Коли Вітьок став розтавати, тобто приходити до тями, із нього й навсправжки потекла вода: піт буквально спливав по спині, як патьоки по мокрій стіні під час дощу.

– Ти куди!!? – заверещав Вітьок, хоча було явно запізно: звіринка вже давно опинилася в іншому кутку лісу.

– Ти куди? Ти куди? – повторював бухгалтер, стишуючи голос, який раптом втратив діапазон, різко перейшовши із крику в шепіт.

III

Глупа ніч застала Вітька в лісі. Мобіллка буквально розривалася. Але Вітьок не в силах був відповісти дружині. Жаль, образа раптом переросли в лють і ненависть. Бухгалтера розпирало. Тільки він не знав, що робити далі. А щось робити таки було треба. Не повертатися ж додому без побиття рекорду, який майже був у кишені.

О першій ночі увесь ліс зібрався навколо бухгалтера. Вовки в трусах, лисиці в нічних сорочках, лев із розкудланою гривовою в піжамах. І не дивно. Спати практично було

неможливо. Вітьок репетував не своїм гласом, завивав, як типовий самець хижої породи.

– Не дам я вам спати! Не дам я вам спати! – повторював бухгалтер, хоча спантеличена звірота його ні про що й не питала, а тільки вилуплювала спросоння очі на цю прояву.

Так тривало хвилин двадцять: Вітьок репетував – звірі дивилися, звірі дивилися – Вітьок репетував.

– Та ми тебе просто з'їмо, якщо не замовкнеш, – нарешті спокійно повідомив Лев.

– Кого? Мене? – здивувався грибник. – Та я головний бухгалтер фірми «Ого-го!». На мені всі фінансові звіти. І кварталні, і річні! Тільки спробуйте – найдуть такі круті пацани з рушницями для полювання, що від вас тільки пір'я полетить. А із твоєї гриви, – Вітьок тицьнув пальцем на Лева, – зроблять мочалку!

– Та це я так, – знітився Лев, – жартую.

– Жартуєш? У людини біда, а ти жартуєш!? У людини горе, а ти, садюго, насміхаєшся?

– Та яка ж біда? – винувато заметушився Лев. – Яке горе?

– Гриби покрали! У вашому злодійському лісі в мене покрали гриби! Рекорд у мене вкрали! Розумієш? Ваш ліс гірший за базар! З-під самого носа раз – і до побачення! – Вітьок спочатку показав на свій ніс, а потім широко повів убік рукою, що означало «були гриби – і нема».

– Хто ж украв?

– Хіба я знаю? Прибігла якась волохата нахаба – і хап-хап! У вас тут не звірі – самі жулики!

– Та ми її зараз вирахуємо! – почав зацитькувати й заспокоювати Лев. – Виловимо й витрусимо з неї душу, а не те що гриби!

Він наказав усім звірям вишикуватися в одну шеренгу. Звірота хто в трусах, хто в нічних сорочках стала в ряд.

– А ну, дивись! – звернувся до Вітька. – Хто з них?

Бухгалтер пішов уздовж шеренги. Він придивлявся у вовчі й борсучі писки, але нікого не впізнавав.

– Здається, він! – тицьнув у якогось Ховраха.

– Ти-и-и?! – заревів лев.

– У мене алібі, – повідомив переляканий Ховрах, – я в лісі не харчуюсь, а бігаю на поле. Що ваші гриби? Мені зерно давай!

– А може, вона! – Вітьок показав на Лисицю й почав її задирати нічну сорочку, щоб роздивитися, якої масті в неї шерсть.

– Попрошу без хамства! – зарепетувала Лисиця. – Що за мужики пішли?! Тільки що – зразу ж лізуть під сорочку! Ніякої культури! Та й гриби мені без надобності. От якби курочка, то я б таки вкрала.

– Йй гриби точно не треба, – підтвердив Лев.

– То, може, це ти? – Вітьок зозла почав чіплятися до Лева. – Бо ж у вас тут, я бачу, кругова порука!

– Та ти що? – здивувався той. – Які гриби? Я їх зроду не їв. Та й ніхто їх тут у нас не їсть. Правда ж? – звернувся до інших мешканців лісу.

– Ніхто? – збентежено запитав бухгалтер. – Повен ліс грибів, а ніхто не їсть?!

– Ніхто! Ніхто! – вигукували один за одним звірі. – Ними взагалі можна отруїтися.

Вітьок не повірив.

– Віддайте гриби! – зарепетував він голосом вередливої дитини. – Злодюги!

– То, може, ми якось полюбовно розійдемося? – поцікавився Лев.

– Як це полюбовно?

– Ну, ми тобі грибів підкинемо, а ти нарешті даси нам спокій та й почалапаєш додому.

Бухгалтера це ніби заспокоїло.

– Згода! – видихнув він.

IV

Хоча й звернуло за другу ночі, але лісовим мешканцям було нікуди подітися. Усі рушили по гриби. Вовки в трусах, лисиці в нічних сорочках запалили смолоскипи й стали прочісувати ліс. Вони сунулися однією колоною, зазираючи буквально під кожен кущик, під кожне деревце. Піднімали листочки, тицяли морди в трухляві пеньки. Грибів ніде не було. Як крізь землю провалилися! Провештавшись години зо дві, розгублені звірі повернулися до бухгалтера.

– Як не знайшли жодного!?! – зарепетував на них Лев, якому страшенно хотілося спати, і він аж із себе виходив, що й надалі доведеться калантиритися із цим безпардонним бухгалтером. – Ви буквально розтоптуєте чесне ім'я нашого лісу! Що про нас подумає шанований гість?! І гриби покрали, і покражу повернути не можете! От, уявляєте, – звернувся він до Вітька, – із таким непевним народом доводиться жити! Ну, що я можу зробити?! Ну, що я можу зробити?!

Лев тупцяв на одному місці, розмахував лапами, тим самим показуючи, як важко йому доводиться керувати цим звірячим набродом.

Вовки в трусах і лисиці в нічних сорочках, ніби побиті, тулилися один до одного, винувато опускаючи очі до землі.

– Ви мені того... не замилуйте! – зарепетував Вітько.
– Чуєте? Не замилуйте!

Лев, бачачи, що цій історії не буде кінця й ніч для сну таки накрилася, висунув пропозицію:

– Пропоную дорогому гостю нашого лісу перевечеряти до ранку в лігві Ведмедя, а ми тим часом вирішимо цю делікатну проблему.

Він узяв Вітька під руку й легенько провадив додому до Ведмедя. Ідучи туди, бухгалтер обернувся до звірів і пригрозив:

– Не віддасте гриби – буду зазирати кожному в труси або під нічну сорочку! Хтось із вас, мабуть, саме там їх і ховає.

V

Коли звірі залишилися самі, вони ніби «прокинулися». Почалася жвава дискусія, як здихатися цього нахабного приблуди. Рішення давалося важко.

– Викинути бухгалтера з лісу та й годі! – репетував Заець. – За шкірки його – і коліном під зад!

– Та ти що?! – цитькнув на нього Вовк. – Хочеш, щоб нас усіх перестріляли?! Хочеш, щоб із нашого Левка мочалку зробили?!

У Вовка задрижала нижня щелепа, а довгі ноги, що стирчали з-під трусів, здавалося, ось-ось переламаються.

– Боягуз! – наїхав на нього Заець. – Злякався! Ха-ха! А ще Вовком називається! Та він бреше – цей ваш Вітьок! Немає в нього ніяких крутих пацанів із рушницями!

– А якщо є?

– Блейфує він! Блейфує!

– Тобі добре, – перебила Зайця Лисиця, – шаснеш у куці, тільки й бачили. А нам з Вовчиком віддуватися. Хто завжди крайнім буває? Зрозуміла річ, вовки та лисиці! Ти що, казок дітям не читаєш?

Зайця відтіснили вбік.

– Боягуз! Трясогуз! Щоб твій батько загруз! – зареготав Заець і почав корчити різні морди, усім своїм виглядом копіювати-пародіювати Вовка-боягуза. – Ось тобі Вітьок у труси полізе! А тобі, Лисичко, – під спідничку! – Заець спеціально знущався зі своїх опонентів. На його гострий язик так і просилися дошкульні рими на зразок «лисичка – спідничка», «трясогуз – боягуз». От тільки слово «труси» ні з чим цікавим не римувалися, про що Заець подумки шкодував.

Почувши про труси та спідниці, звірі ніби «прокинулися» вдруге.

– Я йому нічого не буду показувати! – гнівно випалила Лисиця.

– А я все покажу, – зреагував Вовк, – хай бачить, що у мене там нічого немає і я чесний мешканець лісу.

– Усе-усе?

– А ти про що?

– Та ж про гриби! – іронічно сміхонула Лисичка.

– Гриби? Гриби? – не зрозумів жарту Вовк. – Які гриби?

– Які-які? У тебе хіба в трусах тільки гриби ростуть?

Вовк задумався, що у нього «там!», крім грибів, може бути.

VI

Ще одне важке питання нависло над мешканцями лісу: показувати чи не показувати Вітьку те, що в трусах і під нічними сорочками?

Аж тут з'явилася трійка – Вітьок, Ведмідь і Лев. Усі під шафе. Трохи не обнімаються.

– Ну що, засранці-голодранці?! – гейкнув на своїх підлеглих підпилий Лев. – Нові труси й сорочки пошили? Чи будете виставлятися перед нашим гостем у старому задрипанстві з дірками? Зараз ми роздивимося, що ви там ховаєте!

Вовки й лисиці знову вишикувалися в ряд. Дилема – показувати чи не показувати? – відпала зразу. Спробуй не показувати, коли тебе лякають крутими пацанами з рушницями та й Лев не пожалує, якщо будеш артачитися.

– Труси спустити до колін! Нічні сорочки підняти на голову! – скомандував Лев.

Шеренга дружно виконала наказ. Вітьок із Левом ішов уздовж ряду й оглядав усе, що було виставлено.

– Нема грибів! Нема грибів! Нема грибів! – Лев тицяв пальцем туди, де нема грибів, а Вітьок витріщався в те саме місце, дивлячись, чи це правда.

Сімсот двадцять чотири рази повторивши одну фразу, бухгалтер і Лев зупинилися. Передивилися всіх. Що далі?

– Це всі? – сердито спитав Вітьок і набурмосився.

– Не всі, – відповів Лев, знаючи, що звірів трохи більше. – Де наш список мешканців лісу?! – grimнув він.

Моментом з'явилася Білка й розгорнула журнал, схожий на шкільний. Лев повів пальцем і виявив, що останній у списку значився сімсот тридцять другим.

– Де ще вісім чоловік?! – ревнув цар звірів.

– Ховаються! – вигукнув хтось із шеренги, підтягуючи труси. – Не хочуть показувати!

– Як не хочуть показувати?! – роздратувався Лев. – Їм що на чесне ім'я нашого лісу наплювати?! Знайти й притягнути! Зараз же!!!

Звірюк тридцять побігли виконувати наказ. Хвилин за п'ятнадцять вони притягли неслухняних і поставили перед Вітьком. Декілька зайців, їжаків й один вовк упиралися, щось кричали про свою честь і гідність, про те, що ні за які гроші не будуть ганьбитися. Їм заломили лапи. Лев особисто підходив до кожного й стягував униз труси або задирав сорочку. Грибів ніде не було.

– Ось бачите, – звернувся він до Вітька, – у нас усі порядні!

На того це не подіяло. Він хитро зиркнув на Лева й сказав:

– А тепер ти знімай піжамні штани!

– Що?! Я!? Кого?! Мене?! Роздягнути? Та ти що? Та я цар звірів! – вилупився Лев.

– А мені плювати! Знімай! – Вітьок сунув кулак під носа Леву.

У того забігали очі. Він із переляку аж присів. Миттю змінивши інтонацію з гнівливої на панібратську, нагнувся до грибника й зашепотів:

– Вітьку! Та ти що? Та я ж тобі друг! Та ми ж з тобою чарку пили! Що ж ти хочеш мене перед усім лісом на посміховище виставити?! Хто ж мене після цього поважати-ме? Який же я буду цар звірів?

– Знімай! – зарепетував бухгалтер. – Не знімеш – приведу пацанів з автоматами! Тра-та-та-та-та! – застрочив ротом ображений грибник і затряс руками, наче в нього в руках був «Калаш».

Лев зіщулювся й затулюв лапами очі та вуха. У цей момент до нього підскаочив Вітьок і смиконув піжамні штани вниз. Ті моментально опинилися під колінами, а на землю випали два гриби. Білі!

– Ось вони! Ось вони! – вигукнув Вітьок. – Я так і знав, що це ти! Мочалка драна! А казав, що грибів не їси! Подивіться, хто вами керує! – звернувся він до звірів. – Оце такий злодюжка – і цар лісу! Щоб я здох!

VII

Подальша доля Лева мало цікава. Головне, що з другого жовтня почав правити новий цар звірів. Хто саме? Здогадатися неважко! Перший його указ звучав так: «Щоб унеможливити в лісі злодійство та інше лиходійство з грибами, постановляю: заборонити носити труси й нічні сорочки!» Із того часу всі звірі бігають абсолютно голі. Хоч і соромно, але чесно! Лише Вітьок – у піжамі.

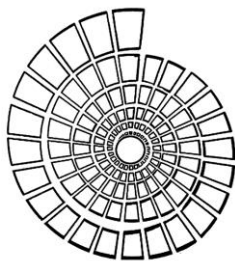
ЦУНАМІ

I

На морі найкраще в перший день відпочинку. Особливо, коли поїзд мчить уздовж жовтих пляжів, а море вривається у вагон і обдає свіжим повітрям.

Мар'янка аж очі примружувала від задоволення, висунувшись із верхньої полиці прямисінько у відчинене вікно. Дівчинка не знала, що то таке польоти душі, але вона відчула, як у грудях щось набрякло, як воно ставало ширшим за неї, як піднялося і вирвалося у простір. Мар'янка розпростерла руки й неслася над насипом і поїздом, то спадаючи донизу, то піднімаючись так високо, що забивало дух. Із часом їй стало замало швидкості поїзда, його прямолінійного руху, а особливо набридло те, що мама постійно втягувала у вагон за ноги і гримала-пояснювала, як вона випаде і кісточки її ніхто не позбирає, і стане вона шпалою, і їздитимуть по ній електрички. Хто в такі дурниці вірить? Мар'янка шугнула з вагона прямо до моря, летіла і вдивлялась у прозорість води, як хвилька брижиться на мілинах, як пальці ніг видно під водою, коли зайти по шию, як краби мандрують невідомо куди, як торкається твоїх ніг рука пірнальника, а здається, що то акула, і можна зо страху впісятися, але не страшно й не соромно, бо плавки й так мокрі, бо кругом... М-о-о-о-ре!!! А вона – ча-а-а-йка! І в неї вирости кр-и-и-ила!

А дружити на морі треба тільки з дельфінами. Вони й на собі покатають, і таємниці підводного царства покажуть.

Мар'янка з повітря видивлялася їхні плавники і, нагледівши, спустилася одному прямисінько на спину. Дельфін давно хотів познайомитися з гарненькою дівчинкою, а тому зрадів, усміхнувся й сказав:

– Вас куди, Барбі?

– Прямо, і прямо, і прямо вздовж берега, щоб усі зазрили, і не зупинятися!

– Єсть, моя повелителько!

Буруни хвиль піною набігали на Мар'янку, на її коліна й груди, коли вона неслася по морю.

– Дивіться, дивіться! – кричали на пляжі, – дівчинка осідлала дельфіна!

– То не дельфін – акула! Рятуйте дитину!

Від берега мчали драні, як завжди, рятувальні катери з людьми в надувних жилетах. Мегафони кричали дівчинці, щоб вона повертала до берега, а то всі через неї потопляться ік лихій мамі. Мар'янка зжалилася над рятувальниками, над своїми батьками, що махали їй із купейного вагона. Вона повернула до поїзда, влетіла у своє вікно й довго розказувала, що літати зовсім не страшно, головне тільки відштовхнутися, а далі – с-а-а-м-о-о нес-е-е-е!!! Мама не вірила. Та що з неї візьмеш: не навчившись за свої тридцять п'ять і плавати, мама ніколи не зможе літати.

II

Мирослава Іванівна заходила по коліна в море й бризкала водою на розпашіле, розмлоєне під сонцем тіло. Вона, як величезний тюлень на лежбищі, обживала пляж, вгрузала в пісок, і туди краплинками стікав чи то піт, чи то жир. Тільки неймовірна спека подвигала її до води та й то

ненадовго, а тільки так, щоб трохи збити власну температуру. Мирослава Іванівна присідала в море – і вода навколо неї шипіла, шкварчала, вищала поросячим реготом, ніби в електрочайник накидали сала. Потім вибрідала на пляж, гепалась на простирадло й «умирала» години на дві поруч із доброю тисячею напівживих від спеки й бурхливих ночей людей, які вискочили на тиждень-другий із домівок, щоб ухопити чогось південного й обов'язково незвичайного, а одержали шашлик, пахлаву, мокрий капустяний листок на голову й думку: швидше б уже назад!

Цей пляж – одержаний оргазм
за тридцять літ сеньйором Крузо.

І пес горбатий, як Кавказ.

І море під собачим пузом.

Так м'яко сонце розтина
наточене крило чаїне.

У склянці неба розчиня
сама себе ота чаїнка.

А пляж липкий, як пахлава,
в руках замащених татарки.

Він кока-колу залива.

А що йому робити? Жарко!

Із моря вилізти на пляж
(коліно обшмугляв до ліктя)
не може вітер-свистопляс

із гайдамацького поріддя.

Й уся критична маса «Хух!»,
назбирана у пляжну втому,
реве й гримить як на духу:
скоріш додому!!!

III

Добігала сьома доба їхнього пляжування. Поки Мар'янка з татом освоювали все нові й нові прийоми пірнання – і з татових плечей, і ставши йому в долоні, а він підкидає вище за себе, і вперед животом, і через спинку – Мирослава Іванівна, вичавлювала своїм могутнім тілом вулканічний котлован у піску. Над жінкою вже починав підніматися не то димок, не то пара: ще трохи – і з Миросі Іванівни попливе лава поту, розтопленого жиру, загрожуючи всьому живому на своєму шляху.

У цей момент Мар'янчиній мамі спало на думку, що її відпочинок минає не зовсім удало, якось млосно, невесело. Вона сантиметрів на двадцять підняла над землею твердю своє обличчя і вперше розгледілася навколо. Неподалік народ забавлявся на атракціоні «Надувна гірка». Дітлашня, а між ними й дорослі, залазили «під небо», яке з землі чомусь здавалося не таким уже й високим, неслися звідти на сідницях, кумедно закинувши вгору і руки, і ноги, а насамкінець бовкалися з розгону в басейн з водою.

Важко пояснити, як Мирослава Іванівна опинилася на тій гірці. Проте, коли вона видерлася на неї, світ захитався й стало зрозуміло, що з'їхати униз без травми для психіки не вийде. Мирося засумнівалася, що це їй дійсно потрібно. Але ззаду напірала черга малюків, перекривши шлях до відступу. Жінка всілася на вершечку, спустила ноги й заплакала. Сльоза стікала цівочкою по обличчю, по черзі огинала кожну складку її живота, а далі гіркою – просто в басейн. Було надзвичайно жаль себе. Так жаль, ніби тебе, дурну-предурну, обмахльорили шахраї, а ти,

роззява, повірила їхнім обіцянкам і вляпалася! Вляпалася!
Вляпалася!

– Миросю, дава-а-ай! – несподівано грянув пляж. Жінка не чекала, що стільки народу збіжиться дивитися, «як ця тумба летітиме вниз», і не знала, що навколишній люд уже давно вифантазував її досє і називає на ім'я, бо, не зацікавившись таким колоритним персонажем, як вона, на цьому нудному пляжі можна було просто здуріти. Мирося вирішила зібратися. Вона уявила себе військовою парашутисткою, яка кидає себе з літака в табір ворогів і хоче вбити якомога більше, упавши їм на голови. «А-а-а-а-а-а-а-а-а!» Миросі цілих дві секунди змагалось з «У-у-у-у-у-у!» всього пляжу. Перемогло «А-а-а!»: фізична маса Мирослави Іванівни, гепнувшись у три відра води надувного басейну, підняла таку хвилю, що змила з пляжу тих, хто безпечно роззявив рота й ловив кайф від картини падіння беззахисної людини. Так Мар'янчина мама стала переможницею конкурсу «Міс-Цунамі чорноморського побережжя».

– Дивіться, дивіться, ота-ота притопила п'ятдесят чоловік, шестеро до цих пір в реанімації на кисневій подушці.

– Ото цунамі!!!

IV

Коли хвиля пішла на берег Малайзії, мало хто зрозумів, де вона взялася й що треба тікати. Біля Інни Олександрівни крутився місцевий офіціант, який виносив напої з невеликого кафе прямо на пляж. Він перший викотив очі й, кинувши тацю, рвонув від океану по гористій доріжці.

– Ап! Ап! – горланив офіціант, розвівши руки й махаючи долонями вгору. Виходило, ніби чайці повикручувало крила й вона не знала, у який бік махати, а в який – летіти. Офіціант розпачливо крутив головою, але бігти не припиняв. Інну Олександрівну на ноги поставив інстинкт самозбереження. Жінка чкурнула, не знаючи чого й куди. Дерлася з усієї сили на гору, чіплялася руками то за дерева, то за якісь двері, стіни, то за сорочку чоловіка, який постійно манячив перед очима, інколи подаючи руку, а частіше репетуючи не своїм гласом, що він же казав: уранці треба бігати й робити зарядку! тренуватися треба!

Піднявшись метрів на п'ятсот над рівнем моря, яке тільки й дістало Інну Олександрівну, щоб дати їй під зад, жінка обернулася й побачила, як вода відбігла, залишаючи за собою замість берегової смуги смертельну пустелю. Почало теліпати й бити пропасницею. Тіло покрилося гусячою шкіркою. Хтось накинув невідомо звідки ковдру, під якою вони й улізли з чоловіком у літак, а потім вилізли вже в Борисполі.

V

Рідна земля прийняла Інну Олександрівну тишею й спокоем. На Київському залізничному вокзалі мирно паслися Мирослава Іванівна та Мар'янка, по черзі злизуючи язиками вершечок одного морозива. Обидві «Міс-Цунамі» навіть не підозрювали, що їм є про що розказати одна одній. За легших обставин українські жінки неодмінно зв'язали б хвости поїздів, щоб вони не розїхалися, і до ранку ділилися б горем. Але тут, приголомшені пережитим, вони мовчки розійшлись, розвозячи в різні боки своє цунамі: одна – на Миколаїв, друга – на Чернівці. А я – на Ніжин. Відпочивайте на рідних курортах!

ЗМІСТ

Цей розмаїтий химерний світ	3
Баба Зіна класу «Еліт»	6
Велика бійка.....	12
Вісімнадцять як один	16
Вовкулака	25
Гонорар	36
Душ «Шарко», його політичні, еротичні та інші наслідки	43
Кишеня	58
Кіт Сергій Васильович – капітан	65
«Мерс».....	73
Портрет	90
Потоп.....	97
Поцілунок	106
Таємниця вогню	111
Фарця.....	118
Царі звірів.....	127
Цунамі.....	137

Художнє видання

ЮРІЙ ІВАНОВИЧ

Фарца

Збірка оповідань

Підписано до друку 06.02.2017 р. Формат 60x84/16
Папір офс. Гарнітура Times. Ум. др. арк. 8,37 Обл.-вид. арк. 4,87
Тираж 300 прим. Зам. № 1348

Видавець ПП Лисенко М.М.
м. Ніжин, вул. Шевченка, 20. Тел.: 8 (067) 4412124
E – mail: vidavec.lisenko@gmail.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 2776 від 26.02.2007 р.